

KÖITE SISUKORD

I	SELETUSKIRI	2
1	ÜLDOSA	2
1.1	Uuritava ala piiritus	2
2	METOODIKA	3
2.1	Paide parkide ja haljasalade analüüsi metoodilised aspektid.....	3
2.1.1	Haljasalade hindamisel kasutatud kirjeldused ja skaalad.....	4
2.2	Töö koostamiseks esitatud tellijapoolsed lähtematerjalid.....	10
2.3	Hinnatud rohealad.....	10
2.4	Kasutatud allikmaterjalid	12
2.5	Kasutatud mõisted.....	13
3	PAIDE HALJASTU AJALOO LINE KUJUNEMINE	17
3.1	Linnaehituslik kujunemine.....	17
4	PAIDE HALJASTU ÜLDISELOOMUSTUS	24
4.1	Erilise miljööga rohealad	25
4.2	Kaitsealused haljasalad	26
4.3	Kalmistud kui haljastu osad	30
4.4	Paide linna haljastu hinnang	31
4.4.1	Paide haljastu peamised probleemid	31
4.4.2	Pargid	32
4.4.3	Väikesemõõtmelised haljakud e. skväärid	49
4.4.4	Korterelamualad	64
4.4.5	Haljastatud tänavad ja puiesteed, liiklushaljasalad	67
4.4.6	Metsad, parkmetsad, metsapargid	97
4.4.7	Eriotstarbelised haljasalad.....	102
4.4.8	Puhverhaljasalad ja jäätmaad	106
5	ETTEPANEKUD PAIDE HALJASTU EDASISELE KÄSITLEMISELE	117
5.1	Ettepanekud haljasalade üldiseks haldamiseks ja heakorrastamiseks.....	117
5.1.1	Ettepanekud hinnatud haljasaladel täiendavate tööde tegemiseks	117
5.2	Ettepanekud haljastuse käsitlemisele projektides ja planeeringutes	120
5.3	Ettepanekud haljasalade käsitlemisele vanalinnas ja miljöövärtuslikel aladel	121
6	PAIDE JA LÄHIÜMBRUSE ROHESTRUKTUUR.....	123
6.1	Rohestruktuur linnas – teoreetilised aspektid	123
6.1.1	Linna rohestruktuur: selle ülesanded ja toimimine	123
6.1.2	Rohevõrgustik ja selle struktuuri elemendid	123
6.2	Paide rohestruktuur 2018	125
6.2.1	Maakonnaplaneeringu kohane rohevõrk	125
6.2.2	Linna rohevöönd, sidusus naabruskonna rohemassiividega.....	127
7	ÜLDPÕHIMÕTTED PAIDE LINNA ROHESTRUKTUURI ARENDAMISEKS	129
8	KOKKUVÕTE	130

II JOONISED

AS-01 Haljastu tüpoloogia

AS-02 Rohealade puistute haljastuslik väärtus

AS-03 Paide linna rohevõrgustik ja võimalikud konfliktalad

III LISAD

Lisa 1. Lähteülesanne Paide linna haljasalade ja parkide analüüsi koostamiseks

Lisa 2. Paide linna haljastu koondtabel

Lisa 3. Välitööde läbiviimisel kasutatud hinnangu ankeet

Lisa 4. Puittaimede lühendite selgitused

I SELETUSKIRI

1 ÜLDOSA

Tellija: Paide Linnavalitsus

Koostajad: Signe Kangur, Birgit Pukk (K-Projekt AS)

Projektijuht: Signe Kangur (K-Projekt AS)

Konsultandid: Sulev Nurme (Artes Terrae AB), Heiki Hanso (ArborEst OÜ)

„Paide linna haljasalade ja parkide analüüs” on Paide üldplaneeringu (koostamisel) alusuuring ning on koostatud Paide Linnavalitsuse tellimusel (vt lisa 1). Käesoleva alusuuringu seisukohad on professionaalne ekspertiis antud teemale ning on aluseks üldplaneeringu otsuste tegemisel ning lisatingimuste seadmisel haljastust puudutavates küsimustes.

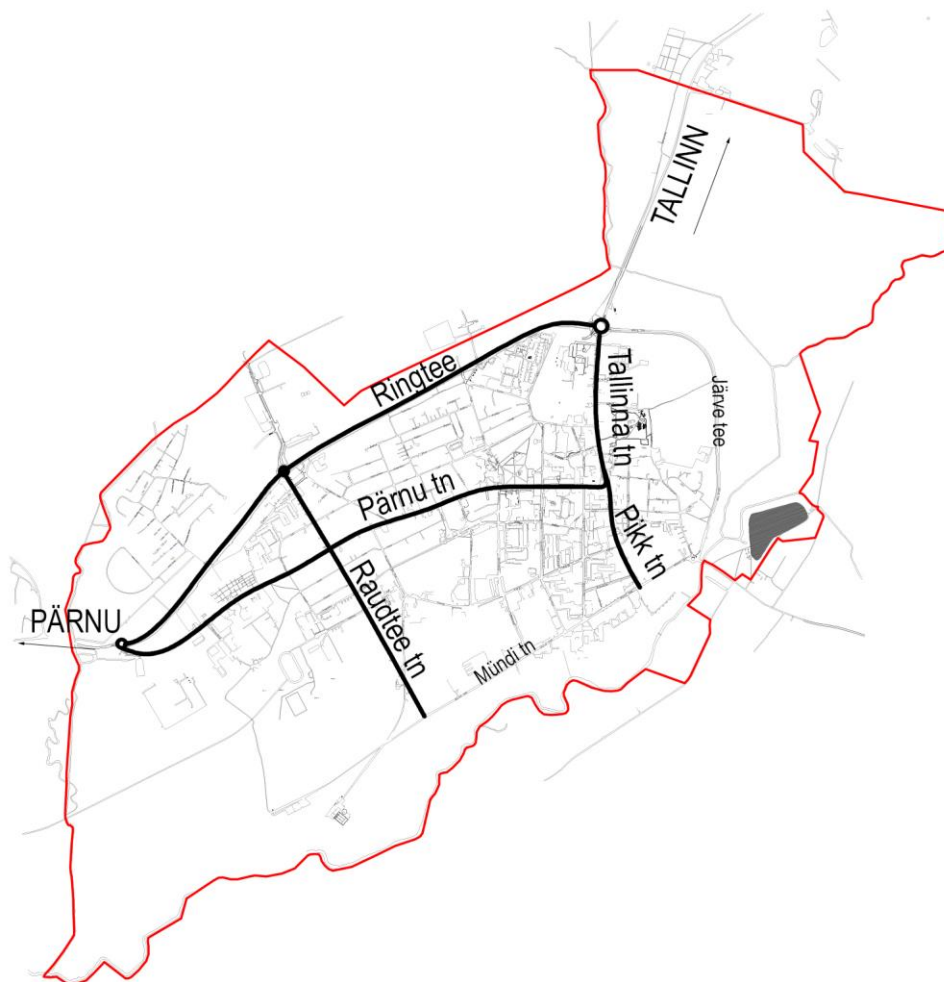
1.1 UURITAVA ALA PIIRITLUS

Käesolevas töös vaadeldi Paide linna asustusüksuses Paide linn olevaid piirkondi, kus asusid linna haldusalasse jäävad haljasalad.

Joonis 1. Skeem Paide linna asumitest. M 1:40000

Paide asumid on kujunenud valdavalt linna põhiteede ümbrusesse. Vanem linnasüda koondub Tallinna, Pika ja Pärnu tn ristmikule, kuid linn on ulatuslikult laienenud lääne suunas. Sealne suurem ristisuunaline telgtee on kindlasti Raudtee tänav. Ringtee, mis viib transiitliikluse linnasüdamest välja, on oluliselt mõjutanud ka Paide üldist ruumilist arengut – see soosib hubase linnaruumi säilimist ja inimkesksust. Sellegipoolest on linn püsinud kompaktsena. Linnapiiridesse jäävad ka mitmed metsamassiivid (kirdeosas ja edelaosas)

Joonis 2. Skeem Paide linnaruumi defineerivatest põhiliselt teedest-tänavatest. M 1:40000

2 METOODIKA

2.1 PAIDE PARKIDE JA HALJASALADE ANALÜÜSI METOODILISED ASPEKTID

Paide linna haljastuse hindamise meetoodika on koostatud spetsiifiliselt Paide linna haljasalade hetkeseisukorra jäädvustamiseks. Töö koostamise meetoodiliseks lähtekohaks oli Paide linnavalitsuse (LV) esitatud detailne lähteülesanne. Oluline oli saada ülevaade Paide linna haljastu spetsiifikast: haljasalade paiknemisest, nende üldseisundist ja kasutatavusest (funktsionaalsusest); staatusest ja olulisusest linna rohestruktuuris. Haljastu analüüsi

tulemuste põhjal oli põhieesmärgiks kogutud andmete põhjal teha üldistusi ja ettepanekuid linna üldplaneeringu koostamiseks ning rohestruktuuri arendamiseks.

Paide linna haljasalade ülevaatus jaoks viidi läbi välitööd ajavahemikul septembri lõpust kuni novembrini 2018.

Metoodika koostamisel lähtuti varasemalt koostatud sarnaste tööde metoodikast ja teoreetilistest aspektidest (Artes Terrae OÜ poolt koostatud Kuressaare ja Rakvere haljastu analüüsid (vt. kasutatud materjalid, ptk 2.4); Paide LV esitatud alusdokumentatsioonist (vt lisa 1) ning haljasalade hoolduse ja kõrghaljastuse inventariseerimisega seotud õigusaktidest Tallinnas. Tallinna õigusakte kasutati eelkõige seepärast, et Eestis puudub haljasalade käsitlemisel ühtne süsteem ning Tallinna linna juhendmaterjalid on ühed Eesti põhjalikumad.

Varasemalt on Eesti linnades sarnaste tööde koostamisel kasutatud üldjoontes korduva ülesehitusega kuid siiski kohapõhise spetsiifikaga arvestavat metoodikat. Käesoleva tööga alustades lepiti tellijaga kokku, et sarnaste töödega võrreldav ja analüüsiv metoodika on otstarbekam, kui täiesti uue metoodilise lähtepunkti välja töötamine.

Välitööd teostati kasutades Paide LV esitatud olemasolevat plaanimaterjali. Paide linna hooldatavate haljasalade asukoht märgiti kaardile Paide linnavalitsuse koostatud skemaatiliste kaartide abil, kuid välitööde käigus vaadati üle ka linna piiresse jäävad omavalitsusele kuuluvad või reformimata riigimaale jäävad jäätmaad, looduslikud, poollooduslikud või rajatud rohealad, mida linn otseselt ei hoolda, kuid mis võivad olla olulised rohestruktuuri seisukohalt. Lisaks käsitleti Paide linna korterelamualade suuremaid haljasalasid.

Välitöödel külastati eraldi iga ptk 2.3 märgitud ala, tehti vaatlused ja fotografeeriti. Ei hinnatud eraldi eravalduses avalikuks kasutuseks olevaid haljasalasid (muuseumid, kaubanduskeskused jms), nendega arvestati vaid juhul, kui haljasala moodustas osa ruumiliselt terviklikust suuremast linnaruumi (roheala) osast. Hinnangud anti haljasala või haljasalade grupi kohta tervikuna, vaadeldes eraldi haljasala funktsiooni ja põhilisi komponente – haljastust ja inventari.

Rohealad piiritleti selgelt eristatavate markerite järgi linnaruumis (tänavad, piirdeaiaid jne) või nende puudumisel vastavalt kinnistupiiridele. Kaardil markeeriti üldjuhul reaalsed haljaspinnad, v.a suured haljasalad nagu 13, 19, 27 ja 32, mille territooriumid markeeriti mööda haljasala välispiiri.

Tiheasustusaladest ning ka linnapiiridest väljapoole jäävaid rohemassiive vaadeldi üldistatud mõõtkavas ja valdavalt kaardianalüüsile baseerudes. Metsamassiive hinnati võimalusel Keskkonnaameti metsaportaali andmeid kasutades.

Kuna välitööd toimusid osaliselt lehtedeta perioodil, siis ei ole põhjalikult käsitletud haljasalade rohttaimestikku. Vajadusel tehti ettepanekuid täheldatud probleemide lahendamiseks. Igal haljasalal või haljasalade grupil analüüsiti selle võimalikku kasutusviisi haljasalana ja ülesannet Paide rohestruktuuris.

2.1.1 Haljasalade hindamisel kasutatud kirjeldused ja skaalad

Iga vaadeldava maa-ala kohta täideti ankeet (vt ankeedi põhi LISA 3), kuhu välitööde käigus kanti ala iseloomustavad kirjeldused ja hinnangud. Vabas vormis hinnangud sisestati tekstidokumenti, numbriliste väärtustega hinnangud eraldi tabelisse.

Kogutud info põhjal on koostatud kaart, millele on kantud:

- linna hooldusladena regulaarselt hooldatavad avalikud haljasalad (pargid, skväärid, aiad, ühiskondlike hoonetega seotud haljasalad jt);
- puiesteed;
- metsad ja suuremad rohemassiivid;
- jäätmaad (munitsipaalmaa, riigimaa).

Järgnevalt on seletatud lahti ankeedis kasutatud kirjelduste ja hinnangute skaalade tähendused, kasutades Sulev Nurme poolt välja töötatud metoodikat, mida kohaldati vastavalt Paide linna erisustele.

Haljasala tüüp. Arvestati haljasala päritolu, suurust, kasutatavust jne, mille järgi eristati uuritud alad järgnevalt:

- park / linnaosa park;
- haljak e. skväär;
- korterelamute vaheline haljasala;
- haljastatud tänav/puiestee;
- liiklushaljasala (haljasriba, haljastatud saar jms);
- mets (sh. looduslik mets, parkmets, metsapark);
- spetsiaalkasutusega haljasala (koolide, lasteaedade jm ümbrused, kalmistud jms);
- puhverhaljasala;
- jäätmaa.

Kasutatud terminite tähendused on eraldi välja toodud ptk. 2.5 „Kasutatud mõisted“. Parkide, aedade ja haljakute määratlemisel arvestati ala suuruse ja konfiguratsiooniga, muutmata seejuures linnapildis väljakujunenud nimetusi (näiteks Lembitu Park, Muusika Park). Iga haljasala kirjeldati lühidalt ning samas täpsustati tüpoloogiat ja toodi välja haljasala põhiliselt iseloomustavad tunnused.

Funktsioonid ja linnaruumilised seosed. Igale haljasalale määrati vaatluste põhjal üks või mitu peamist funktsiooni arvestades selle võimalikku kasutust. Funktsioonide kirjeldamisel on arvestatud ala liitumist naaber(haljas)aladega, sh ühendusi teiste haljasaladega, tänavatega ja seotust hoonetega. Kirjeldused esitati vabas vormis, valdavalt märksõnaliselt.

Haljastus. Igal haljasalal kirjeldati ala puu-ja põõsarinnet, vajadusel nende tekkeviisi, liigilist koosseisu, dominantliike, haljastuse üldseisukorda ja kõrghaljastuse hooldatust. Puittaimede tekkeviisi kirjeldati järgnevate märksõnadega:

- puudub
- istutatud (rajatud)
- isetekkeline

- istutatud ja isetekkeline.

Vajadusel tehti märkusi puistu vanuselisuse kohta kasutades termineid ühevanuseline või erivanuseline, mis viitab kõrghaljastuse isendite ühesugusele või erinevale vanusele. Ühevanuseline pargipuistu võib olla põhiliikide keskmist eluiga arvestades probleemne, sest vanusepiirile (keskmine eluea piir) jõudes võib tekkida korraga probleeme paljudel puistu puudel. Eriti probleemsed selles osas on näiteks vanad alleed.

Haljastuse üldseisukorra hinnangul arvestati puude ja põõsaste tervislikku seisundit, hooldatust, elujõulisust ja perspektiivsust tervikuna. Kuna rohttaimestikku ei vaadeldud, siis ei ole hinnangutes seda käsitletud. Haljastuse üldseisukorra hinnang näitab haljasala puistu tervislikku seisukorda üldiselt ja see on antud vastavalt alljärgnevale skaalale:

- 1 – väga hea, puistu on elujõuline, probleemideta;
- 2 – hea, puistu on üldiselt elujõuline, kuni ca 25 % puudel-põõsastel võib esineda eeskätt mehhaanilisi vigastusi ning kahjustusi ja hooldusprobleeme; puistu seisukorra parandamiseks on vajalik üldjuhul tõhustada hooldust;
- 3 – rahuldav, puistu on tervikuna jätkusuutlik, kuid ca 25 – 50% puudel-põõsastel võib esineda mehhaanilisi või/ja patoloogilisi vigastusi ning kahjustusi ja hooldusprobleeme; puistu seisukorra parandamiseks on vajalik üldjuhul tõhustada hooldust ja puistu probleemsetes osades on soovitatav seisukorra parandamiseks ette näha rekonstrueerimine (haljastuse täiendamine või/ja välja vahetamine);
- 4 – halb, puistu jätkusuutlikkus on hetkesituatsioonis kaheldav, puistust ca 50 – 75% puudel-põõsastel võib esineda mehhaanilisi ja patoloogilisi vigastusi ning kahjustusi ja hooldusprobleeme; puistu seisukorra parandamiseks on soovitatav haljastuse rekonstrueerimine kogu puistu ulatuses;
- 5 – väga halb, üle 75% puistu puudest-põõsastest on väga halvas seisukorras; puistu säilitamiseks samas kohas ja samas mahus on vajalik haljastuse rekonstrueerimine või väljavahetamine kogu puistu ulatuses.

Haljastuse hooldustaset on Paide linna kontekstis kirjeldatud peamiselt kõrghaljastuse ja põõsarinde hooldatust arvestades. Sügistalvisel hindamisel ei ole hinnatud rohttaimestiku (ja muru) hooldust ja olemasolu. Hinnangute andmisel on arvestatud haljasala tüüpi ja asukohta, mistõttu kõrghaljastuse hoolduse hinnang on pigem kirjeldav ja tähelepanu juhtiv. Hinnangud on antud alljärgnevat skaalat järgides:

- 1 – väga hea, puistut on hooldatud järjepidevalt, hooldusel ei ole probleeme;
- 2 – hea, puistut on tervikuna hooldatud järjepidevalt, üksikutel puudel ja põõsastel esineb hooldamatusest või valedest hooldusvõtetest tingitud probleeme (üksikuid kuivanud oksid, mittekvaliteetset oksalõikust, jms);
- 3 – rahuldav, puistut on hooldatud järjepidevalt, kuid enam, kui kolmandikul puittaimedest esineb hooldamatusest või valedest hooldusvõtetest tingitud probleeme (pidev nudistamine liinialustel puudel, kuivanud oksad lõigatud vaid võra alaosas, suured lõikehaavad jne);
- 4 – halb, puistus on teostatud hooldus, kuid enamusel hooldatud puudest on see vähese hooldustiheduse või mittesobiva tehnoloogia kasutamise tõttu ebapiisav, mittekvaliteetne või teostatud valesid võtteid kasutades;

5 – väga halb, puistu on hooldamata.

Teede tüübi määramisel on diferentseeritud haljasalasisesed kergliiklusteed (jalgteed) ja tänaväärsed kergliiklusteed (kõnniteed). Vajadusel täpsustati tee tüüp sõltuvalt kasutajatest (kergliiklus/segaliiklus – mootorsõidukid + kergliiklus).

Teede seisukord. Haljasalaga seotud jalgteedele on antud hinnang kolmeastmelises skaalas: hea (1) - rahuldav (2) – halb (3), mille juures on arvestatud peamiselt teekatte seisukorda.

Inventari seisukorda on hinnatud vaid neil haljasaladel, kus esineb pargimööblit, arhitektuurseid väikevorme, mängu- ja spordivahendeid. Inventarile on antud hinnang kolmeastmelises skaalas: hea (1) - rahuldav (2) – halb (3), mille juures on arvestatud peamiselt olemasolevate objektide tehnilist seisukorda ja kasutatavust.

Inventari esteetilisuse hindamisel vaadeldi olemasolevate objektide esteetilisust arvestades eelkõige objektide disaini ja sobivust miljöösse, objektide hooldatust. Hinnang on kirjeldav ja antud viieastmelises skaalas alljärgnevalt:

1 – väga kaunis – komponendid on hea, ühtse disainiga, heas seisukorras ning miljöösse sobivad – täiendavad tegevused ei ole vajalikud;

2 – kaunis – komponendid on ühtse disainiga miljöösse sobivad, kuid vajavad korrastamist või täiendamist – vajalik teostada vajalikud korrastustööd ning vajadusel lisada puuduolevad komponendid olemasolevatest stilistilistest joontest lähtuvalt;

3 – normaalne – funktsionaalne, tagasihoidliku disainiga, kuid vajab korrastamist, komponentide täiendamist ja vajadusel komponentide stiili (lähiv motiiv, värvused, materjalid jms) ühtlustamist;

4 – inetu – suuresti amortiseerunud, miljöösse raskesti sobivad või omavahel raskesti sobitavad komponendid, mille hulk ja spetsiifika ei vasta haljasala vajadustele – vajalik omavaheline stiililine ühtlustamine, miljöösse sobitamine ning vastavusse viimine haljasala kasutajate vajadustega, kaaluda rekonstrueerimist;

5 – väga inetu – amortiseerunud, purunenud ja ebaesteetiline ning haljasala vajadusi mitte rahuldavad komponendid – vajalik rekonstrueerimine.

Hooldusklass / soovitud hooldusklass on määratud kõikidele haljasaladele. Hooldusklass näitab hooldusintensiivsuse astet Paide LV poolt määratletud hooldusklassist lähtuvalt ning antud soovitusel selle muutmiseks või mittemuutmiseks tulevikus. Seetõttu on välitöödel eeskätt arvestatud haljasala hooldatuse kvaliteeti, asukohta ning olulisust linnaruumis. Hinnangul ei ole spetsifitseeritud konkreetseid hooldustöid ja hooldustihedust lähtuvalt hooldusklassist. Hooldatuse taseme hinnang on paljuski suhteline ning peegeldab Paide haljasalade olukorda 2018. a. sügisel.

Esteetilisuse määratlemisel kasutati alljärgnevat orienteeruvat skaalat. Skaala aluseks on vaadeldava maastikupildi võrdlemine piirkonna üldise (tüüpilise) maastikupildi kontekstis, arvestades seejuures paiga üldesteetiliselt väärtusi. Hinnangu skaala on esitatud alljärgnevalt:

1 - väga kaunis - ilusa / kordumatu maastikupildi ning isikupärase miljöoga koht, tüüpiline asukoha maastikule - säilitada, mitte muuta!

2 - kaunis - ilusa maastikupildi ja isikupärase miljöoga koht, tüüpiline asukoha maastikule; esteetilisuse / miljöo hoidmiseks võib ette näha hooldustöid; tervikuna mitte muuta;

3 - tavaline - asukoha maastikule tüüpiline või muust maastikust väheeristuv koht või koht, mille ilu on osaliselt rikutud maastikku või miljöösse sobimatute rajatiste või maastikumuudatustega; esteetilisuse tagamiseks või suurendamiseks võib ette näha sobimatute objektide eemaldamise, hooldus- või väheseid ümberkujundustöid;

4 - väheesteetiline - rikutud (ebaesteetiliselt muudetud) maastikupildiga, raskesti konteksti (miljöösse) sobiv koht; vajalikud hooldus- või ümberkujundustööd esteetilisuse taastamiseks või suurendamiseks;

5 - inetu, hävitatud või rikutud miljöoga / loodusega, konteksti (miljöösse) sobimatu; vajab taastamist või ümber kujundamist esteetilisuse saavutamiseks.

Haljastuslik väärtus näitab peamiselt haljasala puistu haljastuslikku ning ökoloogilist tähtsust asula kontekstis. Haljastusliku väärtuse määramisel on arvestatud eelkõige puistu kõrghaljastusega. Haljastusliku väärtuse hinnang on haljasala puhul üks tähtsamaid, iseloomustades tema olulisust, perspektiivsust ning andes põhisuuna edasiseks haldamiseks. Haljastusliku väärtuse määramisel on jaotatud alad viide klassi, lähtudes puittaimede inventeerimise korra puistuosa metoodikast Tallinna linnas.

1 - Eriti väärtuslik puistu (I väärtusklass) - puistu, kus enamuse moodustavad dekoratiivsed, pikaealised ja haiguskindlad puud. Puistu, mis on haruldane tekkeviisilt, koosseisult, kasvukohatüübilt, vanuselt ning omab ajaloolist või kultuuriloolist tähtsust. Looduskaitse all olevad metsaosad. I kaitsekategooria kaitsealuste taimeliikide kasvupaigad või loomaliikide elupaigad, võtmebiotoobid. Säilitamisel rakendada vajadusel lisameetmeid, s.h. mitte muuta lähemas ümbruses ökoloogilisi faktoreid. Säilitada tervikuna!

2 - Väärtuslik puistu (II väärtusklass) - puistu, kus on elujõulised ja/või tähelepanuväärsete dekoratiivsete iseärasustega puud. Parkmetsadena istutatud metsaosad. Omavad suurt ökoloogilist, esteetilist ja/või kultuuriloolist väärtust, vääriselupaigad. Linnatingimustes haruldase koosseisu, rindelisuse või kasvukohatüübiga metsaosad. Säilitada tervikuna või suurte puurühmadena.

3 - Oluline puistu (III väärtusklass) - dekoratiivne või pikaealine ning väheste mehhaanilistest vigastustest, haiguste- või kahjurite tunnustega, kuid veel elujõuline (juurdekasvu omav) puistu. Samuti dekoratiivsete, haigus- ning kahjurikindlate ja pikaealiste puuliikide noored elujõulised eksemplarid neile sobivas kasvukohas. Puistu, mis osaleb antud kohal ökoloogiliselt efektiivse haljastuse (kaitseistandikes, kruntide ja elurajoonide vahelistes piirdeistandikes, tänavahaljastuses, metsa rajatud elurajoonis krundi kõrghaljastuse) moodustamisel. Võimalikult säilitada, likvideerimisel kompenseerida vastavalt raielubade andmise korrale.

4 - Väheväärtuslik puistu (IV väärtusklass) - lühiealistest liikidest koosnev, tihe ja hooldamata. Puistu, milles kuni pooled puudest on oma eluea lõpul kas vanuse või kahjustuste tõttu. Linnahaljastuse seisukohalt väheväärtuslikest puuliikidest koosnev puistu, mida soovi korral võib säilitada kui biomassi, kuid mis on otstarbekas likvideerida ja asendada väärtuslikumate puuliikidega.

5 - Väärtusetu puistu (V väärtusklass) - haigete, kuivanud ja elujõuetute puudega puistu, omab väikest ökoloogilist tähtsust. Tugevasti kahjustunud põlemise, mehaaniliste vigastuste

jms. tõttu, või milles on üle poolte puudest oma eluea lõpul kas vanuse või kahjurite või haigustest tingitud kahjustuste tõttu. Kuulub vajadusel raiumisele.

Seosed olemasolevas rohevõrgustikus. Kõiki käsitletud haljasalasid on vaadeldud Paide võimaliku rohevõrgustiku kontekstis. Analüüsitud on nende seotust rohestruktuuriga, olulisust rohestruktuuris ja võimalikku tüüpi rohestruktuuri elemendina.

Olulisus rohestruktuuris kirjeldab haljasala tähtsust üldises rohestruktuuris. Hinnangud on kirjeldatud alljärgneva skaalaga:

väga oluline – haljasala moodustab ülelinnalise tähtsusega toimiva rohestruktuuri osa (tuumala, tugiala või roheline koridor) või on osa potentsiaalsest linna ümbritsevast haljasvööndist, hästi seotud naabruskonna haljasaladega; vajalik säilitada ja hoida olemasolevas mahus;

oluline – haljasala moodustab linna piirkonna või asumi tähtsusega toimiva rohestruktuuri osa (tugiala või roheline koridor), hästi seotud naabruskonna haljasaladega või on võimalik nendega lihtsalt ühendada; vajalik säilitada ja hoida olemasolevas mahus, vajadusel näha ette meetmed paremaks sidumiseks naaberaladega;

väheoluline – haljasala on oluline roheline tasku või rohekoridorina lokaalselt asumis või selle piirkonnas, halvasti seotud või sidumata üldise rohestruktuuriga; soovitatavalt hoida samas mahus ning uurida võimalusi paremaks sidumiseks üldise rohestruktuuriga;

ei ole oluline – üldise rohestruktuuriga sidumata ja raskesti seostatavad jäätmaad; võib kaaluda kasutusele võtmist muudel sihtotstarvetel.

Seotus rohestruktuuriga. Hinnangu andmisel on vaadeldud haljasala võimalikke ühendusi kergliiklusest ja ökoloogilisest sidususest lähtuvalt. Hinnatud on alljärgnevas skaalas:

hästi seotud – haljasala on funktsionaalselt ja füüsiliselt (ökoloogilises mõttes pidev) ühendatud naaberhaljasaladega;

nõrgalt seotud – haljasala on ühendatud naaberhaljasaladega kas funktsionaalselt või füüsiliselt, kuid ühendused on raskendatud või haljastuseta; võimalik luua „rohelised“ ühendused naaberhaljasaladega;

sidumata – haljasala on teistest haljasaladest eraldatud raskesti ületatavate barjääridega, paikneb kaugemal naaberhaljasaladest kui 300 m4 või haljasalalt ei saa ümbritsevate katkestusalade spetsiifika tõttu luua rohelist ühendusi naaberhaljasaladega.

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina. Haljasala on määratletud vastavalt rohevõrgustiku elementide võimalikule tüpoloogiale (tuumala, tugiala, tasku, roheline koridor), arvestades ala spetsiifikat, kasutust, rolli rohestruktuuris ja sidusust naaberhaljasaladega. Juhul, kui haljasala ei ole oluline rohestruktuuri seisukohalt on määratud tema tüübiks märgitud „ei oma tähtsust“. Viimane määratlus ei välista haljasala toimimist lokaalselt.

Lisaks eelnevale kirjeldati igal haljasalal selle väärtused, võimalused ja probleemid eelkõige haljastusest ja rohestruktuurist lähtuvalt. Iga haljasala juurde lisatud soovitusel ning ettepanekud haljasala edasiseks haldamiseks ning vajadusel arendamiseks Paide rohestruktuuri osana.

2.2 TÖÖ KOOSTAMISEKS ESITATUD TELLIJAPOOLSED LÄHTEMATERJALID

- Nimekiri ja skeem Paide linna poolt hooldatavatest haljasaladest (edastatud 30.10.2018)
- Digitaalsed aluskaardimaterjalid (edastatud 29.10.2018)
- Tamvee Projekti Osäühing, töö nr 98002 „Paide linna haljastuse uurimistöö“ 1998.a (esitatud 16.11.2018)

2.3 HINNATUD ROHEALAD

Alljärgnevalt on esitatud töösse haaratud rohealade nimekiri. Rohealade nimed on valitud vastavalt linna plaanidel olevatele nimedele või piirnevate tänavate nimedele. Haljasala number vastab haljasalade koondtabeli järjekorranumbrile (Joonis AS-01), mis on antud vastavalt välitöödel alade külastamise järjekorrale, järjekorra number ei iseloomusta alade hierarhiat ega muid kvalitatiivseid ega kvantitatiivseid omadusi/väärtusi.

Analüüsi koostamisel vaadeldi väljakujunenud kasutusega pargialasid, puisteid ja skvääre ning jäätmaid lähtuvalt ruumitunnetusest, mistõttu ei lange antud töös kirjeldatud ja linnavalitsuse poolt hallatavate, määratud hooldusklassidega alad sajabrotsendiliselt kokku. Ka ei ole analüüsi haaratud metsaosad, millele on omistatud kohaliku tähendusega pargi nimetused (Joodi piirkonnas Kasekese park, Luha park, Salu park, Joodi park) kuid mis linnaparkide ametlikus nimistus puuduvad.

- 1 Vallimägi
- 2 Tallinna tn
- 3 Tallinna tn 22 aed
- 4 Soo piirkonna haljasala
- 4a Järvamaa KHK staadion
- 5 Skväär Soo ja Lai tn nurgal
- 6 Lembitu park
- 7 Pärnu tn
- 7a Pärnu tn Lembitu pargist keskväljakuni
- 8 Keskväljak
- 9 Suur-Aia tn
- 10 Rahu park
- 11 Paide noortekeskuse staadion
- 12 Järvamaa haigla tagune muruala
- 13 Paide linnastaadioni ja Raudtee tn vaheline mets
- 14 Peetri park
- 15 Pärna tn 5 ja 8 korterelamute ümbrus
- 16 Jaama tn
- 16a Jaama tn puhkeala (Memento)
- 17 Jaama ja Karja tn vaheline ala
- 18 Karja tn
- 19 Karja ja Mündi tn vaheline mets
- 20 Aiavilja tn

- 21 Tallinna ringtee
- 22 Ringtee tn kergliiklustee
- 23 Soo tn 14, 20 ja 22 vaheline õu
- 24 Soo tn 18 ja ringtee vaheline ala
- 25 Kure tn 7, 9 ja 11 vaheline õu
- 26 Ringtee tn ja Tuleviku tn vaheline ala
- 27 Ringtee tn ja Rahu tn vaheline ala
- 28 Raudtee tn 37 ümbrus (Tankla)
- 29 Ringtee tn ja Pärnu tn lahknemine
- 30 Pärnu tn, kõrgepinge alajaama esine
- 31 Pärnu tn 130 ümbrus
- 32 Paide tehisjärve ümbrus
- 33 Järve tee äärne ala
- 34 Tööstuse tn kortermajade õu
- 35 Pärnu tn 53 ja 55 esine ala
- 36 Vaksali tn
- 37 Lai tn- Prääma tee ristmik
- 38 Roheline tn
- 39 Tallinna ja Kaevu tn vaheline ala
- 40 Põllu tn kolmnurk
- 41 Arvo Pärdi muusikaaed ja muruala
- 42 Lai tn
- 43 Nooruse tn ja Videviku tn nurk
- 44 Ristiku ja Suur-Kaare tn vaheline ala
- 45 Ringtee tn ja Reopalu kalmistu vaheline ala
- 46 Ringtee tn ja Ristiku tn vaheline ala
- 47 Raudtee tn
- 48 Paide tammede park
- 49 Tallinna tn 4 ja Järva Teataja tagune
- 50 Ehitajate tn 1a korterelamute vaheline ala
- 51 Tallinna maantee äärsed metsaribad (enne Ringteed)
- 52 Ujula park P2, P3 ja P4
- 53 Väätsa metuskonna ala 1
- 54 Väätsa metuskonna ala 2
- 55 Mündi tn lõunaosa metsatukk
- 56 Lepakraavi ümbritsev metsatukk
- 57 Jäätmeheidlast lõunasse jääv metsaala
- 58 Reopalu raudteetammist lõunasse jääv mets
- 59 Pärnu tn 138 lõunasse jääv mets
- 60 Pärnu-Rakvere-Sõmeru tee L1 ringteest lõunasse jääv metsatukk
- 61 Joodi haljasala
- 62 Prääma tee 24 ja lähikinnistud
- 63 Pikk-Vainu minipark
- 64 Ülejõe staadion ja discgolfi park

2.4 KASUTATUD ALLIKMATERJALID

1. Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitse kohta;
2. Euroopa Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta;
3. Säästva arengu seadus;
4. Planeerimisseadus;
5. Looduskaitse seadus;
6. Metsaseadus;
7. Veeseadus;
8. Muinsuskaitse seadus;
9. Muinsuskaitseameti kaitsealuste objektide register <http://register.muinas.ee>
10. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanõuandmise seadus;
11. Eesti Keskkonnanõuandmise strateegia;
12. Algatatud ja menetluses olevad ning kehtestatud detailplaneeringud ning analüüsid.
13. Eesti Ajalooarhiivi kaardimaterjal
14. Tallinna linnavalitsuse määrus nr 34 (Vastu võetud 03.05.2006, jõustumine 08.05.2006) Puittaimestiku ja haljastuse inventeerimise kord;
15. Teemaplaneering „Paide miljööväärtslike hoonestusalade piiride määramine ning kaitse- ja kasutamistingimuste seadmine“ Paide Linnavalitsus Planeeringu- ja ehitusosakond 2008
16. Paide linna arengukava aastani 2035 ja eelarvestrateegia aastateks 2019–2022 Kinnitatud Paide Linnavolikogu 20.09.2018 määrusega nr 42
17. Paide linna välireklaami paigaldamise eeskiri Vastu võetud 20.12.2018 nr 72
18. Järva maakonnaplaneering 2030+ kehtestatud Järva maavanema 12.12.2017 korraldusega nr 1-1/17/329
19. Rakvere haljastu analüüs Kõide I ja II. AB Artes Terrae OÜ töö nr 02HI09
20. Kuressaare rohestruktuuri analüüs. AB Artes Terrae OÜ töö nr 1720HI2

2.5 KASUTATUD MÕISTED

Elurikkus	Ehk looduse mitmekesisus, bioloogiline mitmekesisus, elustiku mitmekesisus. Loodus kõigis oma eluvormides, hõlmates nii geneetilist, liigilist kui ka elupaikade ja ökosüsteemide mitmekesisust. Elurikkus hoiab ülal inimesele vajalikke ökosüsteemiteenuseid. ¹
Haljak	skväär, hoone või kergliiklusega seotud väikesepindalaline ja enamasti monofunktsionaalne haljasala.
Haljasala	Kavandi kohaselt haljastatud maa-ala linnaruumis.
Haljasala teenindusala	käesolevas töös võimalik haljasala ümbritsev piirkond, mille elanikel on mugav haljasala kasutada, määratletud läbi võimaliku kasutusraadiuse, mille ulatus sõltub haljasala suurusest ja tüübist.
Haljasmassiiv	ka rohemassiiv, suuremahuline haljasala, mets või haljasalade kogum, rohestruktuuris käsitletav tugialana.
Haljasriba	haljastatud ala tänavaruumis või liikluslal, valdavalt rohhtaimestikuga, harvem puittaimedega.
Haljastu	linnahaljasalade kogum <u>tervikuna</u> .
Isetekkeline (haljastus)	käesolevas töös käsitletud kõrg- ja madalhaljastus, mis on tekkinud looduslikult.
Jalgtee	käesolevas töös haljasala sisene kergliiklustee, liikumiseks jalgsi ja/või jalgrattaga tasakaaluliikuri vms vahendiga. Mõiste ei ühti liiklusseaduse mõistega.
Jagatud ruum	käesolevas töös linnaruumi väliruumi osa, mida samaaegselt kasutab erinev liiklus ja/või erinevad huvigrupid (jalakäijad, jalgrattad, mootorsõidukid).
Järeikasv	metsas noorte puude rinne, millest võib loota tulevikupuude kasvu.

¹ Säätva Eesti Instituut, SEI Tallinn, sõnaseletusi

	Järelkasvu rinde keskmine kõrgus on kuni 4 m, üle 4 m kõrgune rinne võib olla järelkasv, kui selle keskmine kõrgus on alla 25% esimese rinde kõrgusest.
Jäätmaa	eelnevalt mingis kasutuses olnud, tänaseks mahajäetud ja enamasti hooldamata ala (laoplatsid, mahajäetud tootmisalad, tühjaks jäänud krundid jne), kus on arenenud valdavalt looduslik isetekkeline taimestik, valdavalt mitmeaastased suured rohttaimed.
Kasutustaristu	käesolevas töös haljasala funktsionaalset kasutamist võimaldav rajatiste (linnamööbel, mänguvahendid jms) koondnimetus.
Kergliiklus	käesolevas töös jalakäijate, jalgratturite jms liiklust tähistav koondnimetus.
Kergliiklustee	käesolevas töös ainult kergliikluseks ette nähtud tee.
Kõrghaljastus	kõrged põõsad (kõrgusega üle 2,5 m) ja I – III kõrgusjärgu puud.
Liiklushaljasala	tänavate ja teedega seotud haljasala (ohutussaarte murualad, liiklussuundi eraldavad murualad, mururibad kõnniteede ja piirdeaedade vahel jne), mille funktsioon on liiklussuundade eraldamine, tänavaruumi liigendamine jms.
Madalhaljastus	töös rohttaimestik ja põõsad kõrgusega kuni 2,5 m.
Miljööväärtuslik (hoonestus)ala	ajalooliselt välja kujunenud tänavavõrgu, haljastuse ja hoonestusviisiga ala, mis koos ühtsetele arhitektuurilistele kriteeriumitele vastavate hoonetega moodustab säilitamist väärika kvalitatiivse terviku. Miljööväärtuslikud hoonestusalad on ehituslikult omapärased hoonete kvartalid või ansamblid, millel on oma plaanistruktuur ja mahuline ülesehitus, ehitusreeglid ja ehitustüübid.
Noorendik	töös ainult noortest puudest (vanusega mitte üle 10 a) koosnev mets.
Puistu	kogu haljasala puittaimede kogum.
Puhtpuistu	töös istutatud monokultuurne puistu.
Puhverhaljasala	Tööstuse, raudtee või liikluse eraldamiseks rajatud ribastruktuur

	või rohemassiiv.
Rekreatsiooniala	ka virgestusala, puhketegevusi võimaldav rajatud või looduslik ala.
Rohala	käesolevas töös looduslik, poollooduslik, kasutusest väljas või ehitatud taimeistikuga ala linnas.
Roheline tasku	väiksem (ligikaudu 50-300 m ²) roheala, mis toimib rohelise koridori laiendusena, linnasiseselt võib olla ka haljastatud tänavaga liituv väike haljasala. Täpsemalt vt ptk 6
Rohekoridor	taimeistikuga ribastruktuur suurte rohealade – tugialade või tugialade kogumike ehk tuumalade vahel, mis toimib linnafloora ja – fauna liikumistena, leviku ja elupaigana, võib olla kasutatav mugavaks ja ohutuks kergliikluseks. Täpsemalt vt ptk 6
Rohestruktuur	ka rohevõrgustik – üldiselt on linna rohealasid ühendav strateegiliselt planeeritud, ökoloogiliselt toimiv võrgustik, mis funktsionaalselt tähendab üldplaneeringu mõistes kaitsealade võrgustikku, käesolevas töös mistahes linna rohealade võrgustikku, ühendades need asulat ümbritsevate rohealadega koos ühtseks terviklikuks süsteemiks.
Rohevöönd	ka haljasvöönd - linna ümbritsev rohemassiiv / rohemassiivide võrk.
Topiaarlõikus	puittaimede võra kujunduslõikus (võra vormilõikus).
Tugiala	rohevõrgustiku tähtsaim element, rohemassiiv, mis suudab pakkuda maksimaalselt ökosüsteemiteenuseid. Tugialadele on omane massiivsus ning kompaktsus. Täpsemalt vt ptk 6
Tuumala	rohevõrgustiku põhimassiiv või tihedalt liitunud erinevate rohevõrgustiku väiksemate elementidega ala, kus ei ole otstarbekas erinevaid rohelise võrgustiku elemente eraldi välja tuua. Täpsemalt vt ptk 6
Tüvemädanik	üldnimetus puittaimi kahjustavatele mädanikele, mille tagajärjel kahjustub eeskätt puittaimede tüvi põhjustades lõppstaadiumis puu kuivamise või murdumise.
Tüvevigastus	puittaimede koort läbistav, puitu ulatuv vigastus.

Uuendusraie	raie uue metsapõlve tekkeks vajalike tingimuste loomiseks. Uuendusraiet tehakse üldjuhul küpsetes puistutes. Uuendusraie jaguneb lageraieks ja turberaieks. Vt <i>Metsaseadus</i> § 28.
Võra deformatsioon	puittaimede liigiomase võrakuju muutmine kasvukoha keskkonna negatiivsetest mõjudest tulenevalt või võra muutumine ebaõige hoolduse tagajärjel.
Võsa	on käesolevas töös jäätmaale, hooldamata haljasalale, niidule, karjamaale, raiesmikule jne tekkiv looduslik peenetüveliste ja madalate lehtpuude enamusega puittaimede kooslus.
Ökoloogiline koridor	ka ökokoridor – rohekoridor, mis tagab ja soodustab elustiku liigilist levikut ja liikumist, võib olla iseseisev ning kergliiklusest eraldi.
Ökosüsteemi teenused	Toimivad ja oma seisundit ise säilitada suutvad (isereguleeruvad) ökosüsteemi poolt inimestele pakutavad hüved (looduse hüved). Hüved jagunevad: - tugiteenused aineringe, mullateke, fotosüntees, elupaigad jne; - reguleerivad teenused on teenused, mis mõjutavad kliimat, vee-, õhu- ja mullakvaliteeti, veevarusid, ülejutusi, tolmeldamist jne; - varustusteenused ehk tootvad teenused, mida inimene saab ökosüsteemilt (puit, toit, vesi jne); - kultuuriteenused, ka rekreatiivsed teenused — teenused, millega loodus pakub esteetilist ja vaimset naudingut, mis on lõõgastumise koht ja uute teaduslike teadmiste allikas. <i>Keskkonnaministeerium. Looduse hüved ehk ökosüsteemiteenused; http://www.envir.ee/et/looduse-huved-ehk-okosusteemiteenused</i>
Ökoloogiline väärtus	käesolevas töös roheala tähtsus/vajalikkus linna rohevõrgus ning võimekus pakkuda erinevaid ökosüsteemi teenuseid.

3 PAIDE HALJASTU AJALOOLINE KUJUNEMINE

3.1 LINNAEHITUSLIK KUJUNEMINE

Linnaks sai Paide (*Wittenstein, Weissenstein*) 30. septembril 1291. aastal. Ordulinnuse kõrvale tekkinud linna õitseag kuulub nii majanduslikust kui ehituslikust küljest Liivi sõja (1558–1583.a) eelsesse keskaega. 16. sajandi lõpuks oli linn üsna purustatud ning elanikest tühjenenud. Raekojast, pastoraadist, mõlemast koolihoonest, gildimajast olid järele jäänud vaid varemed.

Ligi 100 aastat kestnud rahuaeg Paides lõppes 1703. aastal, kui Vene väed linna sisse tungisid ja selle põlema panid. Paide olevat olnud oma välisilmelt Rootsi aja lõpus üsna armetu. See, mis järgneval sajandil varasemat linna meenutab, on vaid tänavatevõrk.

Veel 17. sajandi lõpus oli Paide umbes 250 elanikuga väikelinn, mille territoorium koosnes kahest osast: linnuse lähemat ümbrust kutsuti Lossialevikuks (*Schlosshackelwerk*), varem ka Rootsi alevikuks (*schwedische Hackelwerk*). Viimane nimetus oli tulenenud ilmselt Rootsi garnisoni paiknemisest linnuses. Linnusest lõuna poole jääv Paide linna tuumik kandis Saksa aleviku (*deutsche Hackelwerk*) nime. Piiriks kahe linnaosa vahel oli vallikraav, mis neid teatud määral ka maastikuliselt eraldas. Ilmselt pärines selline linna jagamine kaheks osaks veel keskajast, mil Lossialevik kuulus Järva foogti ning Saksa alevik rae võimu alla.

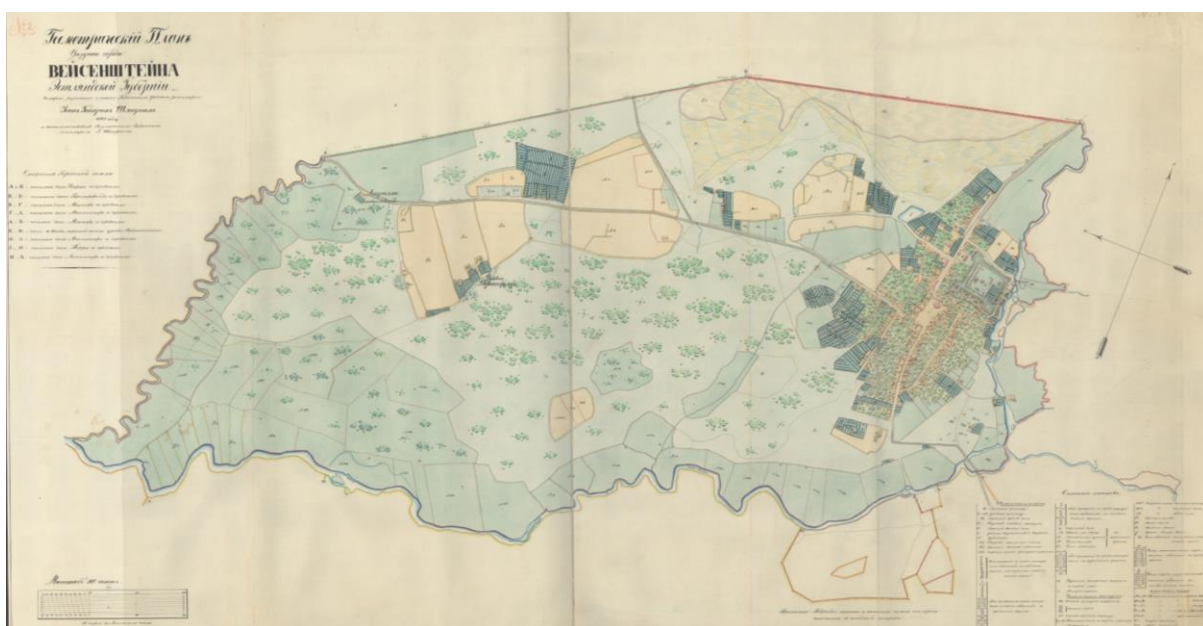

Joonis 3. Paide linn ja linnus. Friedrich van Hulseni vasegravüür 1632. aastal ilmunud teosest "*Inventarium Sueciae*"

Saksa aleviku peatänavaks oli Turuplatsilt lõuna suunas minev Pikk tänav, sellest itta jäi Rütli ning läände Viljandi (praegu Suur-Aia) tänav. Võimalik, et vähese asustusega Lossialevikus ei kandnud teed tänavate nimetusi nagu varasemal ajal.

1783.aastal andis keisrinna Katariina II Paidele taas linnaõigused² ning ka Vallimäe linnuse maa-ala anti selleks ajaks linnale üle. Linna territoorium laienes tublisti Mäo mõisa põllumaade arvelt, näiteks Väike-Aia tänav pikendati linna lõunapiirini. Kuna uus tänavaos oli aga oluliselt laiem kui vana, nimetati see Suur-Aia tänavaks. 19.sajandi alguses rajati linnuse muldvalli alale ka Veski, Parkali ja Valli tänavad.

18.-19.sajandi vahetusel kahekordistus linna pindala ning püstitati mitmed, selleks ajaks juba kreislinna vajadustele vastavad hooned, näiteks 1789.a ehitatud kohtuhoone (Tallinna tn 18), kreisikoolihoone (Tallinna tn 6), Vallimäe jalamile magasiait ja Laia tänav algusesse uus pastoraat. Hooned on säilinud tänaseni.³

Joonis 4. Schmidt 1848.a kaart Paide linnast.

19. sajandil asus suur osa Paide linnast praeguse vanalinna alal (Vt Schmidt kaardid Joonised 4-5). Hoonestus koondus reana Tallinna, Pika ja Pärnu tänavate äärde ning igal majapidamisel oli märkimisväärse suurusega kinnistu, kus tõenäoliselt kasvatati kõik vajaminevad aiasaadused ning karjatati ka loomad. Kinnistute piirid ulatusid kuni järgmise tänavani. Linna servaaladele jäid suuremad põllumaad.

² Paide – Eestimaa süda, 1991, lk 36-41

³ Ühenduse Weissenstein <http://www.weissenstein.ee/articles.php?id=19&page=1>

Joonis 5. Schmidt/Rückeri Liivimaa 1884.a aluskaart, fragment Paide linnast. Allikas: Maa-Ameti ajalooliste aluskaartide rakendus

Foto 1. Pärnu tänavast aastast 1901. Allikas Rene Viljat/Järvamaa Muuseum

Foto 2. Pärnu tänava sillutamine, foto aastast 1915 (allikas: Rene Viljat), mil munakivikatte paigaldusega on jõutud peaaegu Vaksali tänavani (Bussijaamani)

Foto 3. Keskväljak aastal 1925. Allikas: Järvamaa muuseum.

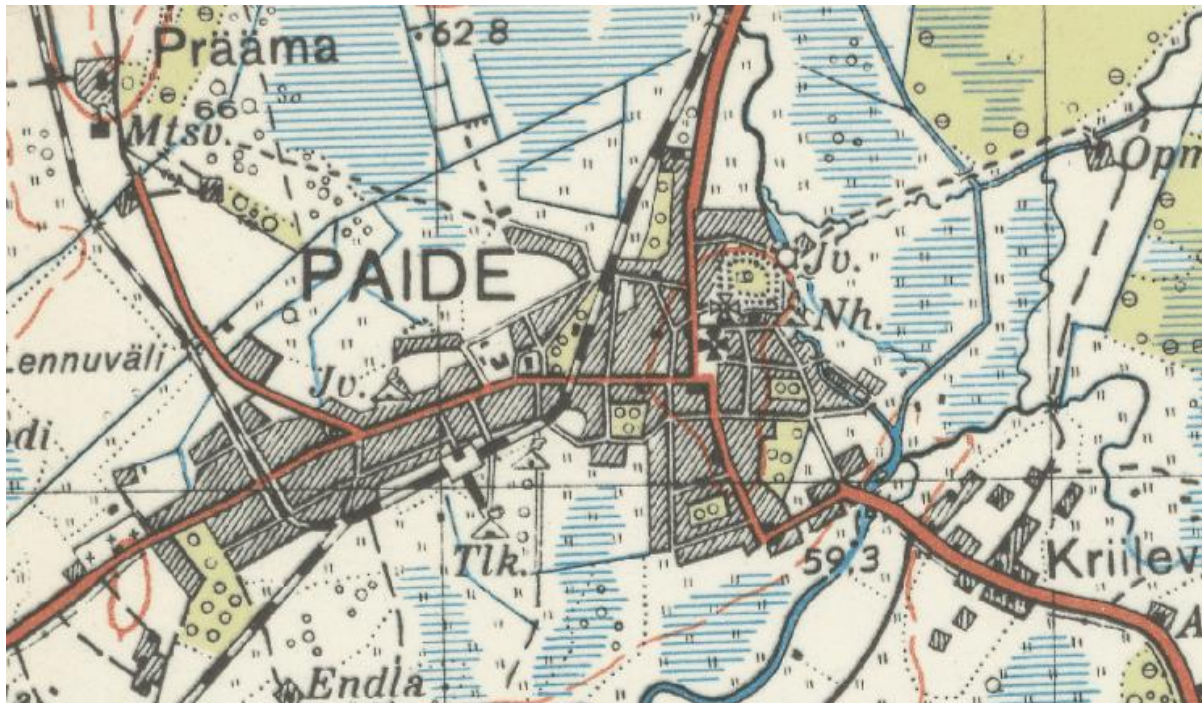
Tööstuse arenguga ja raudtee ehitusega 20. sajandi esimeses pooles laienes linn läänesuunas. Türi–Paide kitsarööpmeline raudteeharu ehitati koos Tallinna–Viljandi liiniga ja avati

ajutiseks liikluseks oktoobris 1900. Eesti Vabariigi ajal pikendati raudteed Paidest Tamsaluni. Türi–Paide–Tamsalu raudtee oli kasutusel 1920–1972.

Tehaste loodud töökohtade kasvuga (nt Tulitiku tehas „Baltika“ (alustas tööd 1912a, suleti 1930a) suurenes ka elanikkond. 1938. aasta kaardil on näha aiamaade vähenemist ning hoonestuse tihenemist suuremate teede ja raudtee ümbruses. Olulisemad suured pargid olid juba parkidena maakasutuse kaardile jõudnud – 1938.a kaardil on näha Vallimäe, Lembitu ja Peetri parki ning suuremaid, täna osaliselt täis ehitatud haljakuid. Raudteetrass kulges läbi tänase Lembitu pargi, poolitades selle.

Fotod 4-5. Vasakul: Paide raudteejaama hoone 20.sajandi algul. Allikas Järvamaa muuseumi fotokogu PM F 2940:123; Paremalt: Paide raudteejaama hoone 1939. Allikas: Histrodamus.

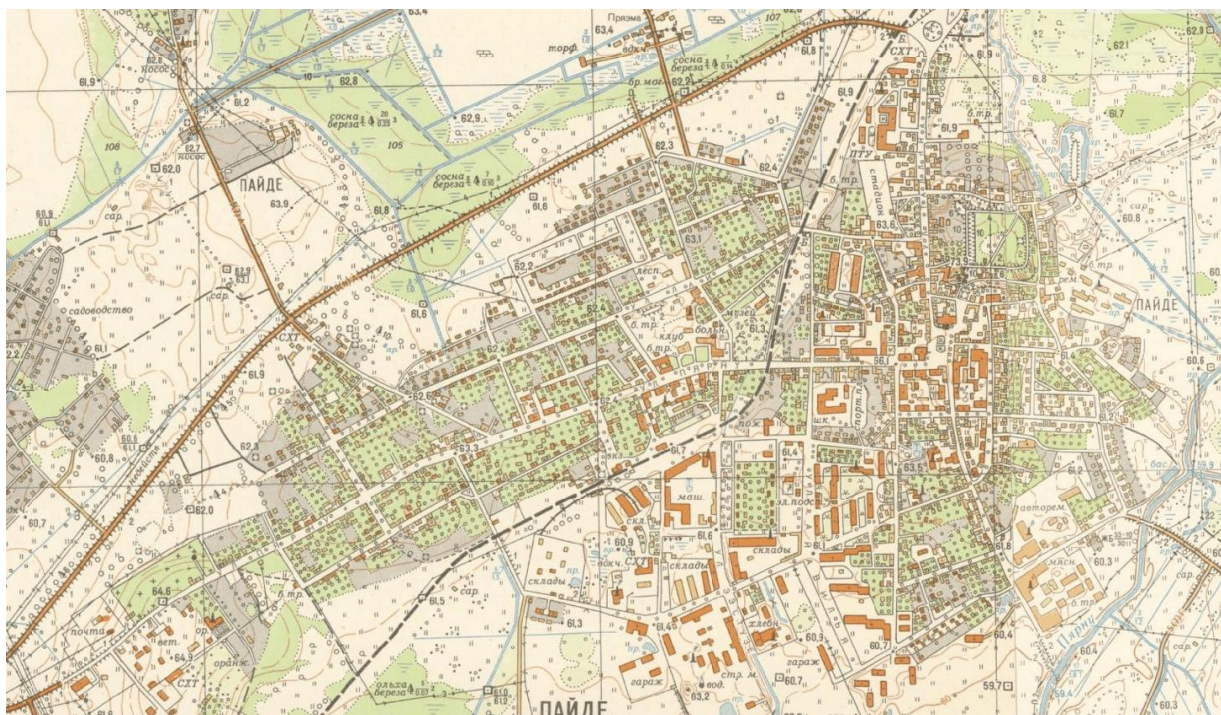
Joonis 6. Paide linna kaart 1938.a; Allikas: Maa-ameti geoportaal

Teisele maailmasõjale järgnenud mõne aastakümne vältel valitses ülejäänud Eestis linnastumise buum. Sama suund valitses aastatel 1945-1965 ka Paines. Erinevalt ülejäänud Järvamaast oli sõda Paidet säästnud – ainus kaotus oli juba osaliselt restaureeritud linna suurim vaatamisväärsus Vallitorn, mis 1941. aastal õhiti Nõukogude vägede poolt (praegune torn on uusehitis, mis avati 1993. aasta aprillis).

Foto 6. Paide vallitorn aastal 1941.

Allikas: vanadpildid.net

Joonis 7. Paide linna kaart 1972.a; Allikas: Maa-ameti geoportaal

Paides alustati 1944. aastal tööstuse arendamisega. Loodi transpordiettevõtte Järvamaa Autobaas ja alustati teedehitusmasinate tootmisega endise tuletikuvabriku hoonetes. Tellisevabriku hoonete rühmas alustasid tööd teraviljasalv ning metalli- ja ehitusremonditöökojad, 1902. aastal avatud linna tapamaja laienes Paide Lihakombinaadiks.

Samal ajal kui mujal linnades taastati sõjas hävinud hooneid, alustati Paides moodsa linnaplaneerimisega. 1946. aastal koostas arhitekt A. Käsper Paide generaalplaani, mis nägi ette kahe- ja kolmekorruseliste kivimajade ehitamise Pärnu ja Tallinna tänavale ning suurte avarate kruntidega individuaalelamutest koosnevate uute elurajoonide rajamise. Kuna linnaelanike arvu kasv oli oodatust kiirem, siis korrigeeriti algset generaalplaani juba 12 aasta pärast.

Nõukogude võimu aastail kasvas linn nii aedlinnaosade näol kui ka ehitati välja uued korterelamute piirkonnad – Ehitajate tänav piirkond, Soo ja Kure tänav piirkond ning Ristikü tänav piirkond. 1950. aastail jagati pereelamute krunte väiksemate rühmadena kohtades, kus krunte oli juba enne sõda välja mõõdetud. Need krundid olid suured, hiljem hakati krunte poolitama ja vähendama. Valdavalt kujunes madaltihe hoonestus.

Et märkimisväärne osa linna territooriumist tuli reserveerida tootmisettevõtetele ning transpordi- ja siderajatistele, siis hakkas linnas väheks jääma elamuehituseks sobivat maad. Sellest tingitult nähti 1974. aasta generaalplaani korrektuuriga ette 3-5-korruseliste korterelamute ehitamine, mis paigutati vahetult vanalinna äärealadele.

Kesklinna piirkonnas kujunes linnakujunduse põhiteljeks Pärnu tänav. Tallinna tänav tähtsus peatänavana vähenes. Sellest tingitult on tänaseks Pärnu tänav ääres ajalooline hoonestus hävinud ja Tallinna tänav ääres põhimahus säilinud. Ajaloolise hoonestuse arvel kerkisid nõukogude okupatsiooni aastail ka sellised tänaseni linnapildis nähtavad objektid nagu Keskväljaku ääres asuv kaubamaja ning restorani ja söökla hoone Keskväljak 15 (1967), Lembitu pargi vastas asuv suur kultuurimaja (1987) ja Paide ainuke kõrghoone – veetornelamu (1978).

Paide linna tänaseni toimiva liiklusskeemiga tänavavõrk, praegustes mõõtmetes hoonestatud alad ning funktsionaalne tsoneering kujunesid lõplikult välja 1970. aastatel. 1972.a kaardil on näha juba Rahu pargi algset olemust ning Lembitu pargi poolitamist raudteetammi poolt. Alles raudteetrassi likvideerimisega 1972.a sai Lembitu park enda tänase territooriumi, jättes rongiliiklust meenutama vaid tihedad kuuskede read.

4 PAIDE HALJASTU ÜLDISELOOMUSTUS

Paidet iseloomustab suhteliselt suur mosaiiksus ja eramajade ning -aedade osakaal. Korteralamute piirkonnad on pigem tagashoidlikud ja on koondunud rohkem linna lõunaossa.

Paide haljastu on mitmekülgne, kuigi linna piiridesse jäävate haljasalade tüpoloogias domineerisid selgelt metsad (vt tabel 1). See tuleneb sellest, et tiheasustus on koondunud väiksema maa-ala peale ning valglinnastumist linna välispiiride suunast pole märkimisväärselt toimunud. Jättes kõrvale suure rekreatiivse potentsiaaliga jäätmaad, ongi Paide üheks iseloomulikuks osaks mets. Lisaks miljöo loomisele moodustavad metsad linna rohestruktuuri põhiosa.

Linnas sees on arvestatav pindala parkide ja skvääride all ning suur osa teedevõrgustikust on tänavahaljastusega. Puisteede osakaal on pindalaliselt peaaegu samaväärne muude pargialadega.

Siiski leidub ka kasutuseta seisvaid haljakuid, puhverhaljasalasid ja jäätmaid, mis toimivad küll rohevõrgustiku seisukohast hästi (näiteks tugialadena või taskutena), kuid ei lisa linna haljastu üldilmele väga palju kaunidust juurde.

Vaadeldi ka üksikuid spetsiaalkasutusega alasid, näiteks puistuga ääristatud staadioneid, mis moodustasid kogu hinnatud linnahaljastusest 1,9%, kuid on siiski omal kohal olulised nii ökoloogilisest seisukohast kui ka miljööd rikastavana. Ilma kõrghaljastusest spordiväljakuid ei hinnatud.

Tabel 1. Paide rohealade jaotus. Tabelis ei sisaldu pereelamute aedade maht. Tabelis toodud pindalad on arvutatud kaardianalüüsi käigus vastavalt välitööde andmete põhjal digiteeritud kontuuridele (joonis AS-01).

Nr	Roheala tüüp	Orienteeruv suurus ha	Osakaal linna haljastuses %
1	park/ linnaosa park	13,94	3,4
2	haljak e. skväär	5,18	1,3
3	krt.elamu vaheline	4,29	1,1
4	haljast. tänav/ puistee	10,68	2,6
5	liiklushaljasala	0,76	0,2
6	mets/ parkmets /metsapark	343,08	84,5
7	spets kasutusega haljasala (kool jm)	7,74	1,9
8	puhverhaljasala	12,14	3,0
9	jäätmaa	8,26	2,0
Kokku		406,1	100,0

Heaks indikaatoriks haljasalal kasvavale puistule on haljasala haljastusliku väärtuse hinnang. See näitab puistu elujõulisust ja perspektiivsust tervikuna. Haljastuslik väärtus omistati üldistatult igale alale, kus leidis kõrg- ja madalhaljastust. Väärtushinnang ehk väärtusklass sõltub puittaimeliigist ja tema mõõtmetest, vanusest, sanitaarsest ja esteetilisest seisukorrast ning kasvukohast. Paide linna haljastus domineerivad olulised ning väärtuslikud puistud. Eriti väärtuslikuks hinnati Vallimäe pargi puistu.

Erinevate haljasalade väärtusklasse vaata joonis AS-02.

Tabel 2. Paide haljasalade/puistute haljastuslik väärtus

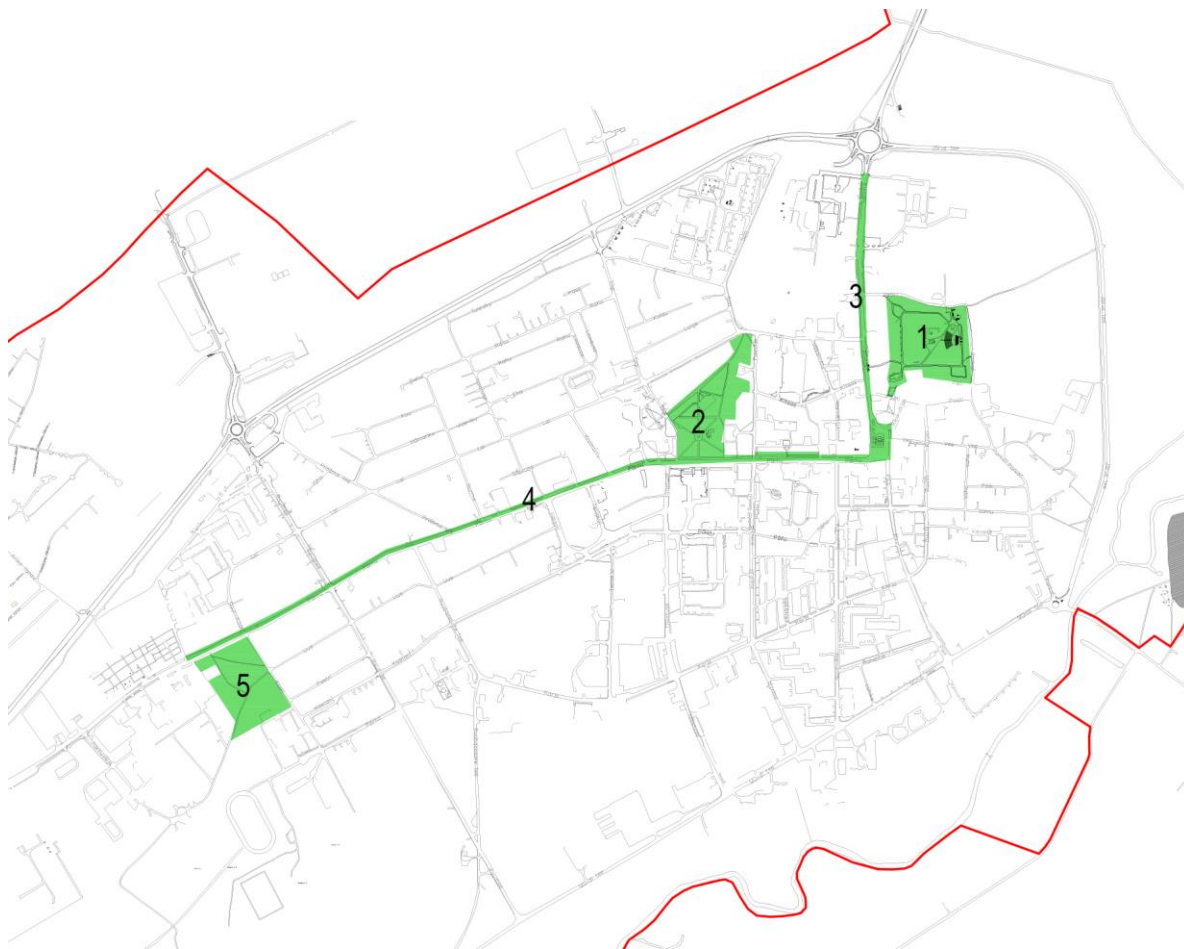
Hinnang	Haljasalade arv (tk)	Osakaal (%)
Eriti väärtuslik haljasala/puistu (I väärtusklass)	1	1,5
Väärtuslik haljasala/puistu (II väärtusklass)	18	26,9
Oluline haljasala/puistu (III väärtusklass)	40	59,7
Väheväärtuslik haljasala/puistu (IV väärtusklass)	7	10,4
Väärtusetu haljasala/puistu (V väärtusklass)	1	1,5

4.1 ERILISE MILJÖÖGA ROHEALAD

Paide silmapaistvamateks haljasaladeks on vanemad linna haljasalad, mis on kujunenud koos linnaga (vt. skeem 1). Sulev Nurme on kirjutanud, et igas linnas on omad nõ võtmehaljasalad, mille kadumisel ei oleks linn enam endine⁴. Selliseid alasid iseloomustab paiknemine linnaruumi sõlmpunktides ning kohaspetsiifiline maastikupilt, mis on kujunenud aastate jooksul ning mis on vaid sellele kohale omane. Seepärast ei saavuta vastloodud haljasalad ja väljakud, mille kujundus haakub paigaga nõrgalt, kunagi sellist väärtust, kui need, mille isikupära on väljajoonistunud koos ümbritsevate alade kujunemisega. Paides on sellised haljasalad järgnevad:

1. Vallimägi
2. Lembitu Park
3. Tallinna tänav koos Keskväljakuga
4. Pärnu tänava allee
5. Peetri park

⁴ Rakvere haljastu analüüs Kõide I. Rakvere haljastu ja rohestruktuur. AB Artes Terrae töö nr 02HI09

Skeem 1. Erilise miljöoga haljasalad Paides; M 1:20000

4.2 KAITSEALUSED HALJASALAD

Uue hoonestuse ulatuslikul pealetungil 20.sajandil hävis palju vanale Paidele iseloomulikke muinsuskaitsealase väärtusega objekte, mis tingis vanalinna kaitseala loomise vajaduse. Paide vanalinna muinsuskaitseala asutamiseni jõuti 1972-1973. aastatel, mil sätestati „Ajaloolise linnakeskuse kaitse- ja ehitustegevuse reguleerimistsoon“⁵ ja vanalinn võeti muinsuskaitse alla Eesti NSV Ministrite Nõukogu 27. veebruari 1973. a määrusega nr 91.

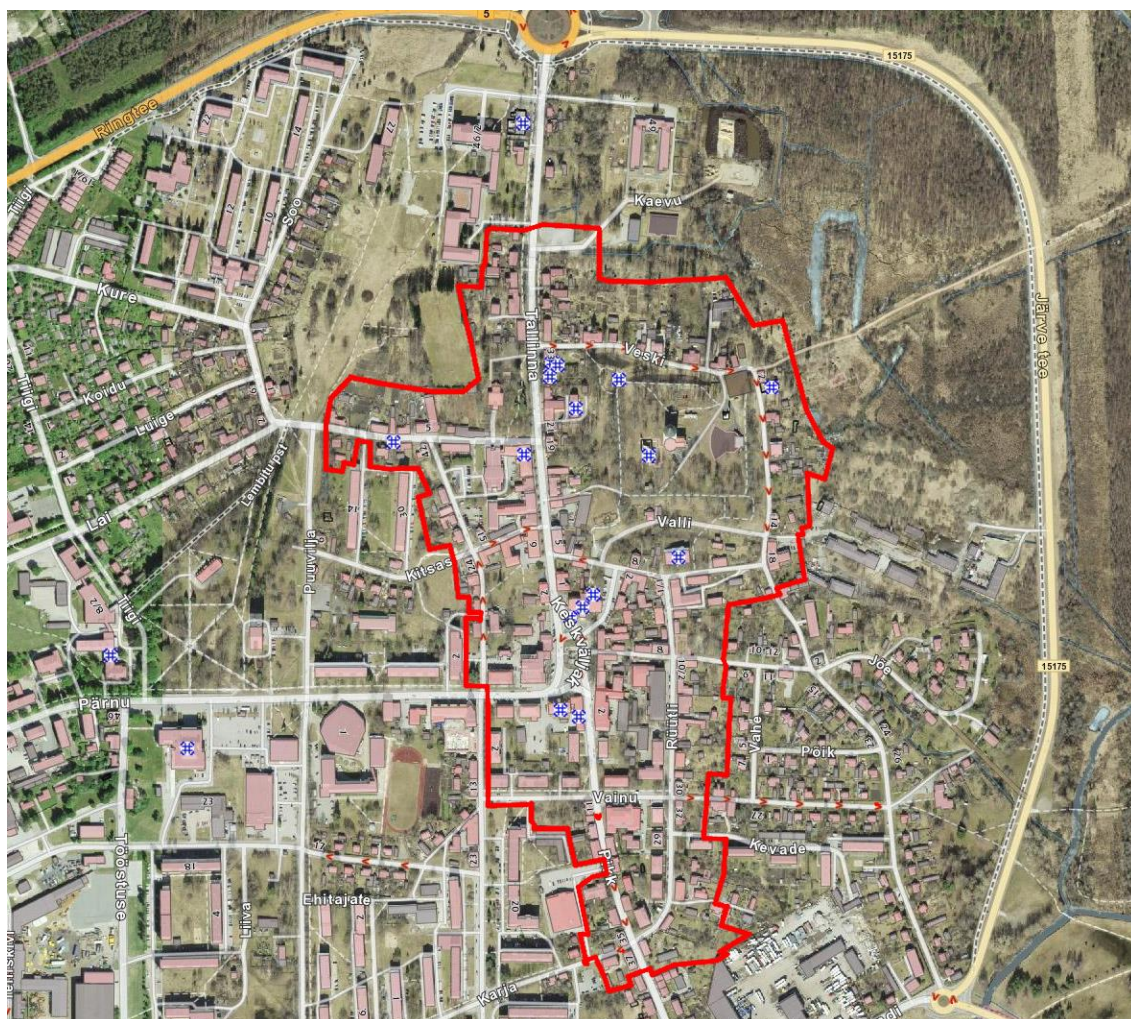
Muinsuskaitse all on Paide vanalinn (sh Vallimägi koos pargiga, osa Laiast tänavast, Tallinna tänav, Keskväljak, Rüütli tn, Pikk tn ja lähialad), Reopalu kalmistu.

Muinsuskaitsealal rakenduvad seadusest tulenevad nõuded ning tegevused võivad seada piiranguid haljastusega seotud töödele. Täpsemalt käsitletakse ettepanekuid miljööväärtuslike või muinsuskaitsealuste piirangute tsoonis haljastuse planeerimisel peatükis 5.

⁵ Muinsuskaitseameti digiteeritud arhivaalid ERA.T-76.1.1410

Tabel 3 . Vanalinna muinsuskaitsealale või kaitsevööndisse jäävad rohealad

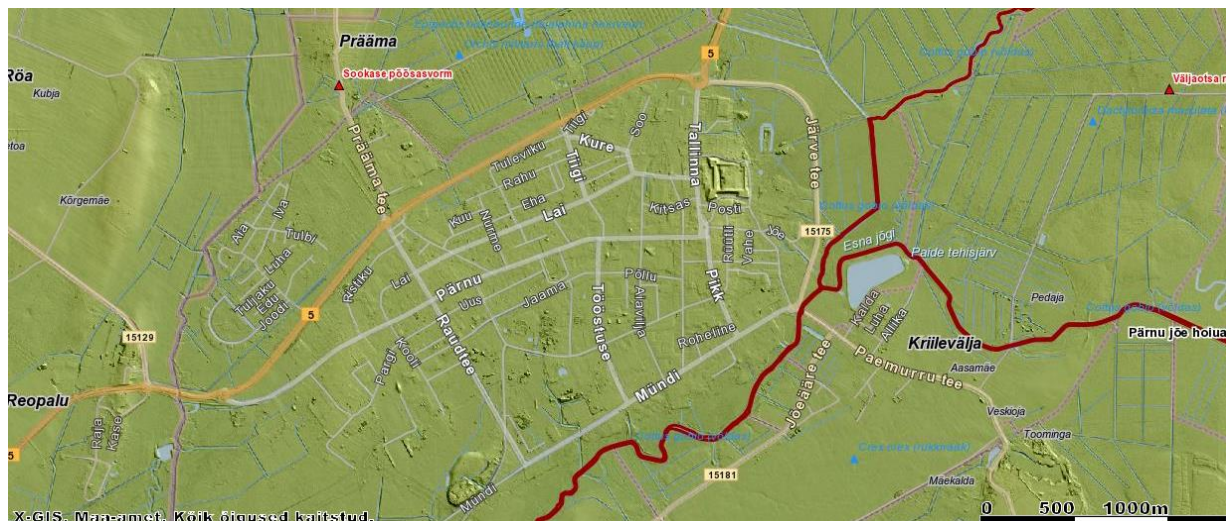
Nr tabelis ja joonisel	Haljasala nimetus	Märkus
1	Vallimägi	Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.
2	Tallinna tn	Osaliselt Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.
3	Tallinna tn 22 aed	Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.
4	Soo piirkonna haljasala	Külgnab Vanalinna MK ala/mälestise kaitsevööndiga.
4a	Järvamaa KHK staadion	Külgnab Vanalinna MK ala/mälestise kaitsevööndiga.
5	Skväär Soo ja Lai tn nurgal	Külgnab Vanalinna MK ala/mälestise kaitsevööndiga.
7a	Pärnu tn Lembitu pargist keskväljakuni	Osaliselt Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.
8	Keskväljak	Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.
39	Tallinna ja Kaevu tn vaheline ala	Osaliselt Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.
41	Arvo Pärdi muusikaaed ja muruala	Külgnab Vanalinna MK ala/mälestise kaitsevööndiga.
49	Tallinna tn 4 ja Järva Teataja tagune	Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.
63	Pikk-Vainu minipark	Vanalinna MK alal/mälestise kaitsevööndis.

Joonis 8. Paide vanalinna muinsuskaitseala piir tänasel hetkel. Alus: Maa-Amet

Lähim looduskaitsealune piirkond on Pärnu jõe hoiuala. Linna idaosas asuva Paide tehisjärve lähistel suubuvad Vodja jõgi ja Esna jõgi kokku Pärnu jõeks. Pärnu jõe hoiuala kaitse-eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi - jõgede ja ojade (3260) ja II lisas nimetatud liikide - hariliku hingu (*Cobitis taenia*), hariliku võldase (*Cottus gobio*), jõesilmu (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*) ja paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) elupaikade kaitse.⁶

Paide linnast põhja suunal Mõisa tee ääres on ära märgitud kaitsealuse üksikobjektina sookase põõsasvorm.

Joonis 9. Looduskaitsealused objektid asustusüksuses Paide linn ja lähikümbruses. Allikas: Maa-Amet

Lisaks muinsus- ja looduskaitsealustele objektidele tuleb ära märkida ka oluline pärandkultuuri objekt Paide külje all. Reopalu raudteetamm⁷ (endine Türi-Paide-Tamsalu kitsarööpmelise raudtee tamm) linna edelaosas (vt joonis 10) on tänaseks säilitanud oma esialgsest funktsionaalsusest 50-90%. Tammi pikkus on 11,5km. Piki raudteetammi kulgeb rada, mis algab Paides staadioni tänavalt. Osaliselt on tammi asukohta võimalik aimata ka Lembitu pargis.

⁶ Keskkonnaagentuur: Kaitsealune ala või üksikobjekt:

//infoleht.keskkonnainfo.ee/default.aspx?state=5;30947564;est;eelisand;;&comp=objresult=ala&obj_id=-1269632609

⁷ Keskkonnaagentuuri infoleht EELIS

https://infoleht.keskkonnainfo.ee/default.aspx?comp=objresult=parandobj&obj_id=-538804254

Foto 7. Reopalu raudteetamm. Allikas: EELIS

Joonis 10. Paide linna lähiümbruse pärandkultuuri objektid. Allikas Maa-Amet

4.3 KALMISTUD KUI HALJASTU OSAD

1773. aastal keelas keisrinna Katariina II kirikutes ja linnades sees surnute matmise. Seetõttu ostis linn 1774. aasta augustis kalmistuks sobiva maatüki linnast väljas Suur-Pärnuväljal – Reopalu kalmistu. Kalmistu üldpindala on 22 587 m², millest ehituse all on 278 m². Uusi matmisplatse kalmistule välja ei anta.

Foto 8. Vaade Reopalu kalmistu lõunaküljele Pärnu tänavalt.

Sillaotsa kalmistu, mis asub Paide linna asustusüksuse ja Sillaotsa küla piiril, asutati 1865. aastal, selle üldpindala on 55 300 m².

Foto 9. Vaade Sillaotsa kalmistu keskosale

Nii Reopalu (mälestise reg.nr 4014) kui ka Sillaotsa kalmistu (mälestise reg.nr 4024) on muinsuskaitse all. Mõlemal kalmistul on säilinud hulgaliselt vanu riste ja metallaedasid, mis enamuses vajavad restaureerimist. Käesolevas töös vaadeldi kalmistute üldseisukorda ja -miljööd, kuid kuna mõlemad kalmistud on inventeeritud, ei käsitletud alasid parkidena. Siiski haarati kõrghaljastusega vanad kalmistud rohevõrgustiku kaardianalüüsi.

4.4 PAIDE LINNA HALJASTU HINNANG

4.4.1 Paide haljastu peamised probleemid

Haljastu üldiseks ja põhiliseks probleemiks on keskpärane üldilme, mis omakorda tingib nende vähese kasutuse. Mida esteetilisem on haljasala, seda atraktiivsem on see kasutajatele ning seda parema meelega seda kasutatakse. Siinkohal saab tuua väljavõtte haljasalade esteetilisuse hinnangu kohta:

Tabel 4. Paide haljastu üldise esteetilisuse hinnang. Arvestatud ei ole suuri metsamassiive

Hinnang	Haljasalade arv (tk)	Osakaal (%)
Väga inetu	1	1,8
Inetu	5	9,1
Normaalne	25	45,5
Kaunis	20	36,4
Väga kaunis	4	7,3

Tabel 5. Paide haljasalade/puistute üldine hooldustase

Hinnang	Haljasalade arv (tk)	Osakaal (%)
Andmed puuduvad	5	9,6
Väga halb	2	3,8
Halb	3	5,8
Rahuldav	11	21,2
Hea	17	32,7
Väga hea	14	26,9

Hinnangud esteetika valdkonnas on küllaltki subjektiivsed. Paraku ilu ja kaunidust saabki vaid subjektiivselt hinnata, lisades juurde objektiivsemat tulemust kujundavaid teadmisi kompositsioonist, värvi- ja materjalikasutusest, miljööväärtuslike alade tundlikkusest, hooldustasemest jm. Kui hinnataval rohealal miski otseselt silma ei häiri, kõik vajalikud funktsioonid on tagatud, sh turvalisus, siis võib juba ala hinnata kui normaalne. Kauniduse skaalal annab kaalu juurde efektne välimööbel, põnevad taimeliigid või rikas ajalooline hõng, mis on maitsekalt haljasala välimuses peegeldatud.

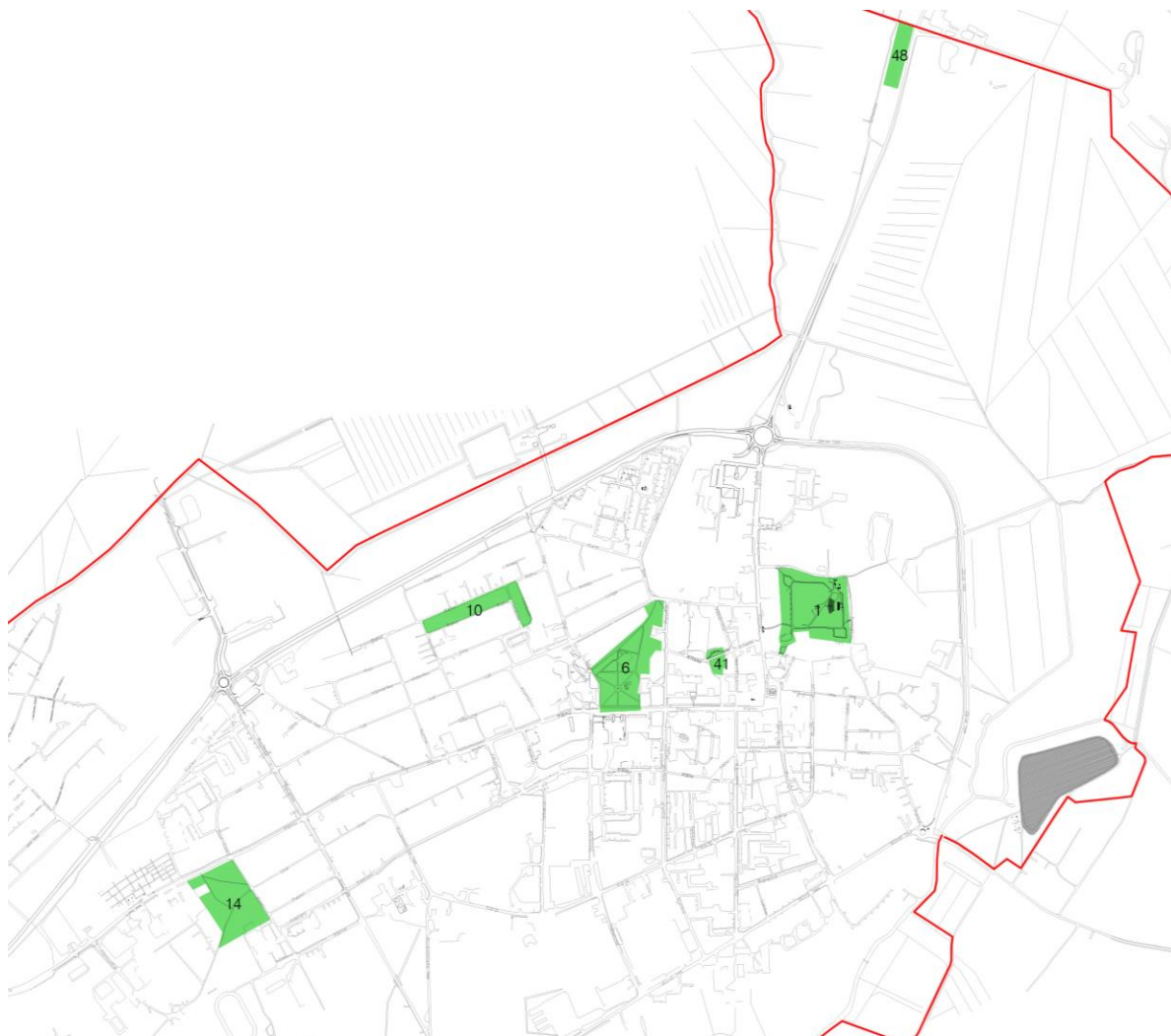
Kauneid ja tõeliselt kauneid kohti leidis siiski küllaltki palju – lisaks suurte parkide heale hooldustasemele ja rekonstrueerimisele, on linnapildi parendamisele suuresti kaasa aidanud väikeste efektsete miniparkide loomine, mis pakuvad linnas liikudes sageli positiivset üllatusmomenti.

Silmatorikav on Eesti haljasaladele tüüpiliselt niidetavate alade suur osakaal ja põõsarinde vähesus haljasaladel.

Samal ajal linnasüdamest eemaldudes suureneb nn juhuslike, otstarbeta, kuid hooldatavate haljasalade hulk, mis koormab hoolduse eelarvet, andes samal ajal vähe lisandväärtust.

Probleeme on kohati haljasalade turvalisusega, mille väljenduseks on kahjuks vandalism, mistõttu tavakasutajad pigem võivad mõningaid haljasalasid hakata vältima. Kahjuks kujunevad sellisteks aladeks sageli just hästi haljastatud alad, kust võib leida varjulisi paiku segamatuks olemiseks.

4.4.2 Pargid

Skeem 2. Hinnatud pargid.

Vallimägi (jrk nr 1)

Kirjeldus: 19. sajandi teises pooles rajatud Vallimäe park on linna kontekstis üks olulisimaid haljasalasid, kuna ümbritseb linna sümbolit - Paide ordulinnust.

Funktsioonid: Park on rajatud endisele bastionivööle ja kasutatakse nii jalutamiseks, kelgutamiseks, suusatamiseks kui ka ürituste läbiviimiseks. Vallitornis asub populaarne turismiatraktsioon „Ajakeskus Wittenstein“

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuse väärtusklass: I (eriti väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Va, Ta, Le, Pä; üksikute tammede rinnasläbimõõt lausa 72cm; domineerib Va, keskmine rinnasläbimõõt 54cm; Haljastus on nii istutatud kui ka isetekkeline (kiirekasvuliste liikide (Va) järelkasv). Mõned harilikud saared ilmutavad kuivamise märke. Põõsarindes leidus taraenelaid, kuid üldiselt mitmerindelisis pargis puudub. Teed, inventar: paeplaat-kattega kõnniteed, sõelmetaed, betoonkivi kallakutel; Haljasalal on laululava, mänguväljak, pingid, trepid ja valgustus. Pargi inventar ja teed rekonstrueeriti 2011. aastal Euroopa Liidu vahendite abil.

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: kaunis. Lisaväärtust pargi välimusele annavad ka Paidele iseloomulikud paekiviskulptuurid. Inventari uuendamisel tulevikus võiks jälgida rohkem kogu pargi elementide värvikombinatsioonide ja vormikeele ühtsust. Prügikastid on kohati roostetavad.

Hooldusklass: II / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: väga kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrgalt seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud-kommentaariid: Erinevaid vaateid arvestades võib kaaluda pinkide lisamist ka teistesse pargi osadesse. Prügikastide uuendamine on samuti varem või hiljem ette võetav töö (silmas pidada linnu-, vandaali- ja ilmastikukindlust ning sobivust ajaloolisesse miljöösse).

Alal paikneva suurt mänguväljakut ümbritsev puitpalissaad on osaliselt lõhutud ja vajab uuendamist või välja vahetamist keskkonda sobiva, vastupidavama piirde vastu.

Valgustuslahendus keskendub Vallitorni esile toomisele ja teede funktsionaalsele valgustamisele madalate pollaritega. See tingib pimedal ajal võrdlemisi tagasihoidliku valgustustaseme, mis elurikkuse aspektist on pigem hea. Vähesed valgusreostusega parkides on lindude pesitsemisele paremad tingimused.

Pargi haljastus on väga väärtuslik ja tuleb säilitada. Muinsuskaitseliste piirangute tõttu ei ole uute puude istutamine käesoleval hetkel võimalik, mistõttu võiks lisada põõsarinnat, mis tõstaks elurikkust. Samas tuleks arvestada väärtuslike vaadetega. Ettepanekuna võiks kõrgemaid põõsaid istutada Vallitorni juures oleva parkla ümber, et varjata parkivaid autosid ning korrastada varemetele rajatud istutusala taimmaterjali (foto 12). Varjuliste nõlvadele, kus muru ei taha hästi edeneda, võiks kaaluda vähenõudlike pinnakattetaimede istutamist, näiteks tipmine puksrohi (*Pachysandra terminalis*), Siberi valdsteinia (*Waldsteinia ternata*). Pinnakattetaimi saab kavandada nõlvadele, kus ei toimu muid, näiteks hooajalisi tegevusi.

Foto 10. Vaade Vallitorni esisele alale

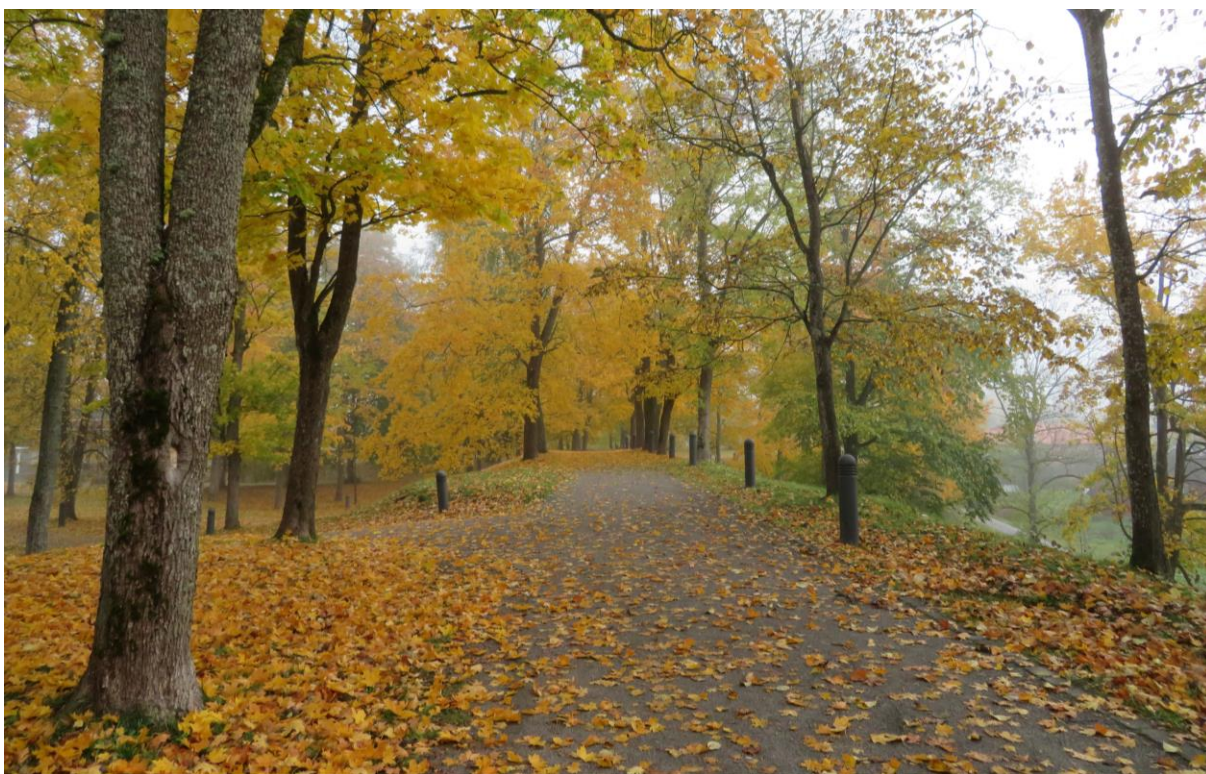

Foto 11. Vallimäe pargi võlu on just pikad vahtra-alleed, mis sügistes värvitoonides on eriti võluvad.

Foto 12. Varemetele rajatud istutusala

Foto 13. Grupp lehiseid Vallimäe pargis

Foto 14. Vallimäe pargis asuv mänguväljak puitpalissaadiga

Foto 15. Vallimäe pargi põhiline inventar. Kõik on korras ja funktsionaalne, kuid vormikeel on eklektiline.

Foto 16. Üks mitmetest paekiviskulptuuridest Paide linnas

Lembitu park (jrk nr 6)

Kirjeldus: Linna esinduspargiks nimetatud ala asub Paide keskmes Pärnu tn ja Laia tn vahel ning kuulub I hooldusklassi. Park planeeriti 1936-1937. aastal ning rekonstrueeriti 1980. aastate keskel, peale raudteetrassi likvideerimist. Esimesed puud pärinevad 19. sajandi lõpust, hiljem on parki ümber planeeritud ja 1980.ndatel rekonstrueeritud. Pargi põhielemendiks on pikad alleed ja regulaarse kujuga lõunaosa. Pargi keskel on Järvamaa muuseum.

Funktsioonid: mänguväljak, puhkus, jalutamine, piknik, läbikäik, õuesõpe

Haljastuse üldseisukord: hea; Tammedeallee kuuskede ridaistutuse kõrval on pisut allasurutud seisundis; Endise raudteetrassi külgedele istutatud „kuusehekist“ on välja raiutud üksikuid puid, mistõttu read on lünklikud.

Haljastuslik väärtus: II (väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Ku, Va, Pä; El, Hk, Ta, HbH, Pap, KuT, Sa, KuS, Le, KsS, Pi, Õ, NuB;

Teed, inventar: Teekatendite seisund ei ole terve pargi ulatuses ühtlane. Regulaarses osas on uus sillutistee, samas kui alleede all on konarlik ja lagunenu vana asfalttee. Mõnes osas on ka sõelmetee. Kaherealise kuuseallee vahel kulgeb pinnasetee, mis ei kuulu põhiliste pargiteede hulka, kuigi kuuskede vahelt avaneb pikk vaatekoridor. Pargi inventar on ühes stiilis, paigaldatud on uued pingid ja valgustid, purskkaev on samuti hiljuti renoveeritud. Pargis on

umbes 4-14. aastastele mõeldud mänguväljak, pinkide juures on betoonist malelauad. Pargis on ka joogiveekraan. Põhiline osa istumiskohtadest on kavandatud pargi regulaarsesse ossa, alleede all on vaid üksikud pingid. Stiililiselt on inventar tagasihoidlik, eristuvad vaid mänguväljaku värvilised elemendid. Pargi eri osades on dekoratiivsed väiksed skulptuurid.

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: kaunis

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud-kommentaariid: Pargi puistu on suhteliselt üherindeline, põõsarinne on esindatud regulaarse osa sirgetel sihtidel madalate tuhkpuu hekkidena. Pargis võiks tõsta põõsarinde osakaalu. Lembitu park on selgelt Paide uhkus ja kõige tihedama hooldusega roheala. Tänu liigirikkale puistule on pargil rohestruktuuris väga oluline osa.

Kõrghaljastusele tuleks teostada täpsem dendroloogiline inventariseerimine, et välja selgitada kuuseallee perspektiivikus ning võimalused pargi põhjaosa värskendamiseks.

Soovituslikult rajada pinkide alused „taskud“ kõvakattega (või sõelmekattega). Vanemad lagunenud asfaltteed rekonstrueerida.

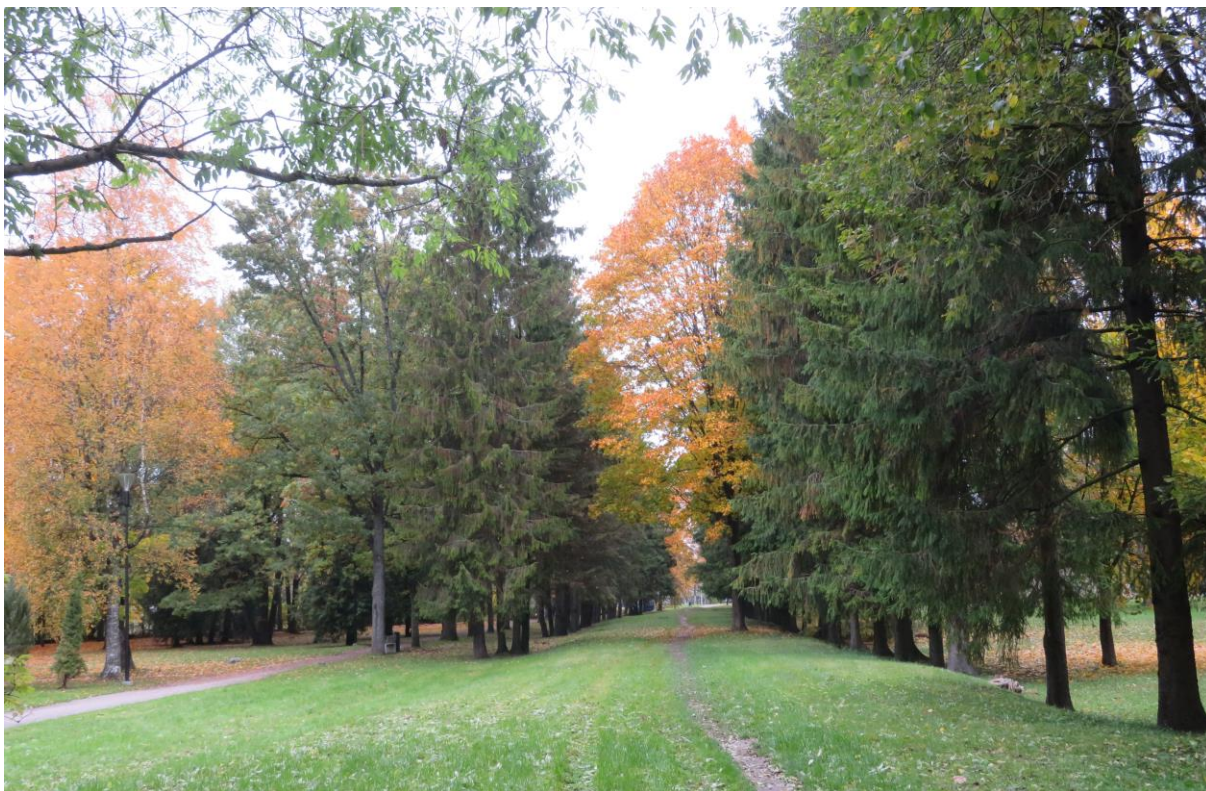

Foto 17. Vaade piki kuuseallee, kus varasemalt kulges raudteetrass.

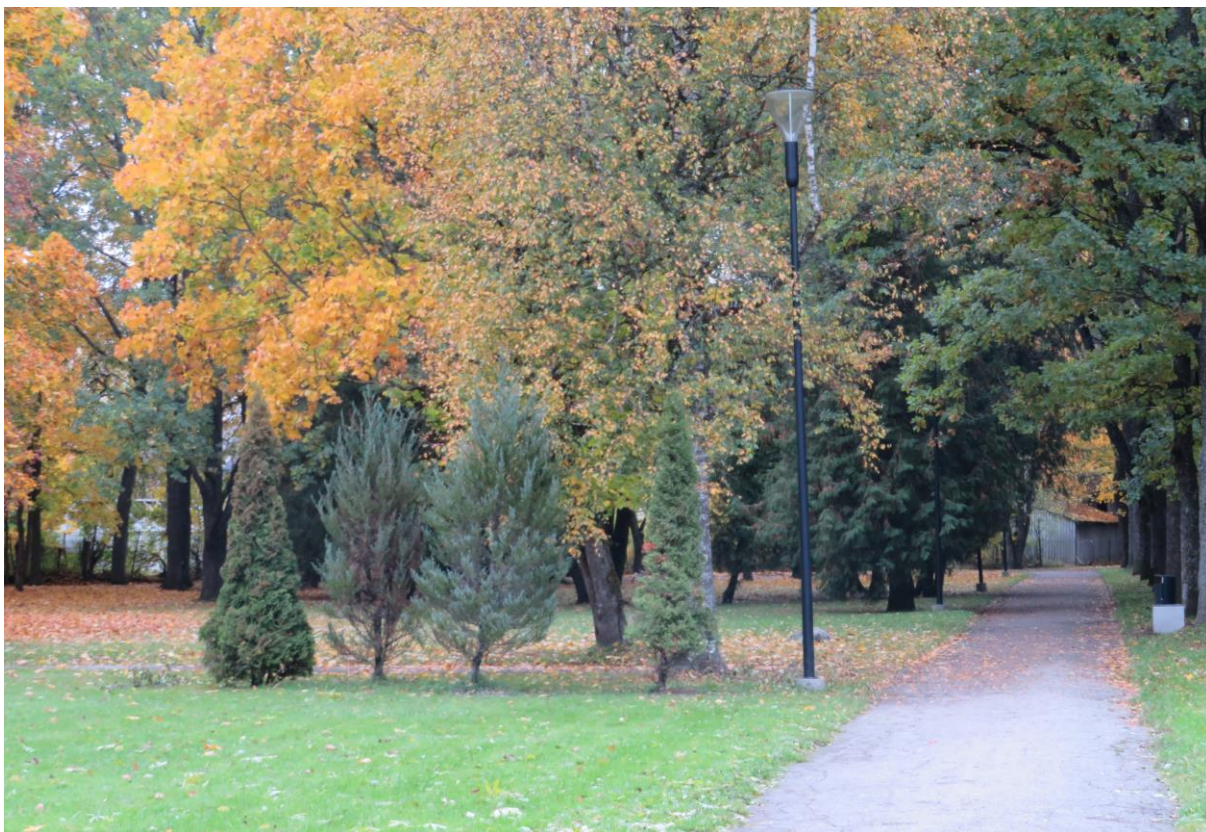

Foto 18. Huvitav assortii okaspuuvormide istutusest.

Foto 19. Lembitu pargi keskne mänguväljak. Aktraktsioonid on kvaliteetsed ja tiheda kasutusega.

Fotod 20 ja 21 Parki on rekonstrueeritud säilitades maksimaalselt olemasolevat haljastust ja ajaloolisi vaatekoridore. Võimsad elupuude grupid asuvad pargi põhjaosas.

Foto 22. Pargi keskosas asuv rekonstrueeritud purskkaev on kahtlemata üks suuri atraksioone.

Foto 23. Lembitu pargi väikevormid on kogu pargi ulatuses ühtses stiilis. Pinkide alused on ilma katendita, mistõttu muutuvad need märjal ajal poriseks.

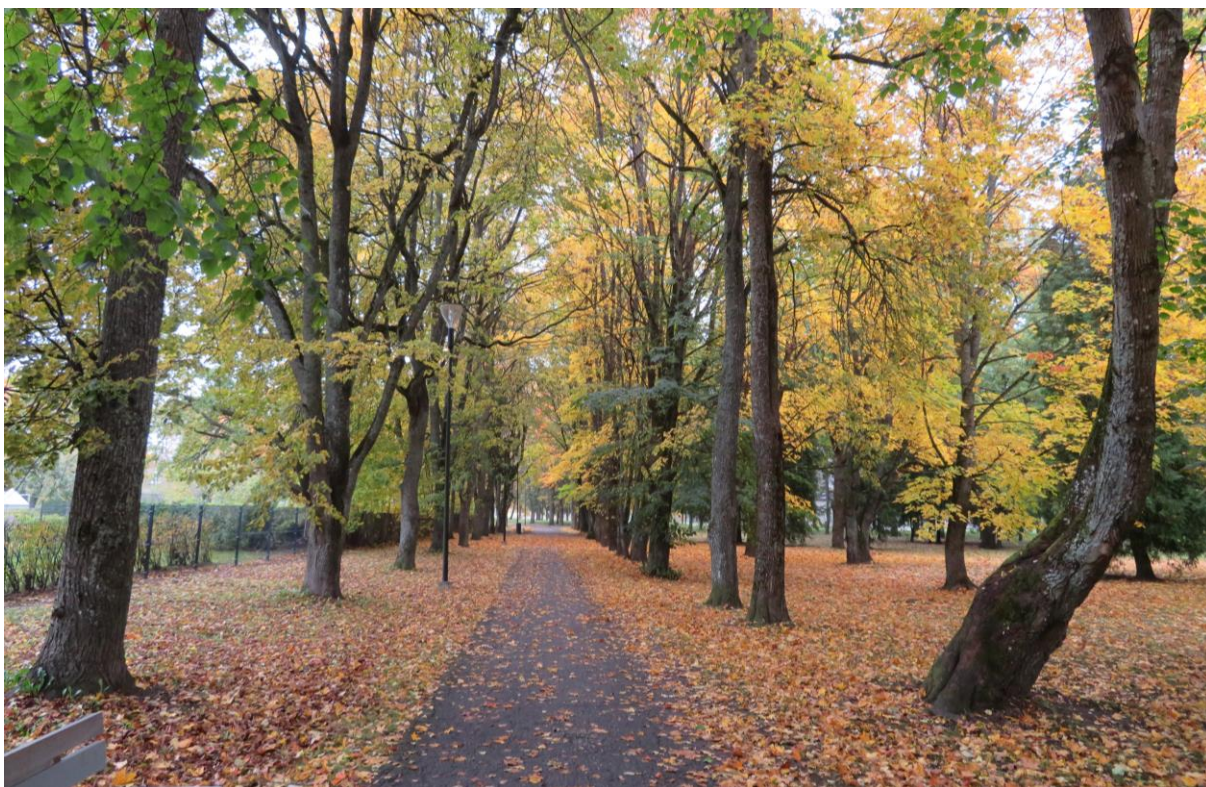

Foto 24. Lembitu pargi regulaarsest keskosast väljuvad kiirtena alleed, mis loovad pikki suunatud vaateid. Osad kõnniteed on vana asfaltkatendiga.

Rahu park (jrk nr 10)

Kirjeldus: Rahu piirkonna keskmeks oleva haljasala rajamist alustati 1971.a., täiendav istutamine teostati 1974.a. Funktsionaalselt toimib park puhvrina elamute vahel, kuid võimaldab ka reaktiivseid tegevusi. Linnaruumiliselt on Rahu park oluline, mõnevõrra isegi maamärgiline, kuna eristub oma miljöo poolest teistest parkidest. Kogu alal on niidetav muru.

Funktsioonid: eraldamine, kergliiklus, piknik, koeraga jalutamine

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtus: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Sa, Ku, Ta, KsA, Kd, Si, KuT, Hk, Pi, Sarapuu, Nu, Mä, Pä, Õ, Et; Ebajasmiin; Leht- ja okaspuud on istutatud rühmadesse, moodustades nauditava kompositsiooni. Põõsarinne on ebaühtlane. Kohalikud elanikud on pargi lääneosas tublisti isetegevust teinud, istutatud on mitmeid aedvorme kadakatest, elupuudest.

Teed, inventar: puuduvad

Hooldusklass: II / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud: jätkata pargi majandamist vähemalt samal hooldustasemel; kavandada funktsionaalseid teeradude (vastavalt sissetallatud radadele). Valgustus ja istepingid võivad koondada öisel ajal lärmakaid seltskondi. Elamute vahetus läheduses on see pigem ebasoovitav. Samas võiks kohalike seas viia läbi huvigruppide küsitlus, millest saaks edasiste tegevuste kavandamisel paremini lähtuda.

Foto 25. Vaade Rahu pargi lääneosale

Foto 26. Pargis olevale murukattega mullavallile on sissetallatud tugev isetekkeline rada.

Foto 27. Pargi kasutatavust ja ligipääsetavust on suurendatud betoonist purrete paigaldamisega. Kõigile kasutajagruppidele siiski sellisest lahendusest ei piisa.

Peetri park (jrk nr 14)

Kirjeldus: Peetri park on üks vanimaid avalikke parke Paide linnas. Hetkel on tegemist rohkem parkmetsa kui pargiga. Funktsioone on pargis vähe, peamiselt kasutatakse ala läbikõndimiseks. Leidub erinevaid pargiruumi – nii suletud kui avatud alasid, mistõttu on võimalik hästi tajuda pargi ajaloolist tausta mõisaperioodist.

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtus: III (Oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: põõsarinne puudub; MäS, Nu, To, KsS, Pä, PäS, Va, Ku, Mä, Le, Lv, Ja, Ta; Kiirekasvulised lehtpuuliigid (hall lepp) on valdavalt hakanud arenema isekülvsest. Parki on istutatud kohalikku õunapuusorti „Paide taliõun“.

Teed, inventar: sõelmeteed, pinnasteed; ebaühtlane inventar (teabetahvlid ja palkmööbel);

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: inetu

Hooldusklass: II / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud: Käesoleva töö koostajale teadaolevalt kavandab Paide linn Peetri pargi täielikku rekonstrueerimist varem koostatud kujundusprojekti järgi, mistõttu pole täiendavad kujunduslikud ettepanekud siinkohal asjakohased. Oluline on, et uus lahendus arvestaks pargi, kui üsna suure rohemassiivi olulisust rohestruktuuris ning kujundusvõttes toetaksid seotust muu rohevõrgustikuga.

Foto 28. Vaade Peetri pargi keskosale

Fotod 29 ja 30 . omapärane, kuid lagunev inventar pargi lääneosas

Foto 31. Vaade Peetri pargi keskosast loodesuunas

Paide Tammepark (jrk nr 48)

Artes Terrae OÜ töö nr 1776KP2 kujundusskeemi kohaselt istutati mais 2018.a Sillaotsa kergliiklustee äärde koos Paide Ühisgümnaasiumi õpilastega Paide linna saja tamme park, et tähistada Eesti Vabariigi 100.juubeliaastat. Tammeistikute kasvatamine algas tammetõrude korjamise ja mulda panekuga. Noored tammed kasvasid üles koolimaja kõrval Peetri pargis, kus õpilased neid hooldamas käisid.

Kuigi ala on kirjeldatav kui „park“ on see veel liiga noor, et kirjeldada puistu tervislikku seisundit ja hooldustaset. Olemasolevast kõrghaljastusest on alal hariliku kuuse, aru- ja sookaskede grupid. Inventar alal puudub.

Ettepanekud: Vaieldamatult on selge, et tulevasel tammikul on kultuurilooliselt suur potentsiaal ning ala tuleks lisada linna hooldatavate haljasalade hulka, vähemalt II hooldusklassi.

Foto 32. Vaade Sillaotsa kergliiklusteelt noortele istutatud tammedele (kaitsevõredes)

Arvo Pärdi muusikaaed (jrk nr 41)

Kirjeldus: Muusikaaed avati Paides 2016. aasta septembris ning see tähistab kohta, kus asus helilooja Arvo Pärdi sünnikodu. Vormilt lihtne minipark hõlmab endas kaht Riho Kulla paeskulptuuri "Paesümfoonia" ja klaverikujuline "Loomingu läte". Nii aed ise kui ka paetaiesed on inspireeritud Pärdi loomingust.

Funktsioonid: Aed on mõeldud lisaks istumisele-puhkamisele ka kontserdite pidamiseks. Kavandatud on võimalus muusikaaias kuulata muusikat ka läbi helisüsteemi sarnaselt nn Tšaikovski pingiga Haapsalus. Temaatiline park on Paide kontekstis haruldane.

Haljastuse üldseisukord: hea

Taimmaterjali liigiline koosseis: KuT, Va, KsS; En

Teed, inventar: Betoonkivist kõnniteed; Paekivist elementidega harmoneeruvad heledate betoonjalgadega puitpingid ning lihtsa vormikeelega valgustid ja prügikastid.

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: väga kaunis

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: Värske ilme ja läbimõeldud kujunduse tõttu on ala üldine esteetilisus hinnatud kõrgeks, ent muusikaaia problemaatika seisneb just tema suuruses ja seotuses ümbritsevate aladega. Kui arvestada pargi koosseisu ka teisele poole Kitsast tänavat jääv ulatuslik muruala, siis suurendab see kindlasti ala olulisust linna rohevõrgustiku osana, kuid jällegi, läbilõikav sõidutee katkestab pargi ühtsuse ja jätab mulje, nagu asuks park „tagahoovis“.

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: Tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: jätkata pargi majandamist vähemalt samal hooldustasemel. Muusikaaeda ja sellest üle Kitsa tänava asuvat suuremat roheala saab käsitleda kui tervikut, kuid sõidutee lõikab pargi läbi. „Erilise“ ruumi markeerimiseks, et autojuht saaks aru, et ta sõidab pargis, võiks kaaluda tänavapinna künnisena tõstmist või teistsugust katendit, et integreerida tänav pargi osaks.

Foto 33. Paekiviskulptuur „Loomingu läte“.

Foto 34. Katendeid on Muusikaaias kasutatud mosaiiksel.

Foto 35. Vaade Muusikaaia üle Kitsa tävava. Avar muruplats pikendab Muusikaaeda, kuid tänav lõikab selle üsna järsult läbi.

4.4.3 Väikesemõõtmelised haljakud e. skväärid

Skeem 3. Hinnatud skväärid ja väikesemõõtmelised haljakud

Tallinna tn 22 aed (jrk nr 3)

Kirjeldus: Tegemist on kunagise avaliku haljasalaga, mis rajati linna poolt linna pargialaks, kuid mis tagastamisprotsessi käigus tagastati 90-ndate esimesel poolel eraomanikule. Kinnistul paiknev hoone on hävinud ja haljastus on lastud suureks kasvada, mistõttu on tekkinud huvitav pargilaadne haljak. Ala kasutatakse peamiselt läbi kõndimiseks.

Funktsioonid: kergliiklus, eraldus

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtus: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Pä, Va, Sa, El, KuT, Vi(karvane-) Ala keskel asuv elupuude grupp on dekoratiivne ja eristuv, üldiselt vajavad puud hooldust.

Teed, inventar: puuduvad

Hooldusklass: puudub (on eravaldus)

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: Ala toimib olulise Tallinna tn rohekoridori väärtust tõstva elemendina, mis võiks potentsiaalselt olla väike taskupark. Eraomanikuga koostöös võiks korraldada kõrghaljastuse hoolduslõikuse tööd. Säilitada liigiline ja vormiline mitmekesisus.

Foto 36. Vaade Tallinna tänavalt. Kõrghaljastus on mitmekülgne ja rikkalik

Skväär Soo ja Lai tn nurgal (jrk nr 5)

Kirjeldus: Soo ja Laia tn nurgal asub sillutatud kõnniteega poolringikujulise põhiplaaniga puhkenurk. Varasemalt on ristmiku ääres asunud üksiku pingiga diagonaalne jalgte, mille asemele on rajatud kahe vanaaegses stiilis pingi-, prügikasti- ja tõstetud lillepeenraga nurk

Funktsioonid: puhkus (istumine) ja suhtlus, kergliiklus

Haljastuse üldseisukord: väga hea

Haljastuslik väärtus: III (Oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Hk, Pä, Kib,

Teed, inventar: betoonkivitee ja kaks pinki, prügikast

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: kaunis

Hooldusklass: IV / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud-kommentaariid: Minipark on esteetiline, üldises tänavapildis ootamatult eristuv. Kuna ala on väike, ei oma see ka suurt tähtsust rohestruktuuris, kuigi asub kahe suurema roheala (Lembitu park ja koolini viiv roheala) üleminekualas. Jätkata minipargi majandamist vähemalt samal hooldustasemel

Foto 37. Poolringikujulised peenrad koos pinkidega vahetult elamualade kõrval

Järvamaa haigla ja Kivimurru tn vaheline muruala (jrk nr 12)

Kirjeldus: Kõrghaljastuseta osaliselt eraomandis kinnistu, valdavalt murukattega, üksikud puud perimeetril. Paide linna hooldatavate haljasalade hulka kuulub Lai tn äärne haljasriba nulgudega. Ala kasutatakse erakorralise meditsiini helikopteri maandumisplatsina.

Funktsioonid: Täna kasutatakse ala lisaks helikopteri maandumisplatsina ka intensiivselt „lõikamisteena“ ning sisse on tallatud päris tugev rada.

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtus: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Nu (Sib)

Teed, inventar: puuduvad

Hooldusklass: puudub / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: sidumata

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: Alal on potentsiaali haigla/tervisekeskuse reaktatsioonialana või lausa uue pargina. Tuleb arvestada kopteri maandumisala ja sellest tulenevate piirangutega. Kinnistu maastikuline lahendus seoks maandumisplatsi ja haigla sissepääsu paremini ning ühtlasi võimaldaks kavandada pargiosasid, mis jääksid kopteri mõjualast eemale.

Foto 38. Perimeetril kasvavad sihvakad noored nuld.

Jaama tn puhkeala ehk Memento (jrk nr 16a)

Kirjeldus: Minipark rajati 2008.aastal. Ajaloolise Jaama tänava miljööks üllatuslikult „kujundatud“ ala, mis oma kollaste pinkidega paistab kaugelt silma. Memento mälestusmärk.

Funktsioonid: peatumine, puhkus, kergliiklus

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: KsA, KuS; paradiisiõunapuu; Lisaks on püsilillepeenrad aed-päevaliiliate, astilbede ja põõsastega (lodjapuupõisenelas, punapaju), jaapani enela „hekid“

Teed, inventar: betoonkivisillutisega kõnniteed; disainvalgustid; kollaseks värvitud pingid, prügikastid, madalad müürid

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: kaunis

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: rohekoridori osa

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: jätkata minipargi majandamist vähemalt samal hooldustasemel. Koos Jaama tänavaga terviklikult, on antud alal industriaalpargi olemus. Eriline rõhuasetus on küttetorustikel, erinevatel terasstruktuuridel, üldisel tööstuslikul miljööl. Jaama tänava miljöo on omapärane ning seda võiks rõhutada.

Fotod 39 ja 40. Kaugelt silma paistvad kollased pingid üldise tööstusmiljöo keskel

Pärnu tn 130 ümbrus (jrk nr 31)

Kirjeldus: poolavatud haljaslala Pärnu tn 130 elamu ümber

Funktsioonid: ei ole läbikäiguks, pigem kohalikule kasutajale – mäng, piknik jm

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: KuT, Pä, PäS, Le, Kd, Va, Nu, Ta, Ja

Teed, inventar: teed haljasalal puuduvad/on tänavaäärne kergliiklustee, üks pink.

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: III / Soovitav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: jätkata majandamist vähemalt samas hooldusklassis; põõsarinnet täiendada

Fotod 41-44. Vaated kortermaja ette ja kõrvale jäävale haljasalale. Puuduvad märkimisväärsed funktsioonid, kuid taimmaterjal on mitmekülgne ning olulise haljastusliku väärtusega.

Järve tee ja Parkali tn vaheline ala (Ujula park) (jrk nr 33)

Kirjeldus: Vaadeldud ala on osa nn Ujula pargist (metsapargist). Kõrghaljastusega ja ilma põõsarindeta haljak, eraldab elamuid Järve teest.

Funktsioonid: peamiselt kergliiklus

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Taimmaterjali liigiline koosseis: Ku, KsA, KsS, Ha

Teed, inventar: puudub (pinnastee, sissetallatud rada); inventar puudub

Hooldusklass: III / Soovitatav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: jätkata pargiosa majandamist vähemalt samal hooldustasemel.

Foto 45. Vaade üle Järve tee läänesuunas. Haljasala asub kergliikluse sõlmpunktis ning on sagedasti kasutusel Tehisjärve äärde liikumiseks.

Pärnu tn 53 ja 55 esine (ala jrk nr 35)

Kirjeldus: Ajaloolise Paide Saksa Tütarlaste Eragümnaasiumi ja kõrvalkinnistul asuva hoone esise platsi rohealad on esindusliku funktsiooniga – alale on paigutatud pingid, infotahvlid ning Paidele iseloomulikud paekiviskulptuurid. Haljak eristub Pärnu tänava puistest.

Funktsioonid: Esindus, kergliiklus, eraldus

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Taimmaterjali liigiline koosseis: Magesõstar, Va, Pä, Le, Ku, KsA

Haljastuslik väärtusklass: III (Oluline)

Teed, inventar: pühendustega vanaaegses stiilis pargipingid koos pealt avatud prügiurnidega, infotahvlid, skulptuurid, rohkelt välireklaami (paigutatud kaootiliselt murualale)

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: kaunis

Hooldusklass: puudub (alad on eravalduses)

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: parkla hoone ees ei ole ajaloolisesse miljöösse väga hästi sobituv. Parklasse võiks kavandada autosid varjava põõsarea, kui parkla olemasolu on vältimatu. Samuti ei jäta head muljet kirkad välireklaami kandjad. Reklaamid peavad vastama Paide linna välireklaami paigaldamise eeskirjas toodud nõudele: „Reklaamkandja (reklaami paigaldamiseks kasutatav alus, konstruktsioon, seadeldis, objekt, reklaampost, treiler jms) ja reklaami kujundus peab sobima linnaruumi või hoone välisilmega.“

Fotod 46-49. Esindusliku planeeringuga eraomandis haljak on täis pikitud reklaamikandjaid ning otse maja ees toimub parkimine

Lai tn- Prääma tee ristmik (jrk nr 37)

Kirjeldus: Tänavanurgale kujundatud lopsaka taimestiku ning pinkidega minipark. Pargi kujundus on suhteliselt regulaarne – kasutatud on kaaremotiivi, millega on kavandatud poolringikujulised muru- ja istutusala ning mille vahel on kaarjas jalgrataste tee.

Funktsioonid: puhkus, esindusfunktsioon

Haljastuse üldseisukord: väga hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Pä, Ja, KsS, põõsasmaranad, magesõstar, lumimari

Teed, inventar: sõelmetae äärekiviga; valged klassikalised pargipingid, rohelised prügikastid väravaehitis (huvitava lahendusega okastraadiga pergola); paekiviskulptuur, mis toimib ka veevannina lindudele

Inventari üldseisukord: rahuldav, pingid vajavad ülevärvimist

Inventari esteetilisus: kaunis

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: väga kaunis

Seotus rohestruktuuriga: sidumata

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: ei ole oluline

Ettepanekud: jätkata minipargi majandamist vähemalt samal hooldustasemel, soovituslikult värskendada väikevormide välimust (pinkide ülevärvimine) ning puhastada sõelmetaeid.

Fotod 50 ja 51. Skvääri väikevormid vajavad pisut värskendamist.

Foto 52. Poolringi kujulise keskosa aktsendiks on paekivitaies, mis toimib vett koguva „linnuvannina“.

Tallinna tn ja Kaevu tn vaheline ala (jrk nr 39)

Kirjeldus: Kutsehariduskeskusest üle Tallinna tn jääv puhverhaljasala/haljak, pinnas liigniiske.

Funktsioonid: kergliiklus, puhver

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: IV (Väheväärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: KsS, Re, Ku, pajud

Teed, inventar: puuduvad

Hooldusklass: II / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: väheesteetiline

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: seostada paremini Tallinna tänava miljööga. Alal on arengupotentsiaal taskupargina, kuid enne tuleb ala kasutusfunktsioone ja otstarbekust pargina analüüsida – kas inimesel on seal midagi teha, kuhu minna ja miks.

Foto 53. Ala on suhteliselt iseloomutult lage, kuid liigendatud pinnavormide ja kraaviga.

Foto 54. Haljaku üht külge piirab asfaltkattega parkla.

Põllu tn kolmnurk (jrk nr 40)

Kirjeldus: Elumajade ja garaažide vaheline skväär vana võimsa vahtraga.

Funktsioonid: puhkamine, segaliiklus

Haljastuse üldseisukord: väga hea

Taimmaterjali liigiline koosseis: Va, Pä, Kib, maguskirss

Haljastuslik väärtusklass: II (väärtuslik, vana hariliku vahtra tõttu)

Teed, inventar: sõidu- ja kõnniteed eraldavad haljaku kahte poolt. Alal on üks puidust metalljalgadega pink, üks prügikast

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: II / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: sidumata

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: eemaldada kirsipuule ümber valatud betoonrõngas;

Fotod 55 ja 56. Skvääris uhkeldab võimsa võraga harilik vaher. Muu haljastus on tahaplaanile jäänud.

Nooruse tn ja Videviku tn nurk (jrk nr 43)

Kirjeldus: Tänaväärne haljak loodusliku kõrghaljastusega.

Funktsioonid: puhver, rekreatsioon

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: III (Oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Pä, KsS,

Teed, inventar: puudub

Hooldusklass: II / Soovitav hooldusklass: II/III

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: sidumata

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: Ümbritsevatel tänavatel puudub sidus tänavahaljastus – kogu rohemass koondub aedadesse sisse. Skvääri ühendamise näiteks Rahu pargiga tuleks kõne alla vaid siis kui Nooruse ja Eha tänavale rajatakse toimiv ühenduskoridor kas kõrg- või madalhaljastusega.

Foto 57. Alal kasvab dekoratiivne kõrghaljastus ning reljeef on varieeruv. Ala väiksuse tõttu ei ole paigale erilist iseloomu või funktsionaalsust tekkinud.

Tallinna tn 4 ja Järva Teataja tagune (jrk nr 49)

Kirjeldus: Tervikuna vaadeldud Tallinna tn 4 ja Järva Teataja hoone tagust roheala (aadress Väike-Aia tn 7). Rohealal on mõned põõsasjad mägimännid, mis kasvavad hoone vanal vundamendil, avar muruala ning põlispuud. Ühel tammel tüvekahjustus.

Funktsioonid: kergliiklus

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Ta, Pä, MäM, Ku, Vi, Kuk, Va

Teed, inventar: pinnas/sõelmetee

Hooldusklass: I ja II /Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: sidumata

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: Täna hetkel ei ole tegu pargiga vaid pigem otstarbeta haljakuga, mis tegelikult koormab linna haljastusele kuuluvat eelarvet. Teadaolevalt on vana vundamenti kohale planeeringuga ette nähtud hoonestusala, Väike-Aia tn poole jäävale rohealale on planeeritud parkimiskohad. Linnaruumilisest vaatenurgast sobiks see haljasala kavandada hoonemahtude jaoks, kuna ka ajalooliselt on kinnistu olnud tihedamalt hoonestatud.

Pikk-Vainu minipark (jrk nr 63)

Kirjeldus: Väike, kujundatud, madalhaljastusega skväär Pika ja Vainu tänavate ristumisel. Kasutatud on ohtralt okaspuuvorme ning Memento pargist tuttavaid tibukollaseid pargipinke. Kõrghaljastuse moodustavad raamina tänavaid ääristavad puud.

Funktsioonid: kergliiklus, puhkepeatus

Haljastuse üldseisukord: väga hea; Vainu tn tänavapuudel topeltladvad ja harulised tüved

Haljastuslik väärtusklass: II (Väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Kd, Kib, Kuk, mikrobiota, tuhkpuud, vänd-forsüütia; tänavatel Pä, Sa

Teed, inventar: betoonkivikattega kõnniteed, kollased pingid (3tk), tumedad prügikastid (2tk)

Hooldusklass: I /Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrgalt seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline; siiski seob Vainu ja Pikk tänava puuderidadest tekkiva „koridori“ ning madalhaljastus pakub varjumiskohti väikefaunale

Ettepanekud: kaaluda ka Vainu tn tänavavalgustite asendamist sarnaselt Pika tn ajaloolise vihjega kuplitele. Praegu on ristmikul kontsentreeritult kolme tüüpi valgusteid. Samuti võiks ühtlustada Pikk tn tänavahaljastuse fronti (pikemas perspektiivis)

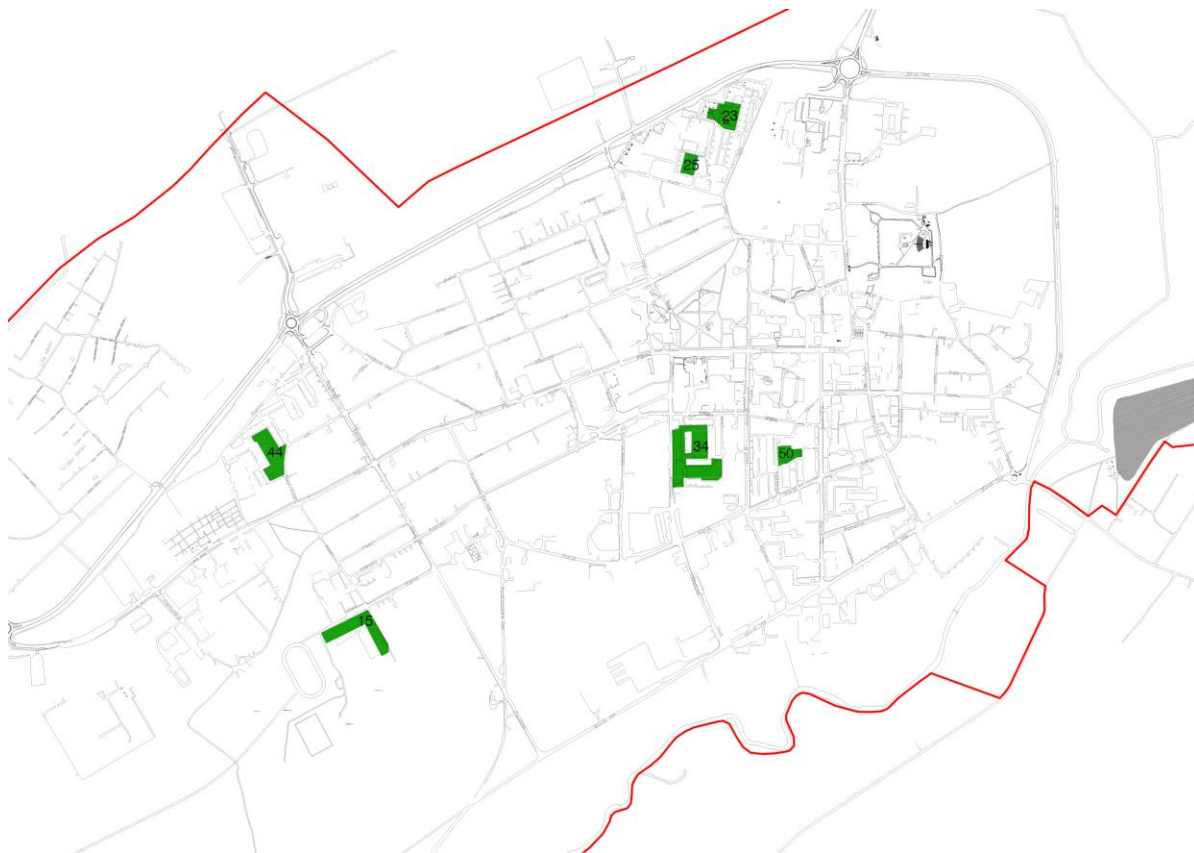

Foto 58. Mõnusalt erksavärvilised pingid mõjuvad sügistalvisel ajal linnapildis efektselt

Foto 59. Skvääri pinkidelt avanev vaade ristmikule. Silmatorkav on valgustite eri tüüpide eklektika.

4.4.4 Korterelamualad

Skeem 4. Hinnatud korterelamute vahelised haljasalad

Korterelamualadele (Pärna tn 5 ja 8, Soo tn 14, 20 ja 22 vaheline õu, Kure tn 7, 9 ja 11; Tööstuse tn kortermajade õued; Ristiku ja Suur-Kaare tn vaheline ala ning Ehitajate tee piirkond) võib välja tuua alljärgnevalt esitatud probleemistiku ning ettepanekud.

- Leidub vähe kogukonnaga koos toimetamise funktsioone (välimööbel majade ees, grillinurgakesed jms). Hübiseimad korterelamute vahelised haljasalad jäävad Tööstuse tn piirkonda. Seal on vanade õunapuude vahele pikitud väiksemaid ja suuremaid koosistumise kohti. Samas leidub ka pigem kõledaid, lausa nukraid liivakast+vedrukiik kombinatsioonis mänguväljakuid.
- Inventar on arusaadavalt väga erilmeline, mänguväljakute atraktsioonid mitmel pool amortiseerunud ja lagunenu.
- Jäänukina möödunud aegadest leidub mitmel pool vanu rajatiste betoonvundamente, mis muru seest välja turritavad. Samuti domineerivad mitmel pool vähe kasutust leidvad pesukuivatusnööride raamid.
- Haljastus elamute vahel ja mänguväljakute ümbruses on reeglina hõre või puudulik.

Ettepanekud: Ühtlustada kompleks-mänguväljakute atraksioonide ja inventari välisilmet (ei jäta esteetiliselt nauditavat muljet, kui kõrvuti on uus värviline liumägi ning puitosadest ilma jäänud roostes pink). Korterelamute vaheliste hoovide funktsionaalsust võiks täiendada ka noortele ja täiskasvanutele suunatud tegevustega (peremänguväljakud, multifunktsionaalsed väljakud, lauatennis).

Foto 60. Korterelamute vaheline ala nr 23.

Foto 61. Näide mänguväljakust keset korterelamute vahelist haljasala (Ristiku piirkonnas, nr 44).

Foto 62. Tööstuse tn piirkonna kortermajade vahelise mänguala näide (jrk nr 34).

Foto 63. Kortermajade hoovidest võib leida erinäolisi väikevorme.

4.4.5 Haljastatud tänavad ja puiesteed, liiklushaljasalad

Skeem 5. Hinnatud puiesteed (alleed) ja liiklushaljasalad

Tallinna tn (jrk nr 2)

Kirjeldus: Tallinna tänav on Paide linna kontekstis ajalooline ja oluline esindustänav, mille hetkeseisund on käesoleval hetkel pigem halb. Tänaval kõndides on väga hästi tajutav miljööväärtuslik paigavaim. Teadaolevalt on kogu tänavaloigule koostatud täielik rekonstrueerimisprojekt, mille käigus vahetatakse välja mitmed kommunikatsioonid, uuendatakse kõnni- ja sõiduteede katendeid ja tänavahaljastust.

Rekonstrueerimine on hädavajalik, kuna vaatamata asumisele Paide vanalinna muinsuskaitsetsoonis, on nii haljastus kui ka inventar Laia tn ristmikust alates tänava lõikes erineva stiiliga, tänavahaljastus on ebaühtlane, lõiguti leidub väga erineva kasvukuju ja -kõrgusega puuliike ning ka nende hooldus on olnud erinev.

Funktsioonid: liiklus, kergliiklus, kaubandus, turism

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Pä, Va, Sa, Ta, Õ, ReH; nudilõikusega pärnad keskväljaku poolisel lõigul; mage sõstar, Vi; Tänavapildis eristub muust haljastusest Tallinna tn 33 eramu esine põõsasistutusega peenraala, mis ei sobi tänava üldilmega kokku.

Teed, inventar: Kõnniteed on mõlemal pool tänavat olemas kuni bussipeatuseni linnast väljuval suunal. Sealt jätkub kõnnitee vaid ühel pool teed. Katendid muutuvad kogu tee lõikes, varieerudes betoonplaatidest ja -kividest asfaltkatteni. Kõnniteede seisukord on rahuldav; silmapaistvaks väikevormiks on vana värvitud kaev Tallinna tn 19 eramu kõrval (foto 66).

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: inetu, valdavalt lagunenu;

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: rohekoridor

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: ühtlustada inventari valikut kogu tänavalõigu ulatuses, sh võiks harmoneeruda ka Keskväljaku ja Pika ning Pärnu tänava ideelahendustega. Viia ellu valminud rekonstrueerimisprojekt ning jätkata tänava haljastu hooldust. Põliste pärnade puhul teostada järjepidevaid vaatlusi ning korrapärast võrahooldust.

Foto 64. Tallinna tn alguses on rida põetud vormiga pärnasid

Foto 65. Tallinna tänava haljastusele on iseloomulik mosaiiksus – siin ei ole püütud luua korrapärast alleed, vaid lõiguti saab jalakäija jalutada justkui eramute eesadadest läbi.

Foto 66. Vana kaev Tallinna nt 19 hoone kõrval.

Pärnu tn kahes lõigus (jrk nr 7 ja 7a)

Kirjeldus: Pärnu tn on olnud Paide üks peatänavatest ning on olnud linna sissesõiduteeks läbi ajaloo. 1898. aastal istutati Pärnu tänava äärde ligi kaks kilomeetrit pikk pärnaallee, mis ühendas linna Reopalu kalmistuga. Sellel suunal toimus hiljem linna ulatuslik laienemine.

Pärnu tänavat ääristab praktiliselt kogu pikkuses allee, mis asub sõiduteest põhja pool ja on kohati ühe-, kohati kaherealine. Allee algab linna sisenevalt suunalt vanade paplite ja nudipärnade reaga ning katkeb enne Reopalu kalmistut. Kalmistu esiseid pärnasid on keegi pahatahtlik kodanik järjepidevalt terariistaga täksimas käinud, jälgi on näha mitme puu juurekaeltel. Selline tegevus suretab puud ajapikku välja.

Kalmistust kesklinna suunas on pikk vanade pärnade kaherealine allee, kus on kohati tehtud vaheleistutusi (mõned harilikud tammed ning arukased). Mõnes lõigus, näiteks ärihoonete ees (Timeks Tehnika, Maxima) on allee kadunud.

Pärnu tn lõigus Lembitu pargist keskväljakuni on tänavahaljastus veidi teise iseloomuga. Domineerivad keskealised harilikud tammed, mida on järjepidevalt hooldatud. Allee on üherealine, kõnnitee ja sõidutee vahel.

Funktsioonid: liiklus, kergliiklus, kaubandus, turism

Haljastuse üldseisukord: hea (lõiguti keskmine)

Haljastuslik väärtusklass: II

Taimmaterjali liigiline koosseis: Ta, Le, Va, El, Päl, PäS, KsA

Teed, inventar: kõnniteed ebaühtlases seisundis, kohati väga lagunenenud vana asfaltkatend;

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalsest..inetuni

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: varieerub keskmise ja kauni piiril

Seotus rohestruktuuriga: hästi kuni nõrgalt seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: rohekoridor

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud: Pärnu tänava ääres on üksikud istumiskohad. Peamiselt leiab inventari bussipeatustes (pingid-prügikastid). Arvestades tänava pikkust (2,7 km), siis võiks jalutustee ääres olla mõni puhkepink rohkem, näiteks mõeldes eakatele. Ka kõnnitee katendid vajaks ühtlustamist, sest puude juured on kohati katendit lõhkunud või on erinevatel aegadel lõiguti kasutatud erinevaid katendeid.

Liikumisteede planeerimisel tuleks Pärnu tänava kontekstis arvesse võtta kohti, kus on tekkinud isetekkelised pinnasteed. Jalakäijate liiklus võib olla suhteliselt kaootiline, kuid siiski etteaimatav. Selleks et vähendada poriste käiguradade teket hoonete esistel esindusmurudel, tuleks ka juurdepääsud vastavalt kavandada. Näiteks on mitmes kohas täna ülekäigurajad loogilise liikumise suhtes nihkes/valedes kohtades, mis põhjustab ootamatuid teeületusi ja ka otseteid üle haljasalade (vt foto 72).

Pärnu tänava allee on linna rohealade võrgustikus tähtsal kohal linna läbiva keskse rohekoridorina, kuid allee on täna katkendlik. Ristuvate tänavate nurkades asuvad puud on üldiselt halvemas seisus kui teised ja samuti on kaitsmata juurtega asutuste ees olevad puud (pinnas tihenenud).

Olemasolevate, säilivate tänavapuude juurekaela ümbrust tuleb pinnase tihenemise ja mehaaniliste vigastuste eest kaitsta piirde või juurekaitserestiga.

Jälgida tänava läänepoolse osa pärnasid, mis on kohati keskmisest kehvemas seisus. Puudelt on ajapikku eemaldatud palju oksa, ka väga jämedaid, mis on jätnud suured lõikepinnad ning mis on väga vastuvõtlikud haigustele. Et vältida puu murdumise tagajärjel võimalikke õnnetusi, tuleks tagada, et hoitakse alles vaid puid, mis omavad oma kasvukohal perspektiivi.

Tänavapuudele tuleks terve Pärnu tn pikkuses teostada kompleksne dendroloogiline inventariseerimine, mille põhjal saab teha ettepanekud alleega edasi majandamiseks.

Kui linnal on huvi allee uuendamiseks, siis on võimalusi vähemalt kaks – kas teostada allee täielik uuendamine tänava rekonstrueerimise käigus või vastavalt dendrohinnaangule hakata vanu, murdumisohtlikeks hinnatud puudega allee osi välja vahetama kindlate tänavalõikude kaupa. Sellisel juhul tuleks koostada istutus- ja tegevuskava. Vaheleistutused 1-2 puuga vanade puude turbe alla ei ole soovituslikud, sest noor istik ei saa piisavalt valgust ja toitaineid.

Uute tänavapuude kavandamisel tuleb arvestada standardi EVS 843:2016 Linnatänavad kohaste puu kasvukoha tingimustega, kavandada noortele puudele kastmissüsteemid ning tüvekaitsed ning arvestada maa-aluste tehnovõrkude kaitsevöönditega.

Foto 67. Tänavahaljastus Pärnu tn kesklinnapoolses lõigus (enne Lembitu parki) koosneb oluliselt noorematest puudest

Foto 68. Pärnu tn kesklinna poolne lõik on hulga mitmeliigilisem, sh on mõned puud väljaspool ridaistutust. Suur euroopa lehis eristub muust haljastusest.

Foto 69. Põnevad jalgrajad Pärnu tn äärsetel haljastatud kinnistutel.

Foto 70. Kõnniteele tekib vihmadega tõenäoliselt suur lomp, millest minnakse ringiga mööda piki muruserva. Ka prügikast on teest veidi kaugel, st tallamine rikub muru välimuse.

Foto 71. Mitmed Pärnu tn sajandivanused pärnad tuleks jälgimise alla võtta, sest puudel on suurte oksalõikuste kohtades sageli mädanikku põhjustavate seente viljakehad, õõnsused. Väljaulatuvad jämedad harud on tormihellad.

Foto 72. Ülekäigurada suunab jalakäija otse üle muru spordihoone suunas käima, sihtotstarbeline kõnniteesillutus on ca 4m eemal.

Foto 73. Pärnu tn läänepoolsemas lõigus on puude read kahel pool kõnniteed, kuid mõnes lõigus on puid välja langenud ja allee ei ole terviklik.

Foto 74. Näide Pärnu tn puudest, mille toitepinda on asfaltkattega märkimisväärselt kahandatud.

Foto 75. Näide Pärnu tn tänavapuu ümber sillutise rajamisest. Erakinnistu omanik on 90-ndate teisel poolel oma maale välja ehitanud kõnnitee, mida lubab avalikult kasutada.

Keskväljak (jrk nr 8)

Kirjeldus: Paide keskväljak, mida kolmest küljest ümbritsevad ühekorruselised hooned, on üks paremate proportsioonide ja gabariitidega keskväljakuid Eesti väikelinnade keskväljakute hulgas. Väljaku keskosa ja perimeeter on kõrghaljastusega, keskosa välisringil on kasutatud ka põetud heki motiivi.

Funktsioonid: esindusfunktsioon (lipuväljak), maamärgiline, kergliiklus, autoliiklus

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: II (väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Päl, KsA (sh üks lõhislehine arukase isend kiriku ees), Tu; lisaks hooajaliselt vahetuvad suvikud

Teed, inventar: betoonkivisillutis, munakivisillutis, asfalt; Inventarist leidub disainvalgusteid, skulptuure ning eriilmelisi istumispinke. Perimeetril asuvad vanemat tüüpi nn klassikalised pargipingid, keskosas modernse joonega raskepärased pikad pingid koos pealt lahtiste prügikastide ja betoonist kuubikutega.

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tasku

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: keskväljakul on suur väärtus linna reklaamimisel, sinna on võimalik paigutada erinevaid installatsioone, kunsti, infovahendeid; Praegu on küsitav väljaku keskosa pinkide lahendus, mis ei arvesta raskendatud liikumisega inimeste vajadusi (madalad istepinnad, selja- ja käetugede puudus ja ridapaigutus) ning üldiselt on ala pinkidega üle koormatud. Väljaku põetava tuhkpuuheki seisundit ja ühtsust võiks parendada, et täita hekki tekkinud lüngad.

Keskväljaku põlispuude seisundit tuleb pidevalt monitoorida ning võimalusel teostada tihedama liiklusega tänavanurkades kasvavatele puudele kasvupinnase parandamine (Pärnu tn nurgal on puu ümbrus täiesti tihenenud). Käidavatesse kohtadesse puude ümber lisada juurekaitserestid.

Foto 76. Vaade Keskväljakule Pärnu tänavalt.

Fotod 77 ja 78. Keskväljaku perimeetril kasvavad kõrgele tõstetud võradega vanad pärnad, mille seisundit tuleb regulaarselt kontrollida. Paremal – keskväljaku keskosa väikevormide lahendus.

Foto 79. Puule on jäetud küll „vett läbilaskev“ ala tüve ümber, kuid pidev tallamine on pinnase tihendanud.

Suur-Aia tn (jrk nr 9)

Kirjeldus: puude rida kolmeteistkümne väga eeskujulikult sirgetüveliste pärnadega kõnnitee ja sõidutee vahel

Funktsioonid: kergliiklus, autoliiklus

Haljastuse üldseisukord: väga hea

Haljastuslik väärtusklass: II (väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Päs

Teed, inventar: betoonplaatidega kõnnitee, pingid jm inventar puuduvad

Hooldusklass: puudub / Soovitav hooldusklass: vähemalt IV

Üldine esteetilisus: väga kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: efektne, sirge ja sümmeetriline puuderida võimaldab korraldada näiteks näoornäituseid; lisada hooldatavate puude nimistusse

Foto 80. Vaade Pärnu tn poolt. Väga eeskujulik sirgetüveliste pärnade rida kaunistab iga tänavat.

Jaama tn (jrk nr 16)

Kirjeldus: endise raudteejaama ümbrusesse jääv tänavaala Telliskivi tänavast Ruubassaare teeni.

Funktsioonid: segaliiklus

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: KsA, Va, Ku, KuT

Teed, inventar: asfaltteed; peale Memento puhkenurga (nr 16a) teekoridoris pingid puuduvad; silmapaistev on maapealse soojatorustiku kulgemine piki tänavat.

Hooldusklass: III / Soovitav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: tänavahaljastust täiendada pikaealiste liikidega, tuua rohkem välja paiga vaimu ja atmosfääri (raudteeliikluse teema, tööstus ja torustikud loovad industriaalpargi miljöö).

Foto 81. Vaade piki Jaama tänavat läänesuunas

Foto 82. Jaama tänaval on mitmeid füüsilisi meenutusi raudteeliiklusest

Karja tn (jrk nr 18)

Kirjeldus: haljastatud tänav, kus lõiguti on puud nudilõikusega, osaliselt vabakujuliselt. Tänavat on vaadeldud mitmes lõigus.

Funktsioonid: segaliiklus

Haljastuse üldseisukord: halb – nudilõikusega puude seisund on halb ning h.hobukastanid kasvanud mitmetüveliseks, mis ei ole tänavapuu seisukohast perspektiivikas (järskude nurkade all kasvavad harud ei ole tugevate ühendustega).

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Va, Ku, VaS, Hk/MäM, Hk, KsA, KsS/Ku (reas)/Va. Keskmine rinnaśläbimõõt 40cm

Teed, inventar: kogu tee lõigus väga erinevad katendid (betoonplaat, asfalt); Inventari tüüp ja seisund on samuti lõiguti erinev. Kõnnitee ääres leidub üksikuid pinke ja prügikaste.

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: puudub / Soovitav hooldusklass: vähemalt IV

Üldine esteetilisus: väheesteetiline

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: Võtta tänavapuud (näiteks lõiguti) hoolduse alla. Nudilõikusega majandatavad puud tuleb iga aasta üle kontrollida. Saarvahtrate puhul teostada mittesoovilike lisaharude eemaldamised ning võra kärpimine. Esmajoones ei ole oluline tõtata kogu Karja tänava kõrghaljastust välja vahetama, pigem suunata tähelepanu õigetele hooldusvõtetele.

Foto 83. Ebaõnnestunud vormiga (madala harunemisega) nudipuud Karja tn ääres.

Foto 84. Mitmeharulised ja juurevõsu andvad saarvahtrad on tänavapuudena küsitava väärtusega, aga puud on elujõulised ja noored.

Foto 85. Karja tn on neljas lõigus väga eriilmeline. Väikevormide esindatus on suhteliselt tagasihoidlik.

Aiavilja tn (jrk nr 20)

Kirjeldus: Tervikuna vaadeldud tänav, mis sisuliselt jaguneb kaheks erineva miljöoga alaks. Lõigus Mündi tee kuni Karja tn on tänavakoridor väga lai, tee äärde on istutatud iluõunapuud, mis on väga efektsed. Karja tänavast põhjasuunas jääb vanema haljastusega teelõik, mida ääristavad keskealised harilikud vahtrad. Aiavilja ja Põllu tn nurgal laieneb haljasala skvääriks, mis kunagi on tõenäoliselt olnud mõne elamu aed – viitavad sellele väga vanad õunapuud ja mägivahtrate grupp.

Funktsioonid: segaliiklus

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: II (väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis kortermajade ees KuT, Ku, Pä, KsS, Mä, Hk; Tänavapuud Va, Õ(iluõunapuud), KsA

Teed, inventar: pingid kortermajade ees

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: II ja III (eri lõikudes) / Soovitav hooldusklass: sama

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud: tänavahaljastuse tihendamisel muutuks tänavalõik olulisemaks rohekoridorina, mis ühendaks mitmeid tugialasid Mündi piirkonnaga. Funktsionaalsust võiks täiendada, lisades ning parandades kõnniteid; Praegu on sõidutee ebaproportsionaalselt lai ja jätab „lennuraja“ efekti. Lisada võiks veel iluviljapuid, et rõhutada piirkonna eripära. Vanemaid vahtraid tuleks jälgida. Teostada võrahooldust.

Foto 86. Vaade Aiavilja ja Karja tn ristmikult lõunasuunas. Iluõunapuude rida on sügisel eriti efektne.

Foto 87. Põhjapoolsemas teelõigus on tänavahaljastuses domineerimas harilik vaher.

Foto 88. Põllu ja Aiavilja nurgale on jäänud suurem haljak, kus on esindatud ka vanemad õunapuud. Alal siiski muud funktsiooni ei ole.

Vaksali tn (jrk nr 36)

Kirjeldus: Pärnu tänavast bussijaamani viiv tee, mis ise toimib Bussijaama teenindusalana. Tänav ääres on tihedalt pinkidega ja graafikutega peatused. Tänav on võrdlemisi värskelt korrastatud, kirkad punased istepingid ning uus madalhaljastus jätavad kogu tänavast hea mulje.

Funktsioonid: segaliiklus, turism?

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Püramiidhaab, Ku, Re, Päs, põõsasmaran

Teed, inventar: betoonkivisillutis kõnniteedel, punaseks värvitud puitpingid ja silinderjad prügikastid

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: kaunis

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: Punane väikevorm mõjub antud kohas eriti värvivaesel sügisesel ajal silmatorkavalt kirkalt. Taolist stiililahendust võiks viljeleda ka teistes Paide linnaosades. Näiteks lähedalasuvas Memento skvääris on sarnased pingid hoopis kollaseks võõbatud ning mõjuvad samuti vahvalt.

Foto 89. Vaade Vaksali tänavale.

Foto 90. Vaksali tänava inventar.

Roheline tn (jrk nr 38)

Kirjeldus: Elamurajooni sisene tee, kus teeservas kulgeb kraav. Kõnnitee servas on kohati katkendlik rida harilikest saartest, mis on tänavahaljastuses haruldaseks jääv vaatepilt. Reas on 21 puud, teisel pool teed on üksikud isendid. Pika tn poolne esimene puu reas on varasemalt raiesse määratud kui kuivanud ja ohtlik puu

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: II

Taimmaterjali liigiline koosseis: Sa

Teed, inventar: Lagunenud asfaltkattega kõnnitee (puude juurestik on kahjustanud).

Hooldusklass: puudub /soovitav võtta hoolduse alla nt vähemalt IV klassi

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: jälgida kogu tänavahaljastust ning puude edasisel väljalangemisel kaaluda kogu puuderea uuendamist tervikuna. Paistab, et antud tänava saared on saaresurmale suhteliselt resistentsed, mistõttu võiks olla kasulik nende puude seemneid kui head geneetilist materjali varuda ning nendest uusi puid paljundada ja ette kasvatada. Tegu on pika protsessiga ning saared on elujõulised lähima kümnendi vältel. Jalgtee uuendamisel elusate puude juures tuleks kasutada kaevevaba katendi laotamise meetodeid, et võimalikult vähe kahjustada lopsakate juurekaelte ümbrust.

Foto 91. Vaade Rohelise ja Pika tn ristmikult. Paremalt teepoolel on sirge rida harilikest saartest, mis on Paide kontekstis unikaalne tänavahaljastuse lahendus.

Foto 92. Harilike saarte juurekaelad on kõrgel ning lõhkunud jalgtee katendi.

Lai tn (jrk nr 42)

Kirjeldus: Raamatukogu (Noortekeskuse) eest kuni Soo tänava ristmikuni vaadeldud tänavalõik koos ühe- ja kahepoolse puudereaga. Raamatukogu ees on nudipärnade rida, Tiigi tänavast kuni Soo tänavani on h.saarte ja h.vahtrate ridaistutus mõlemal pool sõiduteed. Puuderidades on katkestusi.

Funktsioonid: lõiguti esindusfunktsioon, segaliiklus

Haljastuse üldseisukord: halb, nudipuudele on tekitatud väga suured kahjustused (tegelikult on puid tulbastatud ning seejärel hakatud vormi kujundama, kuid tulbastamise tagajärjel on võrades suured lõikehaavad ning tüvemädanik). Soo ja Tiigi tn vahelisel lõigul olevad vanemad h.vahtrad on kehvast seisust tüvemädanikku põhjustava vahtratarjaku tõttu. Seene viljakehi on näha mitmel pool, ka harude kinnitumiskohtades, mis tähendab, et puu on murdumisohtlik. Harilikud saared on Paides üldiselt vastupidavad ning puud on võrdlemisi heas seisus, eriti tänava lõunapoolsel küljel. Põhjapoolses teeservas on rohkem lünki sees ning samas on tehtud juurdeistutusi.

Haljastuslik väärtusklass: III/IV (oluline, aga halvenev)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Pä, Va, Sa, HbH

Teed, inventar: leidub üks pink kogu tänava lõigus.

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: puudub / soovitav võtta hoolduse alla

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: sidumata

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: Lai tn 41 hoone ees tee ääres kasvav võimas hõbehaab on silmapaistev ja laiuv. Puule tuleb kindlasti tagada korraline hooldus ning vajadusel jämedate harude dünaamiline sidumine (harunemiskoha tugevust hindab arborist).

Suurte vigastustega nudipärnad Raamatukogu ees ei ole üldiselt perspektiivsed. Igal teisel puul oli suurem tüvekahjustus, mis tuleks suvisel ajal veel kord üle kontrollida. Suvel on näha ka mädanikku põhjustavate seente viljakehad. Jälgida puude vitaalsust (välimust vegetatsiooniperioodi ajal). Kui puud hakkavad on dekoratiivsust minetama, siis võiks kogu rea tervikuna välja vahetada noorte, kvaliteetsete istikute vastu. Nudilõikusega jätkamisel tuleb seda teostada järjepidevalt ning lõikuse võib teostada vaid väljaõppe saanud arborist.

Teistele, nudilõikusest puutumata tänavapuudele alates Tiigi tänavast kuni Soo tänavani, viia läbi seisundi monitooring ning võrast kuivanud okste ja konkureerivate latvade väljalõik. Vahtratarjakust kahjustatud puude puhul tuleks arvestada peatse raievajadusega. Saared on suhteliselt rahuldavas seisundis ning mitte väga vanad. Ritta tekkinud katkestuste kohtadele vaheleistutuste tegemisel pidada silmas, et eelnevalt tulekski olemasolevate puude võrased veidi hõrendada-vähendada, et noored puud saaksid võimaluse valguse pärast konkureerida.

Tulevikus, kui Laia tänava sõidu- ja kõnniteid rekonstrueeritakse, paigaldatakse äärekive, tehnoajalisi jms, tuleb kindlasti puude kasvutingimustele tähelepanu pöörata, sest juba täna on puud suhteliselt teeserva lähedal ning mõjutatud liiklussaastest, lumekoristusest jms mehaanilistest mõjutajatest. Tänavapuud võiks kavandada ühtlase sammuga.

Foto 93 ja 94. Vasakul hõbehaab. Paremal Raamatukogu ees rida põetud pärnasid.

Fotod 95-100. Valik Laia tn nudipuude tüvevigastustest.

Foto 101. Vaade Tiigi ja Laia tn nurgalt idasuunas.

Fotod 102-104. Vasakul h.saarte rida lõpeb suure lüngaga. Keskkel h.vahtra ridaistutus on tihe ja esmapilgul väga esinduslik. Vasakul h.vahtratel peamine tüvemädaniku tekitaja - vahtratarjak

Fotod 105-107. Näited Laia tn vahtrapuude tüvekahjustustest.

Raudtee tn (jrk nr 47)

Kirjeldus: Haljasribadega lai tänav. Põetud noorte puudega tänavalõik Ringteest kuni Laia tänavaga ristumiseni ning vanade puudega lõik Pärnu tänavaga ristumiseni.

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: III (Oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Va, Pä

Teed, inventar: kogu teelõigus vaid üks pink.

Inventari üldseisukord: rahuldav

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: täiendada-pikendada noorte, eeskujulikult põetavate puude rida, et tänavahaljastus oleks kogu tänavapikkuses (ühendada haljasalad nr 13 ja 62); jälgida Raudtee

ja Pärnu tn ristmikul olevate vanemate pärnade seisundit. Suurte lõikekohtadega puud on oma elukaare lõpul ning võivad muutuda ohtlikuks.

Foto 108. Vaade Raudtee tänaval põhjasuunas

Foto 109. Vaade Raudtee tänaval lõunasuunas

Fotod 110 ja 111. Raudtee tänaval asuvad vanemad puud (Pärnu tänava ristmiku juures) on keskmisest kehvemas seisundis.

Tallinna ringtee (jrk nr 21)

Kirjeldus: Tallinna poolt sissesõidul esimene ringtee on I hooldusklassi haljak, mis on kujundatud põõsaste ning puudega. Tegu on Tallinna poolt tulijate jaoks üsna olulise maamärgiga. Ringi keskel asub Maksimarketi reklaamviit.

Funktsioonid: esindusfunktsioon

Haljastuse üldseisukord: I

Haljastuslik väärtusklass: II

Taimmaterjali liigiline koosseis: Ko, Pi (tüüringi pihlakas), võnk-pärgenelas

Teed, inventar: puudub

Hooldusklass: I / Soovitav hooldusklass: I

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: sidumata

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: võimalik rohekoridori osa

Olulisus rohestruktuuris: väheoluline

Ettepanekud: jätkata majandamist samas hooldusklassis. Ringtee haljasala sobiks ilmestama ka mõni Paidele iseloomulik suurem paeviskulptuur ning okaspuud (mis lisaks kirkavärvilistele kontpuudele ilmestaksid linna sissesõitu ka talvisel ajal).

Foto 112. Kontpuude lausistutus ringteel

Foto 113. Ringtee keskmesse on paigutatud ka suur Maksimarketi reklaamtulp

Raudtee tn 37 ümbrus (Olerex) (jrk nr 28)

Kirjeldus: Tankla ümbrusesse allesjäänud haljastuse moodustavad võrdlemisi dekoratiivsed lehtpuud ja puude grupid. Pisut tankla teenindusalast eemal leidub mitu vana harilikku tamme. Haljasala hoitakse suhteliselt lagedana liiklusohutust silmas pidades, seega on arusaadav, et alal puudub igasugune põõsarinne.

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: IV

Taimmaterjali liigiline koosseis: KsS, KsA, MäM, ReR, Ta (D=50-60cm)

Hooldusklass: III / Soovitav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: väheesteetiline

Seotus rohestruktuuriga: nõrk

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: rohekoridori osa

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: paiguti, kohtades kus madalhaljastus nähtavust ei sega, võiks ilmestada ala põõsagruppidega või pinnakattetaimedega. See vähendaks muruniitmise vajadust ning tõstaks ala toimivust rohekoridori osana.

Foto 114. Tankla ja sõidutee vahele on jäänud kasvama ka haralised kased, mis ilmestavad muidu üsna lagedat liiklushaljasala.

4.4.6 Metsad, parkmetsad, metsapargid

Skeem 6. Hinnatud metsa-alad, metsapargid ja parkmetsad Paides

Paide linnastaadioni tagust metsa-ala (nr 13), Karja ja Mündi tn vahelist metsa (jrk nr 19), ning Parkali piirkonna ja Paide edelaosa metsamassiive käsitletakse käesolevas töös üldistatult rohevõrgustiku osana (vt täpsemalt ptk 6) ning neis ei teostatud täpsemaid vaatlusi. Tegu on looduslike aladega. Metsa-alad haarati uuringusse valdavalt pindalaliselt. Detailsemalt kirjeldati Paide tehisejärve ümbritsevat avalikku ala.

Paide tehisejärve ümbritseb hõre mets (parkmets) (jrk nr 32), kus valitsevaks puuliigiks on harilik mänd, sekka ka harilikku kuuske. Niiskemates kohtades ning jõekallastel leidub ohtrasti ka raagremmelgaid, sookaske, halli leppa, erinevaid pajusid ning järve ranna-ala lähedal raberemmelga kerakujulisi vorme 'Bullata'.

Järv asub Paide linna kaguosas (Järve tee, Mündi tee, Esna jõe ja Kriilevälja küla vaheline ala) linna ümbritsevas haljasvööndis. Järv rajati 1981-1982. aastal. Järve pumbatakse vesi Esna jõest ning väljavool jõuab samuti Esna jõkke.

Valdav osa tehisjärve ümbritsevast alast on planeeritud avaliku kasutusega puhkealaks. Tehisjärve ümbritseval puhkealal on kaks supelranda, millest lõunapoolne on välja ehitatud laste supluskohana koos mänguväljakutega. Puhkealal paiknevate teede pikkuseks on 2 km. Järve ümbritseva hoolduse all oleva rohuala pindala on 100 600 m². Järve lähedal asub kuivkäimla ning järve lähiümbrusesse on paigaldatud valgustatud suusaraja jaoks valgustuspunktid.

Puistu on keskealine, väga vanu põlispuuid ei leidu.

Funktsioonid: rekreatsioon, ürituste korraldamine, kergliiklus, kalastamine, mäng, sport

Haljastuse üldseisukord: väga hea

Haljastuslik väärtusklass: II (Väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Mä, Ku, KsA, KsS, ReR, Lv

Teed, inventar: pinnasetee; Inventarist on olemas riietuskabiinid, ranna vahetus läheduses paiknevad pingid. Väljõusaali elemendid paiknevad hästi sobitatult olemasolevate puuderühmade sees ning retrohõngulised paviljonid lisavad alale omapärase ajastu vaimu.

Jõe ületamiseks rajatud kaarjad sillad on ebameeldivalt järsu nurga all ning kindlasti ei ole kasutatavad kõikide elanikkonna gruppide poolt. Talvisel ajal on sillad väga libedad. Lõkkekohad palkmööbliga on amortiseerunud.

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: kaunis...tavaline

Hooldusklass: niidetav 3-15x suve jooksul, eri tsoonid / Soovitav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: väga kaunis

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud: Jõulinnakus mändide all võiks puujuurte kaitseks laotada atraktsioonide ümber koorepurumultši. Tiheda kasutusega männitukkades tuleks teostada hoolduslõikust (harvendus).

Foto 115. Vaade Paide tehisjärvele

Foto 116. Tehisjärve ranna-alal on ridamisi värviküllaseid väikevorme erinevatest ajastutest

Foto 117. Mänguväljaku atraktsioonide valik pakub tegevust kõigile vanusegruppidele

Foto 118. Lõkkekohtade palkmööbel on lagunenu

Foto 119. Jõulinnak on kavalasti sulandatud männituka sisse.

Foto 120. Jõulinnakust leiab nii uusi kui vanu spordivahendeid. Uued on väga heas seisus.

Foto 121. Alal on ka liivane võrkpalliplats. Näha on probleem muttide tegevusest.

Paide linnametsad on pigem väikese rekreatiivse väärtusega, sõltuvalt asukohast toimivad metsatukad pigem puhvritena liiklusmaa ja elamualade vahel (näiteks nr 27, Rahu tn ja Ringtee vaheline ala ning Joodi haljasala (nr 61). Puhkeväärtus suureneb lääne- ja lõunasuunal, kus leidub olulisi matkateid Türi maastikukaitsealasse. Paide linnapiiridesse jäävad metsad ja lähialade metsamassiivid on suurema ökoloogilise väärtusega, ühendades linna rohevõrgustiku osi maakondlike struktuuridega.

Metsa- ja looduslike alade käsitlemisel on otstarbekas hoida neid võimalikult looduslähedastena.

Metsade haljastus on valdavalt isetekkeline, seega teede ja inventari olemasolu pole eeldatav. Sel juhul on isegi positiivne, kui puistus leidub mahalangenud puid ning vaheldusrikast niitmata rohttaimestikku. Kuna Paide lõunaosa metsadest voolab läbi Pärnu jõgi, võiks soodustada neile paremat juurdepääsu Mündi, Aasa ja Kriilevälja asumites.

Ettepanekud: suurendada ligipääsuvõimalusi Pärnu jõe kallaste metsa-aladele, lisada viitasid ning hoida metsateed kasutatavatena.

4.4.7 Eriotstarbelised haljasalad

Skeem 7. Hinnatud kõrghaljastusega staadionid

Järvamaa KHK staadion (jrk nr 4a)

Kirjeldus: Soo piirkonna haljasalaga (nr 4) külgneb Järvamaa Kutsehariduskeskusele kuuluv staadion, mis on kõrgete puude ja põõsastega eraldatud, justkui väike eraldi maailm.

Puistu liigiline koosseis: Ku, Päs, KsA, Va, plloom

Staadioni pallivärad on amortiseerunud ja alles on ka vanad väravapostid. Muruplats on hästi hooldatud. Rohealade sidususe seisukohalt on staadioni ümbritsev haljastus osa suurest Soo piirkonna haljasalast ja on seega rohestruktuuri osa.

Ettepanekud: jätkata majandamist samaväärsel tasemel; Staadioni läbivate isetekkeliste teeradade järgi võiks arvata, et ala kasutatakse küllaltki intensiivselt ning seega võiks läbipääs olla natuke selgem.

Foto 122. Kutsehariduskeskuse kõrval, hästi „peidetud“ staadion.

Paide noortekeskuse staadion (jrk nr 11)

Kirjeldus: Haljastatud perimeetriga väike murukattega staadion Paide Avatud Noortekeskuse lääneküljes Eha tn ääres on kohalikul tasandil oluline eeskätt rekreatiivsete tegevuste pärast. Palliväljaku murukatte seisundi järgi kasutatakse seda üsna sageli. Perimeetri haljastus seevastu on võrdlemisi hõre ja rohestruktuuris väga suurt rolli ei oma.

Taimmaterjali liigiline koosseis: Si, Pi, Va Ta, Pä

Ettepanekud: Staadioni üldilme parandamisele aitaks kaasa vananenud põõsas-haljastuse (peamiselt sirelipõõsad) noorendamine, uus piirdeaed ning murukatte värskendamine.

Fotod 123 ja 124. Hõre perimeeterhaljastus staadioni ümber ja tugev sissetallatud lõikamistee diagonaalselt üle staadioni jätavad staadionist veidi räämas mulje.

Ülejõe staadion ja discgolfi park (jrk nr 64)

Kirjeldus: Üsna eraldatult paiknev kultuurpuistuga ääristatud suurem staadioniala ning selle kõrvale rajatud discgolfi rajad koos vastava infrastruktuuriga. Ala on linnaga ühendatud sildadega üle jõe. Looduskaunis.

Funktsioonid: kergliiklus, sport, rekreatsioon

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: II (väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Ku, Mä, KsS, Ha, alusmetsas Ku järelkasv; muu põõsarinne eemaldatud. Domineerivad kask ja mänd.

Teed, inventar: sõlmeteed/killustik, pinnastee; infoviidad, looduslähedase disainiga väikevormid (palkpingid, prügikastid); sillad ja purded amortiseerunud.

Hooldusklass: puudub / Soovitav hooldusklass: Vähemalt III

Ettepanekud: sildade ja purrete seisundit jälgida, vajadusel uuendada/värskendada metallosade värvi jm konstruktsioone;

Foto 125. Vaade Ülejõe staadionile talvisel ajal.

Fotod 126-127. Vasakul infoviit Discgolfi radadele. Paremal hoiatussildid.

Foto 128. Kantpalgist pink ja prügikast

Foto 129. Hoolitsetud kultuurpuistu

Foto 130. Sild jõe ületamiseks.

4.4.8 Puhverhaljasalad ja jäätmaad

Skeem 8. Hinnatud jäätmaade ja puhverhaljasalade asukohad

Soo piirkonna haljasala (jrk nr 4)

Kirjeldus: Kunagise raudteetrassi alale jääv Laia tn ja Järvamaa Kutsehariduskeskuse vaheline roheala toimib praegu olulise transiitalana nii jalakäijate (kooliõpilaste) kui ka jalgrattaga liiklejate jaoks. Ala piirneb erakinnistutega Soo ja Laia tänava ääres, ala põhja osas asub Järvamaa Kutsehariduskeskus ning ida küljel koolile kuuluv staadion. Roheala jaguneb erinevate kinnistute vahel, alasse jäävad ka kasutuseta erakinnistud. Mõnele neist on tehtud riigi reservmaa piiriettepanekud.

Funktsioonid: kergliiklus, rekreatsioon

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: puude- ja põõsastegrupid Re, Va, Ku, To; Põõsarindes leidub alal kontpuud ja kreeki.

Teed, inventar: isetekkeline pinnastee, inventar puudub

Hooldusklass: IV / Soovitav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud: Rohealale haljastust lisades, korraliku katendiga teeradu luues ning rekreatiivseid tegevusalasid lisades toimiks ala eelkõige kooliõpilastele ja kergliiklejatele suunatud pargialana. Samuti võib mõelda kogukonnaaianduse edasi arendamisele, sest ala lääneservas asuvad mitmed eramaade aiamaad, mis ei ole aiaga piiratud ning jätavad kogukonnaaia mulje. **Näiteks oli alal näha kanu vabalt ringi liikumas.**

Võimalik oleks näiteks arhitektuurikonkursi raames leida alale parim kujundus, mis markeeriks ajaloolise raudteetrassi asukoha ja seoks muud piirkonnale iseloomulikud funktsioonid üheks tervikuks.

Fotod 131-134. Mitmekülgse isetekkelise haljastuse ja avarate vaadetega haljasala kasutatakse kergliikluseks. Külgnevatel elamukruntidel viljeletakse põllumajandust ning alal jalutavad vabalt peetavad kanad.

Jaama ja Karja tn vaheline ala (jrk nr 17)

Kirjeldus: võsastuva puistuga jäätmaa-ilmeline ala hoonete varemete ja üksikute veekogudega. Ala keskosa on lagedam. Pinnast on palju segipaisatud, mistõttu ei ole alal olulisel määral väärtuslikku kõrghaljastust vaid pigem kiirekasvulised pioneerliigid. Kuigi ala paistab korrastamata, on sel suur tähtsus linna rohevõrgustiku osana.

Funktsioonid: ärimaa-tootmismaa sihtotstarbega kinnistute avaliku kasutuse huvi on väike

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: V (väärtusetu)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Re, KsS, To

Teed, inventar: puuduvad

Hooldusklass: ei ole linna poolt hooldatav / Soovitav hooldusklass: IV

Üldine esteetilisus: inetu

Seotus rohestruktuuriga: nõrgalt seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: ei ole oluline muuta ala läbitavaks ega hooldatud pargialaks, kuid haljastuslikku väärtust saaks tõsta võsa vähendamise ja vaadete avamisega.

Fotod 135-136. Vaated alale Karja tn poolt. Üksikud veekogud paistavad olevat reostunud.

Ringtee tn kergliiklustee (jrk nr 22)

Kirjeldus: Ringteest lõunasse jääva kergliiklustee ja sõidutee vaheline puhverhaljasala (riba), mis eraldab sõiduteest ka Tiigi ja Soo tn korter- ja ridaelamuid. Kergliiklustee on kavandatud loodusesse sobitvalt, arvestades olemasolevat kõrghaljastust jm looduslikke tingimusi. Istutatud haljastuse isendite kvaliteet ei ole olnud hea (vahtrad), kuna puude võrad on risused ja sageli on puud madalalt harunevad. Diagonaalselt lahendatud kvartaliplaneeringust tekkinud haljaskolmnurgad on omapärased ning kujunduslikult erineva lahendusega. Paiguti

on kolmnurkadesse istutatud täiendavalt kõrghaljastust, ka eksootilisemaid aedvorme. Probleem on muttidega, kes kahjustavad siledana hoitavat murupinda.

Funktsioonid: kergliiklus, puhver

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: II (väärtuslik)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Mä, KsA, Pi; Ta, Ku,

Teed, inventar: asfaltkattega kergliiklustee, pingid-prügikastid sellel lõigul puuduvad.

Hooldusklass: linna poolt hooldatav osa väiksem, III /Soovitav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: roheline koridor

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: tühjad murukattega haljaskolmnurgad võimalusel planeerida täiendava kõrghaljastusega, mis lisaks kergliiklustee trajektoori omanäolisust.

Fotod 137-140. Kergliiklusteel kulgemise teevad meeleolukaks just varieeruvad keskkonnatingimused – haljastus on vaheldusrikas ning tee mõõdukalt kurviline.

Soo tn 18 ja ringtee vaheline ala (Puuvilja tn 20) (jrk nr 24)

Kirjeldus: isetekkeliste teeradadega eriilmeline ala, mis klassifitseerub korterelamute vahelise ala ja jäätmaa tüpoloogias vahepeale. Aadress Puuvilja tn 20. Ala on valdavalt avatud, rühmiti nii isetekkelise kui kunagi istutatud kõrghaljastusega (viirpuude read, lehised) ning suhteliselt võsavaba. Inimeste liikumine alal toimub ida-lääne suunas. Tõmbepunktideks on kindlasti kool ning lähimad bussipeatused – ala on hea kasutada lõikamisteenaks. Veidi negatiivse mulje jätab üks räämas ilmega kolmekordne paneelmaja.

Funktsioonid: kergliiklus

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Vi, Mä, Ku, Hk, LE, ReR, pajud

Teed, inventar: pinnas- ja killustikteed, pingid ja prügikastid puuduvad

Hooldusklass: puudub / Soovitav hooldusklass: vähemalt IV

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: tuleks siduda Ringtee äärse kergliiklusteega (nr 22) ning rohkem ka lõunasse jääva haljasalaga nr 4, sest on ilmne et ala kasutatakse liikumiseks üsna palju; valgustuse ja kergliikluse suurenemisega suureneks ka ala esteetilisus ning väheneks jäätmaa mulje. Likvideerida siin-seal lebavad betoonplokid jms, suurendada ala korrastatust.

Fotod 141-142. Alal on palju nn jäänuk-haljastust, mis on saanud rahu kasvada. Tänapäevaks on viirpuude rida hoone ees kasvanud mitmemeetriseks ning annab olulise panuse haljastuse väärtusele.

Foto 143. Lagedamatel aladel on jäetud kasvama männi ja kuuse noored puud.

Foto 144. Alal on üsna suur kergliikluse koormus, kuna ühendab Kutsehariduskeskust korterelamualadega. Ringteeäärne kergliiklustee võiks teha paralleelse põike alalt läbi, et pakkuda võimalust liiklejal valida vähem mürarikkam teekond.

Ringtee tn ja Tuleviku tn vaheline ala (jrk nr 26)

Kirjeldus: Puhverhaljasala Tuleviku tn elamute ja maantee vahel (lõigus Tiigi tn kuni Tuleviku tn 18 kinnistu). Haljasala on Tiigi tn poolses lõigus tihedam, metsikum ning vähem „hooldatum“, läänesuunal puistu hõreneb ning eramute hoove on veidi nn laiendatud puhverhaljasala arvelt (niidetakse muru ning eemaldatud on võsa). Seeläbi on haljasala läänepoolne osa hõredam ning ei toimi liiklussaaste, müra- ja valgusreostuse tõkestajana nii hästi.

Funktsioonid: puhver

Haljastuse üldseisukord: rahuldav

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: ReH (vanad, osad murdunud), Pä, Ku, KsA, Va, Ta; läänesuunal suureneb kaskede osakaal puistus ning võsane alusmets

Teed, inventar: üldkasutatav kergliiklustee maantee ääres koos pinkidega

Inventari üldseisukord: hea

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: III/ Soovitav hooldusklass: III

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud: likvideerida alal murdunud remmelgaharud; jälgida vananevaid hõberemmelgaid; Kergliikleja seisukohast vaadatuna võiks haljastada kergliiklusteed ja sõiduteed eraldava kraavi laugeid nõlvasid (ühtlasi väheneks niidetava muru pind).

Fotod 145 ja 146. Puhverala idaosas hõredamalt paiknevad remmelgate rühmad. Puud on võrdlemisi kehvast seisusest ning mitmed harud on murdunud.

Ringtee tn ja Pärnu tn lahknemine (jrk nr 29)

Kirjeldus: Pärnu suunalt linna sissesõidul vasakule teepoolele jääv kõrghaljastusega puhverhaljasala, kus puud paiknevad osaliselt sirge reana sõidutee ääres ning osaliselt vabakujuliselt haljasala lääneosas. Linna poole liikudes muutub haljasala lagedaks, sh puude rida tee ääres muutub lünklikumaks ning paplid asenduvad nudilõikusega pärnadega.

Funktsioonid: puhver

Haljastuse üldseisukord: hea

Haljastuslik väärtusklass: hea (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Paplid, KsA; KsS, Ku, Sa, Pä, pajud

Teed, inventar: puuduvad

Hooldusklass: IV / Soovitav hooldusklass: IV

Üldine esteetilisus: kaunis

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: väga oluline

Ettepanekud-kommentaariid: alale annab iseloomu vanade paplite rida tee ääres, mis on justkui linna visiitkaart – annab konkreetse vihje, et jõutud on linnapiiridesse. Ala lääneosa mõjub pargilikult. Tegemist ei ole jalakäija seisukohast väga olulise kohaga, seega täiendavaid kergliiklusfunktsioone ei ole vaja lisada.

Eemaldada suurte kuivamistega puud ning väärtuslikemate puude kasvutingimusi halvendavad puud.

Fotod 147 ja 148. Heas seisus ridaistutuses puud linna sissesõidul.

Pärnu tn, kõrgepinge alajaama esine (jrk nr 30)

Kirjeldus: Pärnu suunalt linna sissesõidul paremale teepoolele jääv avatud ala, kus maamärkidena domineerivad kõrgepinge õhuliinid ja -rajatised. Rajatud kergliiklustee serva on istutatud uushaljastust.

Funktsioonid: kergliiklus, liiklus

Haljastuse üldseisukord: Hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: noored hõberemmelgad, võsana paju erinevad liigid

Teed, inventar: linna sissesõidul tee ääres väike peatumistasku koos informatsioonitabloo ja pingiga. Muul alal teed ja inventar puuduvad.

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: IV / Soovitav hooldusklass: IV

Üldine esteetilisus: väheesteetiline

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: noorte istutatud puude kasvades tõenäoliselt tehnorajatiste visuaalne mõju väheneb, kuid laiaulatuslikud lagedad hooldatavad murualad ei loo haljastuslikku väärtust oluliselt juurde; Täiendavalt võiks kavandada vabakujuliste põõsaste rühmasid; tagada noorte puude hooldus (murualas kasvavate puude ümbruse hooldamisel jälgida, et ei tekitataks puudele koorevigastusi). Sarnaselt Tallinna poolt tulijatele kujundatud ringteega, võiks ka Pärnu suunalt sissesõidul olla midagi maamärgilist.

Fotod 149 ja 150. Kõrgepingerajatised domineerivad maastikus. Läheb aega, enne kui istutatud noored hõberemmelgad tehnogeenselt maastikult tähelepanu tõmbavad.

Ringtee tn ja Ristiku tn vaheline ala (jrk nr 46)

Kirjeldus: Pikliku põhiplaaniga eriilmelise kõrghaljastusega roheala Ristiku tn korterelamute ja maantee vahel. Ala laius on umbes 55m.

Funktsioonid: kergliiklus, võrkpall, kelgutamine

Haljastuse üldseisukord: väga hea

Haljastuslik väärtusklass: III (oluline)

Taimmaterjali liigiline koosseis: Ku, Pä, Va, Lm, Lv, Re, Nu, üksikud sookased

Teed, inventar: ala sees teed puuduvad (v.a sissetallatud rajad), hea ligipääs kergliiklusteele; alal on võrkpalliplatsil võrgupostid, pingid-prügikastid on kergliiklustee ääres

Inventari üldseisukord: rahuldav

Inventari esteetilisus: normaalne

Hooldusklass: III / Soovitav hooldusklass: II

Üldine esteetilisus: tavaline

Seotus rohestruktuuriga: hästi seotud

Võimalik tüüp rohestruktuuri elemendina: tugiala

Olulisus rohestruktuuris: oluline

Ettepanekud: alal on suur arengupotentsiaal ribapargina. Lisaks linnast piki maanteed möödujatele meeldiva mulje jätmisele on oluline ka ala toimimine puhvrina maanteeliikluse ja korterelamute vahel. Haljasala puistut on soovitatav tihendada, lisada funktsioone ning loogilisi teeradu. Näha on probleeme muttide tegevusega, mistõttu tuleb ala jagada eriilmelisteks tsoonideks (niidetavad ja veidi looduslikumad), et ei peaks igal pool hoidma madalat murukatet.

Fotod 151 ja 152. Haljastatud ribal kasvab mitmeid ilusaid suuri puid kui leidub ka varieeruvat reljeefi (murukattega künnad mida saab talvel kelgumäena kasutada).

Fotod 153 ja 154. On ilmne, et ala kasutatakse eriotstarbeliselt, kuid eelkõige on see oluline kohalikele, kelle lapsed saavad kodulähedasel alal mängida nii jalg- kui võrkpalli. Võimalik, et koertega jalutajad leiavad samuti alale kasutuse. Tegevuste toetamiseks oleks vaja kasutajatele vastavat inventari.

5 ETTEPANEKUD PAIDE HALJASTU EDASISELE KÄSITLEMISELE

Käesoleva töö kokkuvõtteks võib välja tuua üldised edasist tähelepanu vajavad valdkonnad ning problemsituatsioonid.

1. Mitmed põlispuud ja -puudegrupid on muutunud inetuks või ohtlikuks kas oskamatu hoolduslõikuse või ehituse käigus tekkinud vigastuste tõttu ning puudub ülevaade kesk- ja vanalinna jäävate puude tervislikust seisundist.
2. Puuduvad juhised olemasoleva haljastuse käsitlemiseks projektides ja planeeringutes.
3. Kehtivates planeeringutes ja arengukavades käsitletakse haljastust, heakorda ja keskkonnavaldkonna teemasid väga üldiselt ning puuduvad üheselt mõistetavad nõuded nii parkide ja haljasalade kui ka rohevõrgustiku edasiseks planeerimiseks.

5.1 ETTEPANEKUD HALJASALADE ÜLDISEKS HALDAMISEKS JA HEAKORRASTAMISEKS

- käsitleda eraldi hoolduskategooriatena metsi ning looduslikke alasid, mille hooldus erineb oluliselt tavahaljasalade hooldusest. Luua nn eraldi hooldusklass
- haljasalade puistute uuendamisel tuleks suurendada põõsaste osakaalu, kasutades mitmerindelist põõsastikku – põõsaste kasutamine muudab haljasalad ökoloogiliselt mitmekesisemaks ning loob eeldused mitmekesisema elustiku arenguks;
- töötada välja Paide linna väikevormide soovituslik palett asumite kaupa (või terviklikult linna jaoks) – tootetüübid ja värvilahendused. Nõuda vandaalikindlaid lahendusi.
- Metsa-alade hooldusel on üldiseks soovituseks kuivanud ja kuivavate puude kohatine väljaraiumine metsa visuaalse ilme parandamiseks. Seejuures peaks arvestama, et puude kuivamine, murdumine ja seejärel lamava puidu lagunemine on looduslik protsess ning aineringe loomulik osa ning käib metsamiljöö juurde. Metsaosades, kus pole konkreetset rekreatsioonifunktsiooni, võiks langenud puud alles jätta.

5.1.1 Ettepanekud hinnatud haljasaladel täiendavate tööde tegemiseks

Tabel 6. Soovitused teede ja inventari osas

Jrk nr	Teedevõrgu või inventari täiendamine, välja vahetamine, uuendamine, üle värvimine	Märkus
1	Vallimäe park	Pinkide lisamine pargi põhjaossa, mänguväljaku puitpalissaadi välja vahetamine; prügikastide välja vahetamine;
6	Lembitu park	pingialuste taskute vormistamine sõelmete või kivitkattega; vana asfaltkattega kõnniteede rekonstrueerimine
10	Rahu park	funktsionaalsete teeradade kavandamine
35	Pärnu tn 53 ja 55 esine	reklaamikandjate esteetika üle vaadata
37	Lai-Prääma ristmik	värskendada väikevormide viimistlust, puhastada sõelmekattega teerajad

2	Tallinna tn	ühtlustada inventari valikut kogu tänavalõigu ulatuses, sh võiks harmoneeruda ka Keskväljaku ja Pika ning Pärnu tänava ideelahendustega. Viia ellu valminud rekonstrueerimisprojekt ning jätkata tänava haljastu hooldust.
7	Pärnu tn	pinkide lisamine vastavalt kasutusloogikale
20	Aiavilja tn	Funktsionaalust võiks täiendada, lisades ning parandades kõnniteid
21	Tallinna ringtee	Ringtee haljasala sobiks ilmestama ka mõni Paidele iseloomulik suurem paekiviskulptuur ning okaspuud (mis lisaks kirkavärvilistele kontpuudele ilmestaksid linna sissesõitu ka talvisel ajal).
32	Tehisjärve ümbrus	Jõulinnakus mändide all võiks puujuurte kaitseks laotada atraksioonide ümber koorepurumultši. Tiheda kasutusega männitukkadest tuleks teostada hooldusloikust (harvendus).
11	Paide noortekeskuse staadion	Staadioni üldilme parandamisele aitaks kaasa vananenud põõsas-haljastuse (peamiselt sirelipõõsad) noorendamine, uus piirdeaed ning murukatte värskendamine.
4	Soo piirkonna haljasala	funktsionaalsete teeradade kavandamine
64	Ülejõe staadioni piirkond ja discgolfi park	sildade ja purrete seisundit jälgida, vajadusel uuendada/värskendada metallosade värvi jm konstruktsioone;

Tabel 7. Soovitused hooldusklassi osas

Jrk nr	Hooldusklassi muutmine	Märkus
48	Paide tammede park	võtta linna hooldatavate parkide nimistusse
5	Skväär Soo ja Lai tn nurgal	tõsta hooldusklassi väärtust
12	Järvamaa haigla ja Kivimurru tn vaheline muruala	võtta linna hooldatavate alade nimistusse
9	Suur-Aia tn	võtta linna hooldatavate alade nimistusse
18	Karja tn	Soovitav hooldusklass: vähemalt IV
38	Roheline tn	Soovitav hooldusklass: vähemalt IV
42	Lai tn	võtta linna hooldatavate alade nimistusse
4	Soo piirkonna haljasala	Soovitav hooldusklass: III
17	Jaama ja Karja tn vaheline ala	Soovitav hooldusklass: IV
24	Soo tn 18 ja ringtee vaheline ala (Puuvilja tn 20)	Soovitav hooldusklass: vähemalt IV
64	Ülejõe staadioni piirkond ja discgolfi park	võtta linna hooldatavate alade nimistusse

Tabel 8. Soovitused parkides puistu täiendamise osas

Jrk nr	Puistu täiendamine	Märkus
6	Lembitu park	põõsarinde täiendamine
1	Vallimäe park	põõsarinde täiendamine, varemetele rajatud istutusala uuendamine, varjulistele nõlvadele pinnakattetaimede kavandamine
31	Pärnu tn 130 ümbrus	põõsarinde täiendamine
15	Pärna tn 5 ja 8 korterelamute ümbrus	Kõrghaljastuse ja põõsarinde täiendamine
23	Soo tn 14, 20 ja 22 vaheline õu	Kõrghaljastuse ja põõsarinde täiendamine
25	Kure tn 7, 9 ja 11 vaheline õu	Kõrghaljastuse ja põõsarinde täiendamine
34	Tööstuse tn kortermajade õu	Kõrghaljastuse ja põõsarinde täiendamine
44	Ristiku ja Suur-Kaare tn vaheline ala	Kõrghaljastuse ja põõsarinde täiendamine

50	Ehitajate tn 1a korterelamute vaheline ala	Kõrghaljastuse ja põõsarinde täiendamine
16	Jaama tn	tänavahaljastust täiendada pikaealiste liikidega
47	Raudtee tn	täiendada-pikendada noorte põetavate puude rida
22	Ringtee tn kergliiklustee	tühjad murukattega haljaskolmnurgad võimalusel planeerida täiendava kõrghaljastusega, mis lisaks kergliiklustee trajektoori omanäolisust.
30	Pärnu tn, kõrgepinge alajaama esine	Täiendavalt võiks kavandada vabakujuliste põõsaste rühmasid; tagada noorte puude hooldus (murualas kasvavate puude ümbruse hooldamisel jälgida, et ei tekitataks puudele koorevigastusi).
46	Ringtee tn ja Ristiku tn vaheline ala	Haljasala puistut võiks tihendada, lisada funktsioone ning loogilisi teeradu.

Tabel 9. Soovitused puude kasvutingimuste osas

Jrk nr	Puude monitooring, kasvutingimuste parandamine, puude hooldusloikus	Märkus
3	Tallinna tn 22 aed	Eraomanikuga koostöös võiks korraldada kõrghaljastuse hooldusloikuse tööd.
6	Lembitu park	kuuseallee dendroloogiline inventariseerimine
1	Vallimäe park	kuivanud puude likvideerimine
40	Põllu tn kolmnurk	eemaldada kirsipuule ümber valatud betoonrõngas
7	Pärnu tn	terviklik dendroloogiline inventariseerimine; tegevuskava koostamine vastavalt hinnangu tulemustele; tiheda liiklusega aladel teostada puudele kasvumulla kobestamine (AirSpade meetodil) ning kaitsta puid juurestiku kaitserestiga;
8	Keskväljak	tiheda liiklusega aladel teostada puudele kasvumulla kobestamine (AirSpade meetodil) ning kaitsta puid juurestiku kaitserestiga
18	Karja tn	Nudilõikusega majandatavad puud tuleb iga aasta üle kontrollida. Saarvahtre puhul teostada mittesooovitavate lisaharude eemaldamised ning võra kärpimine
20	Aiavilja tn	Vanemaid vahtraid tuleks jälgida. Teostada võrahooldust.
42	Lai tn	Jälgida nudistatud pärnade puude vitaalsust (välimust vegetatsiooniperioodi ajal). Kui puud hakkavad on dekoratiivsust minetama, siis võiks kogu rea tervikuna välja vahetada noorte, kvaliteetsete istikute vastu. Teistele, nudilõikusest puutumata tänavapuudele alates Tiigi tänavast kuni Soo tänavani, viia läbi seisundi monitooring ning võrast kuivanud okste ja konkureerivate latvade väljalõik. Vahtratarjakust kahjustatud puude puhul tuleks arvestada peatse raievajadusega.
26	Ringtee tn ja Tuleviku tn vaheline ala	likvideerida alal murdunud remmelgaharud; jälgida vananevaid hõberemmelgaid

Tabel 10. Uute haljasalade loomise võimalused*

Jrk nr	Uute haljasalade loomise võimalus ja potentsiaal	Märkus
12	Järvamaa haigla ja Kivimurru tn vaheline muruala	võimalik haigla/tervisekeskuse rekreatsiooniala, mis toimiks koos haigla infrastruktuuriga
39	Tallinna tn ja Kaevu tn vaheline ala	arengupotentsiaal Tallina tn äärses taskupargina
46	Ringtee tn ja Ristiku tn vaheline ala	alal on suur arengupotentsiaal ribapargina. Lisaks linnast piki maanteed möödujatele meeldiva mulje jätmisele on oluline ka ala toimimine puhvrina maanteeliikluse ja korterelamute vahel.

* Millised ja kas üldse midagi neist kasutusele võtta, oleks otstarbekas määratleda rohestruktuuri teemaplaneeringuga ning eelnevalt viia läbi ka küsitlusi kohalike elanike seas.

5.2 ETTEPANEKUD HALJASTUSE KÄSITLEMISELE PROJEKTIDES JA PLANEERINGUTES

Alljärgnevalt tehakse ettepanekud Paide haljastu käsitlemiseks planeeringutes ja projektides:

- Hooned või rajatised projekteeritakse terviklikult koos hoonetevahelise ruumi, (kõrg)haljastuse, piirete, maastiku, teede, väliinventari jm ruumielementidega;
- projekteerimisel tuleb arvestada piirkonna miljö, väljakujunenud ruumistruktuuri, vaadete ja maastikuliste võimalustega;
- arhitektuurivõistluse võidutöö on planeeringu või projekteerimise aluseks olukordades, kus valida on paljude erinevate ruumiliste lahenduste vahel või kui on tegu suure avaliku huviga objektiga;
- suuremate hoonete ehitusprojektide koosseisus esitatakse põhjalik haljastuslahendus või eraldi haljastusprojekt ning kaasatakse projekteerimisse maastikuarhitekt; Uusehitiste ja olemasolevate ehitiste ümberehitamisel, rekonstrueerimisel või restaureerimisel muuta kohustuslikuks maastikuarhitektuuri osa või haljastuse (väliruumi) lahenduse esitamine.
- Kui projekt- või planeeringualal leidub väärtuslikku kõrghaljastust, siis teostada nõutava eeltööna olemasolevate puude/puistu dendroloogiline inventariseerimine. Esitada asendiplaanil geodeedi mõõdetud puu võra reaalse suurus ja üle 30 cm läbimõõduga puude puhul ka tüve reaalse ümbermõõd 1.30m kõrguselt juurekaelast (annab parema ettekujutuse ja info puu tüve eripäradest).
- detailplaneeringu algatamisel kaalutleb omavalitsusüksus keskkonnamõtjude strateegilise hindamise vajalikkuse üle; kui ei ole selge kavandatavaga kaasnev keskkonnamõju, tuleb koostada keskkonnamõtjude eelhindamine, mis võimaldab edasise protsessi osas kaalutlusotsuse langetada.
- Kavandada vähem intensiivsemaid muruniitmist nõudvaid lahendusi. Niidupinda saab vähendada madalate põõsaistutustega, arvestades turvalise linnakeskkonna planeerimisest tulenevate kitsendustega või niitmist mittevajava rohhtaimestikuga.

Teavitada inimesi, et lisaks „inglise murule“ on palju teisi hinnatud haljastuse võimalusi.

- Kinnistusesise liiklusruumi loomisel/korrastamisel lähtuda Linnatänavate standardi (EVS 843:2016) kohasest liiklejate hierarhiast, mis eelistab kergliiklust mootorsõidukitele. Liiklejate hierarhiat tuleb arvestada nii parkimiskohtade arvu määramisel kui ka sissepääsude läheduse osas – st jalgratta parkimise kohtasid ei tohi olla vähem, kui autokohtasid; jalgrattakohad peaksid olema sissepääsudele lähemal kui autokohad
- Haljasalade kasutatavuse huvides kasutada universaalsidaini (kõikide eagruppide ja liikumisvõimalustega inimestega arvestamine) ja jagatud ruumi põhimõtteid, vähese hooldusmahuga lahendusi (ökoloogiline maastikukujundus).
- Linna rohealade süsteemseks planeerimiseks koostada rohealade/rohestruktuuri planeering, millega kavandatakse kogu linna haljasalade, sh rohestruktuur peale omavalitsuste liitumist. Rohealade planeeringusse võiks olla kaasatud ka vanalinna haljastuse eraldi käsitus. Arvestada tuleb seejuures, et Paide vanalinn on riiklikult kaitstav muinsuskaitseala, mis seab täiendavad kitsendused haljastuse käsitlemisele.

5.3 ETTEPANEKUD HALJASALADE KÄSITLEMISELE VANALINNAS JA MILJÖÖVÄÄRTUSLIKEL ALADEL

Haljastusel, sh kõrghaljastusel, on oluline roll Paide vanalinna ja miljööväärtslike alade väärtuste säilitamisel ning haljastuse kavandamist tuleb käsitleda samaväärselt ning samaaegselt hoonete ja tehnilise taristu kavandamisega.

Käesoleval hetkel puuduvad värskemad juhendmaterjalid miljööalade haljastuse käsitlemiseks, kuna üldplaneering on vananenud. Peale Paide vanalinna muinsuskaitseala põhimääruse (Vastu võetud 14.07.2005 nr 182), kus ühe eesmärgina (§ 6; 7) on välja toodud „väärtuslike loodusobjektide ja haljasalade säilitamine“, muud kehtivad õigusaktid Paide kaitsealuseid rohealasid ei käsitle.

Alljärgnevalt tehakse ettepanekud Paide haljastu käsitlemiseks haljastustöödel, planeeringutes ja projektides, mis toimuvad vanalinnas ja miljööväärtslikel hoonestusaladel.

- Kehtestada eraldi Paide vanalinna haljastuse teemaplaneering või anda planeeringulahendus muinsuskaitseala haljastusele kogu Paide rohestruktuuri hõlmava teemaplaneeringuga.
- Vanalinna piirkonda jäävatele põlispuudele, eriti varasemalt põetud puudele tuleks teostada terviklik dendroloogiline inventariseerimine ja hoolduskava. Iga puu võiks saada oma id-numbri, millele vastavalt on võimalik andmeid koondada ja hooldusi planeerida.
- Lähtudes S.Nurme soovistest Rakvere ajalooliste alleede käsitlemise kohta, tuleb Paide ajaloolised puisteed, millest on väärtuslikumad kahtlemata Pärnu tn kuid ka Tallinna tn ja Lai tn, säilitada. Ajaloolisi alleeruume (sisuliselt kogu tänavaruum) ei muudeta, puuderidadesse vaheistutusi üksikpuudena ei kavandata. Ajaloolised alleed tuleb säilitada, kui allees on säilinud 25...50% alleepuudest ning piki tänavat vaadates onallee visuaalselt tajutav. Kui säilinud on vähem, siis on soovitatav vahetadaallee

välja tervikuna. Vaheleisutused vanade alleede tühimikesse on lubatavad juhul, kui reast on hukkunud rohkem kui 5 järjestikust puud. Taastatavad puuderead tuleb rajada, kui seda võimaldab endise liigi vastupidavus linnatingimustele, olemasoleva istutusega samast liigist.

- Miljööväärtuslikel aladel tehtavate väliruumi projektide juurde esitada ajalooline õiend või/ja maastikuanalüüs (muinsuskaitsealustel objektidel esitatakse muinsuskaitse eritingimuste koosseisus), millega on projekteerimise eelselt leitud konteksti sobiv optimaalne lahendus, mis sobib naabruskonna maastikupildiga.
- Kui projekt- või planeeringualal leidub väärtuslikku kõrghaljastust, siis teostada nõutava eeltööna olemasolevate puude/puistu dendroloogiline inventariseerimine. Esitada asendiplaanil geodeedi mõõdetud puu võra reaalne suurus ja üle 30 cm läbimõõduga puude puhul ka tüve reaalne ümbermõõt 1.30m kõrguselt juurekaelast.
- Tänavaruumi rekonstrueerimisel eelistada kergliiklust, väljakujunenud tänava ristlõike vertikaalset liigendatust, autoliikluse rahustamist ja jagatud ruumi.
- Uusehitiste ja olemasolevate ehitiste ümberehitamisel, rekonstrueerimisel või restaureerimisel muuta kohustuslikuks maastikuarhitektuuri osa või haljastuse (väliruumi) lahenduse esitamine.
- Miljööväärtuslikel aladel asuvate eraedade omanikke tuleb teavitada nende piirkonna miljööväärtustest ja võimalustest, kuidas nad saavad igapäevaelus neid hoida. Kohalike harimine on oluline ka piirkondliku identiteedi loomisel.

6 PAIDE JA LÄHIÜMBRUSE ROHESTRUKTUUR

6.1 ROHESTRUKTUUR LINNAS – TEOREETILISED ASPEKTID

6.1.1 Linna rohestruktuur: selle ülesanded ja toimimine

Planeerimisseaduse⁸ kohaselt (§ 6) on roheline võrgustik eri tüüpi ökosüsteemide ja maastike säilimist tagav ning asustuse ja majandustegevuse mõjusid tasakaalustav looduslikest ja poollooduslikest kooslustest koosnev süsteem, mis koosneb tugialadest ja neid ühendavatest rohekoridoridest.

Rohetaristu strateegia kohaselt on roheline võrgustik looduslike ja poollooduslike alade ning muude keskkonnaelementide strateegiliselt kavandatud ja ökoloogiliselt toimiv võrgustik, mis on loodud ja mida hallatakse eesmärgiga tagada looduslike protsesside toimimine, pakkuda mitmesuguseid ökosüsteemiteenuseid ning leevendada kliimamuutuste mõju. Rohetaristu hõlmab rohelist ruumi (või sinist, kui on tegemist veeökosüsteemidega). Rohetaristu osa on ka ökosüsteemide elustikku ja ökosüsteemiteenuseid toetavad tehnilised rajatised (ökoduktid, rohekatused, roheseinad jne).⁹

Linna rohevõrgustiku säilimise ja planeerimise olulisemad eesmärgid on elurikkuse kaitse ja säilitamine, kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine ning rohemajanduse (sh puhkemajanduse) edendamine.

6.1.2 Rohevõrgustik ja selle struktuurielemendid

Rohevõrgustiku struktuurid on väga mitmekesised, ulatudes kaitsealadest ja linnametsadest majakatustel olevate aedadeni. Samas on probleemne olnud väiksemate haljasalade arvestamine rohevõrgustiku osana. Rohevõrgustiku planeerimisjuhend viitab just, et varasemal planeerimisel on elementaarsena sisse arvestatud kaitsealad ja ulatuslikud metsaalad, kuid väiksemad, privaatsed haljasalad, nagu linnade pargid, aiad ja põllumaad, on saanud vähem tähelepanu.¹⁰

Rohevõrgustik koosneb erinevatest struktuurielementidest:

- tuumala;
- tugiala;
- roheline tasku;
- rohekoridor;
- rohevöönd.

⁸ Planeerimisseadus; Vastu võetud 28.01.2015 RT I, 26.02.2015, 3 jõustumine 01.07.2015

⁹ Rohetaristu strateegia http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/index_en.htm

¹⁰ Rohevõrgustiku planeerimisjuhend https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/rohevõrgustiku-planeerimisjuhend_fin.pdf

Käesolevas töös on püütud klassifitseerida kõiki hinnatud alasid ka rohevõrgustiku planeerimisjuhendi vaatenurgast, andes igale alale võimaliku rolli rohevõrgustikus. Tõsi, mitmel puhul võibki pakutud roll jääda teostamata, kuid sellegipoolest on oluline määratleda alade potentsiaal.

Tugialad ja tuumalad - olulisimad rohestruktuuri elemendid, mida kasutatakse elanike poolt igapäevaselt ning mis on tähtsaimad elukohad linnasisesele elustikule. Linnas on tugialad mistahes suuremad rohealad, mida iseloomustab mitmekülgne elustik. Tüüpiliselt on tugialadeks:

- pargid ja suuremad avaliku kasutusega aiad, kalmistud;
- looduslikud alad, metsapargid ja parkmetsad
- märgalad, sh. seisu- ja vooluveekogud koos nende ranna- või kaldataimestikuga kaitsealad

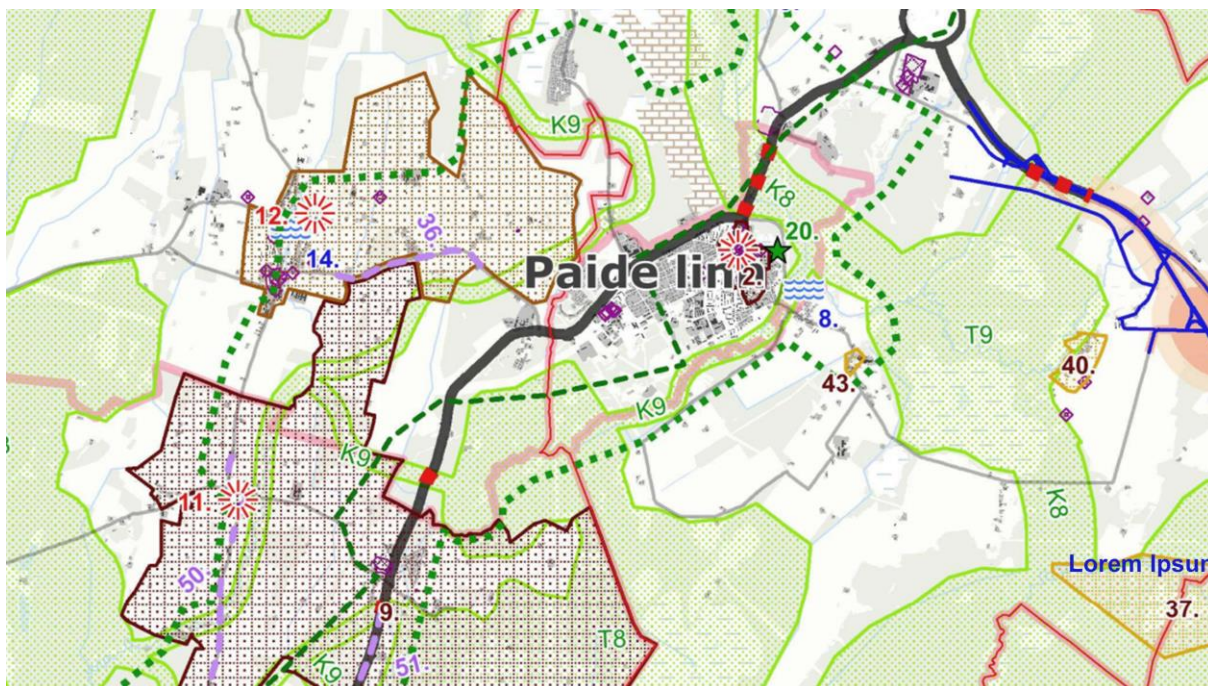
Rohekoridorid kergliiklusele ja ökoloogilised koridorid - mitmekülgse haljastusega ribastruktuurid tugialade vahel, mis võimaldavad ühendada tugialasid omavahel ja võimaldavad seeläbi tugialade omavahelise sidususe. Kergliikluse seisukohast on oluline koridori kasutus kodu lähedalt ning on oluline, et rohekoridor ühendaks elumupiirkondi tugialadega. Ökoloogilised koridorid on liikumiseks ja elupaigaks väiksematele loomaliikidele.

Rohelised taskud - väikesed eraldiseisvad ja rohekoridoriga hästi seotud või rohekoridori laiendusena paiknevad haljasalad suurendavad rohekoridori efektiivsust. Paide linnas on roheliste taskutena käsitletud enamikke skvääre.

Rohevööndi seob linna rohestruktuuri linnalähedaste rohealadega. Rohevööndina toimivad linna piiridel olevad ja linna ümbritsevad haljasalad (metsad). See tagab ökoloogilise ja funktsionaalse sidususe linna ja linnaväliste rohestruktuuride vahel. Paide rohevöönd on küllaltki sidus maakondlike struktuuridega, täpsemalt vt ptk 6.2. Rohevööndi sidususe analüüsimiseks maakondliku rohevõrgustikuga on käesolevas töös aluseks võetud Järva maakonna planeering, mis roheliste vööndite määratlemisel lähtub suuresti linna lähiümbruse rohelistest võrgustikust ja väärtuslikest maastikest.

6.2 PAIDE ROHESTRUKTUUR 2018

6.2.1 Maakonnaplaneeringu kohane rohevõrk

Leppemärgid

- I klassi väärtuslik maastik numbriga
- II klassi väärtuslik maastik numbriga
- III klassi väärtuslik maastik numbriga
- Maakondliku tähtsusega puhkekoht numbriga
- Maakondliku tähtsusega puhkeala numbriga
- Ilusa vaatega teelõik numbriga
- Maakondliku tähtsusega matkatee numbriga
- Maakondliku tähtsusega veekogu numbriga
- Vaadetorn/vaatekoht numbriga
- Rohevõrgustik tähisega
- Rohevõrgustiku ristumine teega
- Paide ja Türi linna rohevöönd
- Kultuurimälestise objekt/ala
- koos piiranguvööndiga

Skeem 9. Väljavõte Järva maakonnaplaneeringu Elukeskkondlike väärtuste kaardist.

Paide ja Türi linna ühine rohevöönd on linnaelanike lähipuhke- ja lähivirgestusala. Kõrge puhkeväärtusega on ennekõike just rohevööndi metsad.

Paide linna üldplaneeringu (kehtestatud Paide Linnavolikogu 10. oktoobri 2002 määrusega nr 29) kohased põhimõtted rohestruktuuri planeerimiseks tulenevad otseselt Säästva arengu seadusest ja Eesti Keskkonnastrateegiast:

- Tervisliku elukeskkonna planeerimine (puhas õhk ja vesi, reostamata pinnas, korraldatud jäätmemajandus jne)
- Linna majanduse planeerimine keskkonda säästvas suunas, rahuldades praeguse elanikkonna huve ja kahjustamata järeltulevate põlvede huve
- Keskkonnateadlikkuse ja keskkonnahoidliku tarbimise edendamine
- Keskkonnahoidlike tehnoloogiate arendamine
- Tehiskeskkonna muutmine inimsõbralikumaks
- Puhkevõimaluste loomine ja säilitamine
- Energeetika negatiivse keskkonnamõju vähendamine
- Õhukvaliteedi parandamine
- Jäätmekäitluse arendamine, jäätmetekke vähendamine ja taaskasutuse stimuleerimine
- Jääkreostuse likvideerimine
- Pinnaveekogude kaitse ja veekogude ratsionaalne kasutamine
- Maastike ja elustiku mitmekesisuse säilitamine

Täpsemalt olemasolev üldplaneering haljastu teemat ei puuduta, mistõttu on oluline, et lähitulevikus koostatava uue üldplaneeringuga käsitletakse ka rohevõrgustiku temaatikat ning võimalusel koostatakse vastav värske teemaplaneering.

6.2.2 Linna rohevöönd, sidusus naabruskonna rohemassiividega

Skeem 10. Rohelisega toodud linna sisesed suuremad haljasmassiivid, oranžiga linnale lähimad metsased alad.

Haljastu ökoloogilist poolt iseloomustab olemasolev rohestruktuur ning selle toimimine. Alljärgnevad tabelid iseloomustavad olemasolevate haljasalade tähtsust Paide rohestruktuuris. Seda näitab eelkõige seotus üldise rohestruktuuriga, mis sõltub haljasala asukohast ja liitumisest ülejäänud haljastuga – st. olemasolevatest või/ja potentsiaalsetest ühendustest naaberhaljasaladega. Olulisus rohestruktuuris näitab haljasala vajalikkust rohestruktuuris ning seda iseloomustab haljasala suurus ja elustiku mitmekesisus. Viimase indikaatoriks on eeskätt mitmerindelise haljastuse olemasolu. Elustiku mitmekesisust mõjutavad kindlasti ka veekogude olemasolu ja naabruskonna alade iseloom.

Tabel 11. Paide haljasalade seotus rohestruktuuriga

Hinnang	Haljasalade arv (tk)	Osakaal (%)
Hästi seotud	27	40
Nõrgalt seotud	30	45
Sidumata	10	15

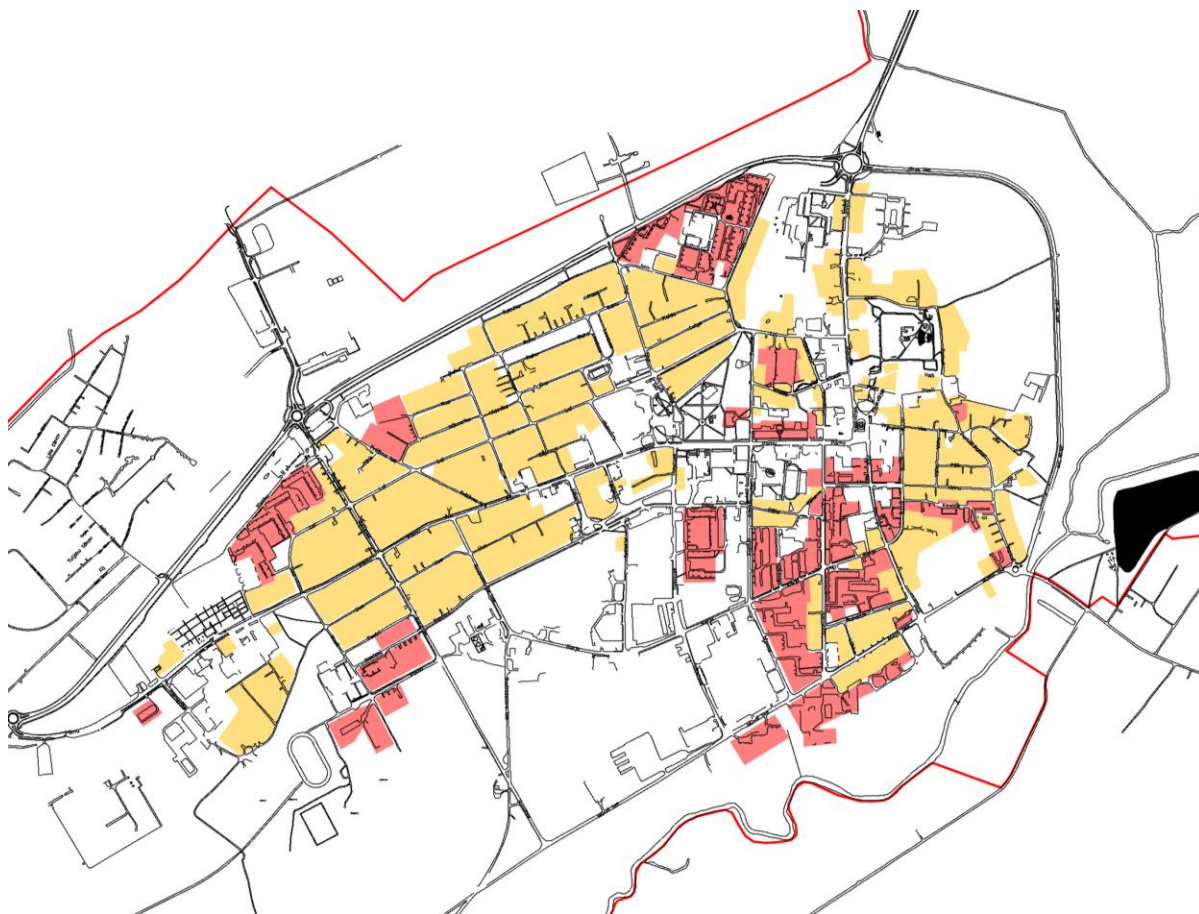
Tabel 12. Olemasolevate haljasalade tähtsus Paide linna rohestruktuurides

Hinnang	Haljasalade arv (tk)	Osakaal (%)
Väga oluline	25	37
Oluline	18	27
Väheoluline	23	34
Ei ole oluline	1	1

Paide linna ümbritsevad suured metsamassiivid, mis on rohevõrgustiku toimimise seisukohast väga olulised. Ka juba linnapiiridesse, kirde- ja edelaosadesse jäävad ulatuslikud metsaalad.

Linna haljastuse struktuuri analüüsides nähtub, et kuigi sisuliselt tegu on üsna tihedalt hoonestatud linnaga, on sel endiselt võrdlemisi head ühendused erinevate tugi- ja tuumalade vahel. Vähe leidis haljasalasid, mis olid halvasti või üldse sidumata naaberaladega või mille tähtsus ülelinnalisel rohevõrgustikus oleks olnud väike (vt joonis AS-01). Pea kõik linna pargid, liiklushaljakud ja skväärid olid ühel või teisel moel ühendatud.

Täiendavat tuge rohestruktuurile lisavad ka eramajade suured aiad ning ülejäänud korterelamute vahelised alad (sh kasutusest väljas olevad kortermajade haljasalad). Läbi nende on väikeloomadel, lindudel jm elustikul võimalik liikuda tugialade vahel ning neis kohtades, kus tekivad rohekoridoridesse katkestuskohad.

Skeem 11. Paide rohestruktuuri toetavad eramute aiad (kollasega) ja korterelamute vahelised alad (oranžiga).

Analüüsid linna rohestruktuure tervikuna (vt joonis AS-03), joonistuvad välja suuremad-olulisemad rohelised liikumisteed ja -suunad, mida kasutavad nii kergliiklejad kui ka muu elustik.

Oluline ja lai koridor on kahtlemata Pärnu jõe kallasrada, mis Paide kontekstis on perspektiivikas roheline kergliiklustee Tehisjärvest, Ülejõe Discgolfi rajast kuni Türi maastikukaitseala matkaradadeni. Lisaks on võimalik ühendada endise prügila alale rajatav suurem rekreatsiooniala kogu võrgustikuga.

Peamine liikumissuund läbi Paide linna on kirde-edela suunaline. Olulist rolli selles mängivad linna lõuna ja kirdeosa metsad ning suuremad haljasalad Soo tänaval. Pärnu tänav on nende ühendajaks, kuid katkendliku puuderea ja puuduliku põõsarinde tõttu ei ole ka rohekoridor pidev.

Peamised konfliktsituatsioonid tekivad seoses magistraalteedega (Ringtee, Mündi tee), mis katkestavad rohekoridoride pidevuse olles ohtlikud kergliiklusele ning tekitades füüsilise barjääri elustikule.

Kõigis analoogsetes situatsioonides tuleb juba planeeringute koosseisus näha ette leevendavad meetmed. Liiklussõlmedes tuleb kasutada hoiatavaid liiklusemärgi ning võimalusel kavandada väikeloomade tunneleid teede alt.

Kõige olulisem on tagada Pärnu jõe kallasraja läbitavus ja kaldataimestus selliselt, mis tagab varje-, liikumis- ja pesitsusvõimalused veelindudele, kahepaiksetele, jõeimetajatele ja luhataimestikule.

7 ÜLDPÕHIMÕTTED PAIDE LINNA ROHESTRUKTUURI ARENDAMISEKS

Rohestruktuuri arendamisel on vajalik lähtuda sellest, et linna haljasalade süsteem võimaldaks elanikele võimalikult kiire ja lühema tee ning mugava juurdepääsu rohestruktuuri erinevatele osadele. Paide linnas on suur roll rohevõrgustiku toimimisel kanda elamualadel, mistõttu on haljastruktuuri ökoloogiline sidusus teatud tasandil juba hästi tagatud suures osas linna territooriumist. Seetõttu on oluline tagada elamualade kõrge haljastusprotsent.

Ökoloogilise toimivuse suurendamiseks on vajalik rohestruktuuri osades soodustada mitmerindelise haljastuse arengut.

Kesklinna piirkonnas tuleb teha tõhusat koostööd eramuomanike ja korterühistutega kruntidel kasvava tänavaäärse kõrghaljastuse säilitamiseks ning vajadusel ka selle taastamiseks, kuna tänavaruum ei võimalda sageli tõhusa haljastuse loomist ning mistahes põhjusel likvideerimisel isegi olemasoleva kõrghaljastuse taastamist (sõltuvalt tänavate alla paigaldatud kaablite ja torustike kaitsetsoonidest tulenevatest piirangutest).

Ökoloogilist sidusust tagavate eesmärkide saavutamisel maakondlikul tasandil on oluline teha koostööd kõigi uue Paide linna omavalitsuse üksustega. Koostöö üheks põhieesmärgiks on luua linna ümbritsev ökoloogiline ja rekreatiivne haljasvöönd, mis teenindab nii linna kui linnaäärseid asumeid.

8 KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli saada ülevaade Paide linna haljastu spetsiifikast: haljasalade paiknemisest, nende üldseisundist ja kasutatavusest (funktsionaalsusest); staatusest ja olulisusest linna rohestruktuuris. Haljastu analüüsi tulemuste põhjal oli põhieesmärgiks kogutud andmete põhjal teha üldistusi ja ettepanekuid linna üldplaneeringu koostamiseks ning rohestruktuuri arendamiseks.

Paide haljastu muudab omanäoliseks suur looduslike alade eramajade hoovialade osakaal linnapildis. Pargialad on hajutatud piki Pärnu tänava keskelge, mistõttu on haljasalade kättesaadavus erinevate linnaosade vahel suhteliselt võrdset jagunenud. Siiski on Kesklinnast lõunasuunal jäävad tihedama elanikkonnaga korterelamute alad veidi kehvas seisus, kuna peremänguväljakutega pargid jäävad juba pisut kaugemale. Korterelamualade haljasalad, mis leevendaksid avalikult kasutatavate haljasalade puudujääki, on valdavalt halvas seisus ning ei suuda neile omistatavaid funktsioone täita.

Lisaks ei leidu suurel osal avaliku kasutusega haljakutest inventari ning pole seetõttu mugavalt kasutatavad. Näiteks Pärnu tänava allée kogupikkuses leidub üksikuid istumiskohti, kuid arvestades tänava esinduslikkust ja pikkust (üle 2km), oleks peatumiskohad kindlasti teretulnud.

Paide rohestruktuuri kandvaks osaks on linnast lõunasse jääv Pärnu jõgi oma lammide ja metsa-aladega. Linna edela- ja kirdeosa suuremad metsa-alad moodustavad koos Pärnu jõe koridoriga suhteliselt hästi ühendatud võrgustiku, liites endaga veel linnast põhjasuunal jäävad tuumalad.

Rohestruktuuri peamiseks probleemideks on haljasmassiivide kadumine/killustumine linna keskel, kus pargialad ei suuda täita rohevõrgustiku osana oma rolli saajaprotsendiliselt, ning füüsilised barjäärid, mis tulenevad magistraaltänavatest ning maanteedest ja hoonestusest.

Töös määratleti Paide linna sisesed rohekoridorid ja potentsiaalsed konfliktkohad, kus koridorid on katkestatud maanteed vm barjääridega. Rohevõrgustikku analüüsival joonisel on toodud ettepanekud katkestatud rohekoridoride lahendamiseks ning konfliktsete kohtade leevendamiseks.

Käesoleva töö autorid soovivad suunata põhifookuse kergliiklusteede struktuuri kavandamisele, sealhulgas virgestusvõimaluste ja peremänguväljakute täiendavate asukohtade planeerimisele. Paidet ümbritsev roheline „paun“ koos looduslike- ja pärandkultuuri objektidega (raudteetammid) on niivõrd mitmekülgne, et potentsiaali on nii suusaradadele, seikluslinnakutele, jalgrattateedele ja metsikusse loodusesse matkamise radadele.

Eelnevat arvesse võttes on Paide linna haljastu edasisel planeerimisel vajalik tegeleda alljärgnevaga:

- põlispuude hooldus, haljastuslike miljöökandjate säilitamine;
- tänavapuude seisundi monitooring ja kasvutingimuste parandamine (Keskväljaku põlispuud, Pärnu tn pärnad;
- täiendavate haljasalade linna hoolduskavasse võtmine (nr 38, Rohelise tänava harilikud saared);

- haljasalade inventari uuendamine ja rajamine;
- kortermajade haljasalade rekonstrueerimine; funktsioonide lisamine;
- selgitada välja koerte jalutusväljaku/agility pargi vajadus (elanike küsitlus);
- looduslike ja poollooduslike massiivide (tuumalade) säilitamine;
- tugialade vahelise sidususe säilitamine või tingimuste loomine suurema sidususe loomiseks;
- roheliste kergliiklusteede koridoride arendamine kesklinnas ja asumites, kergliiklusteede võrgu funktsionaalsem sidumine juba välja ehitatud Ringtee kergliiklusteede võrguga;
- linnahaljasalade rekonstrueerimisel või uute alade kujundamisel ökoloogilise maastiku planeerimise, kujundamise ja maakasutuse põhimõtete kasutamine, jagatud ruumi ja universaalsisaini põhimõtete kasutamine

Seletuskirja koostaja:

Signe Kangur

.....

(allkiri)

Birgit Pukk

.....

Tallinnas 2019

(allkiri)